

EL SANT CRIST D'INCA

Edició de la Confraria del Sant Crist d'Inca
amb motiu del IV centenari de la suor del Sant Crist d'Inca
1607 – 2007

Aquesta obra ha estat editada amb el suport de

Ajuntament d'Inca

CAIXA DE BALEARS

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Cultura

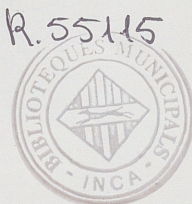
Portada: Antelm Ferretjans Llompart
Contraportada: Jordi Llompart Mulet
Fotos: Jordi Llompart Mulet i Fotos Payeras
Imprès per: Ingrama.sa
Dipòsit Legal: PM-162-2009

EL SANT CRIST D'INCA

AUTORS

Cortès i Forteza, Santiago
Ferretjans i Llompart, Antelm
Fiol i Tornila, Pere
Gayà i Torrens, Rafel
Llompart i Mulet, Jordi
Martínez i Oliver, Bartomeu

Obra coordinada per
Santiago Cortès i Forteza

R. 55115
sig. CL INC
247.3 COR

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	7
Pere Rotger	
PRÒLEG	9
Pep Coll	
LA VENERABLE FIGURA DEL SANT CRIST D'INCA	11
Pere Fiol	
ACTA DE LA SUOR DEL SANT CRIST D'INCA	43
Pere Fiol	
LA CONFRARIA DEL SANT CRIST D'INCA	59
Santiago Cortès	
HISTÒRIA DE LA CONFRARIA (DES DEL 1944 FINS ALS NOSTRES DIES)	81
Antelm Ferretjans	
LA IMATGE PROCESSIONAL DE JESÚS CRUCIFICAT SANT CRIST D'INCA ENTRONITZAT	107
Bartomeu Martínez	
ELS POETES I EL NOSTRE SANT CRIST	127
Autors diversos	
CRÒNICA DE LES FESTES DEL IV CENTENARI DE LA SUOR DEL SANT CRIST D'INCA	147
Rafel Gayà i Santiago Cortès	
LES IMATGES D'UN ANIVERSARI	153
Jordi Llompart i Santiago Cortès	

PRESENTACIÓ

El Sant Crist d'Inca ha estat durant 400 anys un símbol que ha unit moltes generacions i ha representat el nostre sentir popular des de la vessant més religiosa i profunda de tots els inquers.

La celebració del 400è aniversari de la suor del Sant Crist va representar una fita històrica per a tota la ciutat i que va servir per redescobrir una figura darrere la qual hi ha tota la devoció d'un poble i una veneració fora de cap dubte.

És per aquest motiu que em sent especialment content i orgullós de la iniciativa d'editar aquest llibre, precisament perquè pugui servir de testimoni físic d'aquesta celebració, però també del paper social que el Sant Crist d'Inca ha tingut i encara manté.

Un poble, una ciutat es construeix no només a partir dels grans fets, dels grans esdeveniments polítics, econòmics socials, militars o religiosos, sinó també a partir de les petites històries que hi ha al darrere i que protagonitza la gent del carrer. El Sant Crist i la seva suor podrien representar un d'aquests grans esdeveniments que en una ciutat marquen una època, però també hi ha el fervor de tota una població. Al darrere hi ha petites històries que fan més gran encara la figura del Sant Crist.

La voluntat amb la qual es distribueix aquest llibre respon a la necessitat primera de recopilar i preservar de forma conjunta diferents aspectes, articles i estudis referents al Sant Crist. En aquestes pàgines trobarem curiositats, dades, comentaris, i fins i tot poesia que hi fa referència. Tot combinat amb la traça d'uns autors que volen fer un llibre senzill, planer i fàcil d'entendre.

Com a batle, em sent molt orgullós que els inquers apreciem i estimem allò que és nostre i que pertany la nostra manera de ser. La figura del Sant Crist forma part d'aquest cos patrimonial i etnogràfic que hem de preservar com sigui per a futures generacions. Esper que l'obra serveixi per a aquesta noble finalitat.

La meva enhorabona més sincera a totes les persones que han pres part en aquest projecte que ara arriba a bon port.

Pere Rotger i Llabrés
Batle d'Inca

PRÒLEG

Aquest llibre neix com una altra forma que ha emprat la Confraria, com un acte més, per donar tota la solemnitat al 4t centenari de la miraculosa suor de la nostra estimada figura.

En ell hem procurat, en diferents capítols, recordar o donar a conèixer a tots els inquers i devots del Sant Crist la seva història, la devoció que sempre ha tingut al llarg del temps la nostra venerada imatge i fer patent que la seva confraria no solament en Setmana Santa, sinó tot l'any, té un sentit social, de germanor, que voldríem que arrelés cada dia més entre tots els confreres.

El nostre desig és que en la seva lectura revisqui aquella llum d'esperança que ens ensenyaren els nostres avantpassats, que enforteixi l'esperit de germanor i de participació, que no es vagi perdent entre nosaltres.

Aquest ha estat el propòsit i la finalitat d'un petit recordatori del 4t centenari celebrat per la Confraria del Sant Crist d'Inca.

Pep Coll i Terrassa

LA VENERABLE FIGURA DEL SANT CRIST D'INCA

Pere Fiol i Tornila

Inca al començament del s. XVII

El s. XVII mallorquí era força diferent del que nosaltres hem conegut. Les comunicacions eren escasses i Inca no era la ciutat que a la fi del s. XIX assolirà un lloc força rellevant en la història de la nostra Mallorca. De totes maneres, en aquell moment, era un dels centres agrícoles, ramaders, artesans i comercials amb més pes de la Part Forana de Mallorca.

Habitants:

Inca, segons el morabatí¹, tenia aquests habitants:

1573	3.690
1591	3.609
1618	4.255
1620	3.976
1667	2.743 ²
1674	3.105

Activitats econòmiques

Les activitats econòmiques de l'antiga vila, com les altres de Mallorca, estaven fonamentades en les feines agrícoles, ramaderes, artesanes i comercials, com hem dit, d'entre les quals sobresortia el mercat setmanal del dijous i el mercat extraordinari que cada

1. El *morabatí* era un impost que pagava cada família, cada *foc*, cada set anys. És a posta que el multiplicam per 5 persones per foc. Els historiadors ho fan de moltes diferents maneres, uns posen 4 persones per família, altres 8, altres 12, donat el fet de com eren de nombroses les cases antigament i que en moltes d'elles, a més dels fills, també hi havia els avis i concos fadrins. Jo ho multiplico per 5 perquè em pareix una mesura prudent. Sevillano, Fco. *La demografia de Mallorca a través del impuesto del morabatí: siglos XIV, XV y XVI*. BSAL: 1974, pàgines 233-273.
2. Hem de tenir en compte que l'any 1650 hi hagué la gran pesta que minvà de bona manera la població d'Inca. Haurem d'esperar cap a la fi del s. XIX per veure aixecar el cap de la ciutat, gràcies a les noves comunicacions i a la naixent indústria sabatera que feren d'Inca un centre receptor de molta mà d'obra de tota la contrada. Gabriel Benet Mir i Bertran, en la biografia manuscrita de sor Clara Andreu (1650), ens diu que tenia un milenar de famílies, això vol dir unes 6.000 persones. Jeroni de Berard, qui visità Inca l'any 1789, ens diu que hi havia 778 cases, 1.406 homes, 1.353 dones i 608 infants, que sumen 3.367 habitants. Josep Barberí, qui escriví la biografia de sor Clara Andreu (1805) a la qual afegí l'apèndix històric, ens diu que hi havia 3.038 habitants. L'any 1860 ja en tenia 6.038 i l'any 1900 n'hi havia 7.579. Les darreres dades són preses de la G.E.M.

any es feia, a la fi de les activitats agrícoles, amb la celebració de les tres fires i el Dijous Bo. Fires que es perden en l'antigor de la nostra història, i que així apareixen en el plet que en el s. XVI posà a Inca la vila de Lluçmajor, el qual l'emperador Carles I (1500-1555) resolgué posant la festa de Sant Lluç, dia 18 d'octubre, com la fita reguladora d'aquests antics mercats.³

Les activitats artesanals eren regulades pels gremis.⁴ Quan es va establir el que ara coneixem com a societat occidental, la cultura cristiana arribada a Mallorca amb l'alt Jaume I (1229), els gremis s'anaren establint a la ciutat, i cada ofici tenia el seu col·legi a Palma, però, a mesura que la Part Forana s'anava desenvolupant -i no oblidem que fins a les acaballes del s. XIX dos terços de la població mallorquina vivien a la Part Forana i un terç habitava la ciutat-, a la fi del s. XVI els col·legis ciutadans van veure com s'establien a la Part Forana nous col·legis que regularien la vida artesana de tots els habitants dels pobles. Començaren a establir-se a Inca els que regularien les activitats artesanals de tota la part Forana i posteriorment, segons el desenvolupament que agafava cada gremi, a cada poble, s'anava establint a cada vila.⁵ Així l'any 1596 s'estableixen a Inca: gremi dels fusters, ferrers, boters, picapedrers, sastres... a posta al retaule de la capella de Sant Pere de la parròquia de Santa Maria la Major, obrat entre 1586 i 1642, hi trobam aquests set escuts gremials, que són els qui pagaren aquest bellíssim retaule: gerrers, forners, fusters, sastres, sabaters, teixidors i peraires.

3. Sobre les fires, malgrat que no hi hagi documentació, es presenten dues teories. Una diu que el mercat dels dijous, a Inca, ja se celebrava en temps dels sarraïns i que les fires i el Dijous Bo foren posats pel rei Jaume II l'any 1301, després d'haver organitzat els nous pobles. L'altra teoria parteix del decret que donà l'emperador Carles V l'any 1546, a causa del plet que hi havia entre Inca i Lluçmajor (1543-1546). Es resolgué que la festa de Sant Lluç, 18 d'octubre, separaria les fires que es feien al Migjorn i al Raiguer.

4. El gremi és una corporació professional de menestrals, obligatòria, exclusiva i privilegiada, reconeguda oficialment pels poders públics, municipals o reials. Tenia quatre finalitats: religiosa, mutualista, professional i social.

5. Per exemple, a Muro, sabem que s'hi establiren els teixidors de lli dia 21.08.1609 a l'altar de Sant Joan.

L'Hospital d'Inca

Jesucrist ens va manar que ens estimàssim els uns als altres i ho va concretar dient-nos: “Tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vau acollir; anava despullat, i em vau vestir; estava malalt, i em vau visitar; era a la presó, i vinguéreu a veure’m” (Mt. 25.35-36). La doctrina catòlica ens ho ha fet arribar parlant-nos que les principals obres de misericòrdia són 14, i entre les materials posa: “visitar i atendre els malalts, donar menjar a qui té fam, donar beure a qui té set, acollir el pelegrí, vestir el despullat, redimir els captius i enterrar els morts”, per aquesta raó no és gens ni mica estrany que ja la butlla del papa Innocenci IV de 1248, que ve a ser com l'acte de naixement de la nostra església diocesana, a més de fer-nos conèixer les 4 parròquies que hi havia erigides a Ciutat i les 31 de la Part Forana, ens parli dels hospitals⁶ de Sant Andreu, que estava on ara hi ha la plaça del Cort o l'Ajuntament de Palma, fundat per Nunó Sanç l'any 1238; el de Sant Antoni, ara més conegut amb el nom de Sant Antoniet al carrer de Sant Miquel, o carrer de la Síquia de la vila, ja fundat l'any 1230 quan el rei Jaume donava aquest solar als canonges regulars de Sant Antoni; i l'Hospital de Santa Maria Magdalena, on ara hi ha l'Hospital Militar, cap de cantó entre els carrers de Sant Miquel i Homs, fundat pel Comte d'Empúries l'any 1231.

Malgrat que la butlla papal no l'anomeni, sabem que hi havia l'Hospital del Sant Esperit, on ara hi ha l'església de Sant Felip Neri, que era una donació de la germana del rei, dona Constança, als frares trinitaris. Posteriorment es fundaren el de Santa Caterina 1343, també conegut amb el nom de l'Hospital d'en Salelles, que

6. El document parla de *monestirs*, però sabem que aquest mot, aquí, vol dir *hospital*, ja que precisament hi havia qui feia vida comunitària en el lloc, per atendre els malalts que allà arribaven.

en fou el fundador,⁷ i l'any 1434 el bisbe Gil Sanxís i Munyós, el darrer papa del Cisma d'Avinyó, bisbe de Mallorca de 1429 a 1446, fundà l'hospital conegut amb el nom de Sant Pere i Sant Bernat, per a capellans mancats de recursos. Encara existeix, vora la Seu, i en la darrera dècada del s. XX ha estat transformat en residència per a capellans majors.

Si a Palma hi va haver una florida esponerosa de llocs d'acollida per a persones necessitades, he de dir que a la Part Forana de Mallorca tot un seguit d'hospitals foren aixecats per atendre els malalts de cada vila i també per aixoplugar els vianants que, arribant a la vila, passaven alguna necessitat o fretura. Sens dubte escorcollant en les històries particulars de cada poble trobaríem dades dels hospitals medievals que hi havia, sols posaré el llistat dels que surten en la primera visita pastoral que es féu a Mallorca pel bisbe Dídac d'Arnedo (1561-1572): Alcúdia, Artà, Campos, Felanitx, Inca, Llucmajor, Manacor, Muro, Petra, Pollença, Porreres, Sineu i Sóller.⁸

He de dir que a Inca, a més de l'hospital que guardava el Sant Crist, hi ha hagut altres cases per atendre els malalts; així, sabem que l'any 1467 Antoni Sot d'Inca estava a *l'Hospital dels leprosos*. Sens dubte aquest malalt estava aïllat atesa la por de contagi que hi havia per aquesta malaltia.⁹

7. Aquest Hospital i d'altres cal suposar que també tenien diferents finques a Inca, fruit de deixes que els havien fet. Així sabem que l'any 1362 Guillem Delors era el qui cobrava, a Inca, els censals, lluïsmes i fadigues que tenia aquest Hospital a Inca (A.R.M., A.H. 26, foli 198). L'any 1417 els regidors d'aquest Hospital volien fer un capbreu de tot quant posseïa a Inca. Sabem que de 1448 a 1471 aquest Hospital tenia terres al camí dels Febrers, al Rasquell o Benirasquell, als carrerons, al camí de Sineu, a l'Avancar, a la Bassa d'en Borràs... L'any 1427, dia 8 d'agost, Jaume Coll i son esposa Blanca paguen 8 quarteres de blat al dit Hospital. Quan l'any 1458 es creava l'Hospital General, aquests alous i censals foren cobrats per l'Hospital General.

8. Pérez Martínez, Lorenzo. "Las Visitas Pastorales de don Diego de Arnedo a la Diócesis de Mallorca (1562-1572)" a *Monumenta Maioricensia*, vol. II i III. Palma: 1963-1969.

9. Rosselló Vaquer, Ramon. *Història d'Inca 1350-1516*. Palma: Lleonard Muntaner, Editor, 1997. Col·lecció "Llibres la nostra terra"; núm. 27, pàg. 166.

La Casa Hospital

Ubicació: sabem que era la illeta que està a la dreta de Santa Maria la Major, mirant cap a Palma, compresa entre els carrers d'en Palmer, la Glòria, la Font i Sirena.¹⁰ Sens dubte no estava tot edificat, ja que sabem que l'any 1362 Arnau Borràs pagava un lluïsmen per un hort i una caseta que tenia davant l'Hospital.¹¹ Sabem també que el mateix Hospital, a més de les edificacions, tenia un bon corral, atès que dia 15.05.1572 el Sr. Bisbe mana als jurats que acabin d'aixecar la paret de l'hort.¹² Mn. Pere J. Llabrés ens diu aquestes paraules:

“Endemés de la illeta de l'hospital, esmentada al morabatí de 1336, sabem que era prop de l'església parroquial (entre l'actual plaça de Santa Maria la Major i el carrer d'en Palmer). La 'ila del Rector', propera a l'hospital, devia estar a l'actual carrer Major, que es digué 'de la rectoria', fins que aquesta fou construïda darrera l'església parroquial el 1.900. No gaire lluny devia estar la Cort del Senyor Rei.”¹³

Propietat: antigament la gent tenia les coses clares. Els edificis d'usos públics eren propietat del poble, eren administrats per l'Ajuntament i cuidats per l'estament eclesiàstic, de manera que quan arribava el Sr. Bisbe era ell qui decretava el que s'havia de fer, el que s'havia d'arreglar, i solia posar un termini temporal perquè la cosa fos arreglada i, si no es feia, posava una multa. Pens que aquestes paraules, un poc tardanes, i un poc tardanes per a l'època que estudiem, són de la reunió que tengueren els capellans d'Inca dia 10.07.1797, ens donaran llum sobre la propietat del nostre Hospital:

10. És evident que no podem precisar gaire l'extensió que tenia, però estava aquí i aquestes terres no estaven edificades. En diferents ocasions el Sr. Bisbe mana que es facin habitacions noves perquè en falten, que la sala llarga es divideixi amb una mitjanada... També sabem que demanaren permís per fer-hi un pou.

11. A.R.M., RP 3795, foli 22-23, *apud* Rosselló Vaquer, R. *Història d'Inca 1350-1516*, pàg. 59.

12. *Visitas Pastorales del O. Arnedo Pérez*, op. cit. Cànon 5.031.

13. Llabrés i Martorell, Pere-Joan; i Rosselló i Vaquer, Ramon. *Inca en la història 1229-1349*. Inca: 1998, pàg. 147.

“Primo fou proposat, si tenian inconvenient, que los Retgidors de esta Vila com à Dueños, que són de la casa del Hospital de la matexa, fessen en la Iglesia de dit Hospital (qui se troba molt ruinosa y ahont ja ha molts anys, que no se pot dir Missa) un cortar de Soldats. Y respongueren, que per el major acierto era lo millor, que dits Retgidors fessen petició al Molt Illtre. Vicari General, y que ells no tenian inconvenient, si el Superior dona el permís”¹⁴

Cronologia de l'Hospital

Les primeres notícies que tenim del nostre Hospital ens arriben pel coneixement que tenim de les deixes que es feren per aixecarlo o per mantenir-lo. La primera que conec és de 02.11.1271 quan Ponç de Vich, en son testament, deixa cinc sous a l'Hospital. L'any 1273 Ramon de Pla hi deixa 12 diners. Berenguera de Biosca, l'any 1279, hi deixa 12 diners. Arnau Figuerola, l'any 1281; Guillem Pujol, l'any 1282; Maria, muller de Pere Redòs, l'any 1283 també; Ramona, vídua de Pere Vidal, l'any 1284; en sos testaments, hi deixen 12 diners, mentre que Elisenda, muller de Guillem Llitera de Montuïri, l'any 1280, deixa dos sous per al nostre Hospital.¹⁵ Crec que podem dir que l'Hospital d'Inca ja funcionava en el darrer quart del s. XIII i que sens dubte s'havia començat a construir en la segona meitat del dit segle.

Del segle XIV tenim moltes dades que, posades cronològicament, són així:

1386, 03.02. Bernat Burguera fa testament, davant el notari Dolcet Vives, i deixa 6 diners a l'Hospital.¹⁶

1387, 01.01. Francesca Roig, muller de Pere Llompart, fa testament, davant el notari Dolcet Vives, i deixa 6 diners a cada un dels hospitals de Mallorca, evidentment que hi entra el d'Inca.¹⁷

14 A.P.S.M.M.I. Llibre 31 determinacions del reverend comú 1747-1906, foli 162.

15 Llabrés-Rosselló, *op. cit.* Pàg. 118 Cal dir que aquestes deixes són de gent de fora poble: Sant Llorenç des Cardassar, Montuïri i Sant Joan de Sineu.

16 A.R.M. Prot. Not. V-7 foli 3g-6, *apud* R.V.R. *Història d'Inca 1350-1516*, pàg. 138.

17. *Ibidem* pàg. 138.

1387, 10.05. Bartomeu Busquets, davant el mateix notari, fa testament i fa deixa per tots els hospitals de l'illa; en deixa 12 al de sa vila (Inca).¹⁸

1388, 12.02. Joan Mascaró en son testament, fet davant el notari Dolcet Vives, deixa 12 diners per a l'Hospital de la vila.¹⁹

1388, 24.04. Guillem Camps, prevere i beneficiat en la parròquia d'Inca, fa testament davant el notari Dolcet Vives i deixa 6 diners a l'Hospital.²⁰

1389, 13.05. Caterina, vídua de Jaume Martí, davant el mateix notari, deixa 12 diners a l'Hospital.²¹

1389, 09.07. Joaneta, muller de Bartomeu Bisquet, deixa 12 diners.²²

1390, 24.06. Marió, vídua de Pere Palou, fa la deixa de cinc sous.²³

1390, 24.09. Guillema, muller del baster Bartomeu Huguet, deixa 6 diners.²⁴

1391, 18.02. Francesc Domingo fa les deixes acostumades a esglésies i hospitals.²⁵

1396, 15.05. Julià Rovira, en son testament, deixa vint sous al bací de l'Hospital.²⁶

1396, 30.05. Ponç Ramis deixa 6 diners a l'Hospital de la vila.²⁷

1396, 02.06. Bartomeva, muller de Bernat Seguí, deixa 12 diners al bací de l'Hospital.²⁸ Hem pogut veure com hi havia deixes generals "a tots els hospitals", altres eren particulars de gent d'Inca, que volia afavorir la institució inquera. També crec que el tarannà personal

18. *Ibidem* pàg. 139

19. *Ibidem* pàg. 140.

20. *Ibidem* pàg. 140.

21. *Ibidem* pàg. 140-141.

22. *Ibidem* pàg. 141.

23. *Ibidem* pàg. 141.

24. *Ibidem* pàg. 141.

25. *Ibidem* pàg. 142.

26. *Ibidem* pàg. 142.

27. *Ibidem* pàg. 142.

28. *Ibidem* pàg. 142.

de cada notari tenia forta incidència en aquestes coses. De totes maneres aquestes notícies ens diuen que l'Hospital d'Inca existia i que complia sa pròpia funció en la societat inquera.

Del segle XV he de dir que segueixen les deixes testamentàries a favor de l'Hospital i, a més de diners, ja trobam que hi deixen llençols i altres coses útils per als pobres.²⁹ També sabem que hi havia un captador d'almoines per a l'Hospital. Així dia 14.12.1436 el Sr. Bisbe fa saber als rectors de tot Mallorca que ha donat permís a Bernat Folquès perquè pugui captar almoines per als pobres asilats a l'Hospital d'Inca.³⁰

Les altres notícies que tenc d'aquest segle ja ens mostren un hospital que funciona i cerca una seguretat econòmica. Així dia 03.01.1481 es comprà un censal, com també sabem que l'any 1488 Julià Obrador, com a administrador de l'Hospital, compra un altre censal sobre un pati de terra situat al lloc dit el Bordell.³¹

Del segle XVI ja comencem a trobar moltes altres notícies i diversificades sobre el funcionament del nostre Hospital. Unes segueixen sent d'índole econòmica, com la de 21.11.1500 que ens diu que els jurats de la vila troben que han d'elegir un altre administrador de la casa, perquè el que ara hi ha ho fa malament i, si deixen que seguesqui així, anirà en perjudici dels pobres de la vila.³² L'altra, també de caire econòmic, ens diu que Bartomeu Malferit, procurador de l'Hospital, compra vuit lliures censals amb el consentiment dels jurats Jaume Rosselló, Mateu Sametella, Bernat Reixac i Blai Reixac.³³

L'Hospital com a lloc de reunió dels jurats

Els edificis de l'Ajuntament, lloc on ara celebren les reunions

29. Així ho fa Françaia, muller del sastre Joan Xèrica, dia 06.12.1479 davant el notari Dolcet Vives. A.R.M., V-86, foli 44 g. Obra citada, pàg. 167.

30. A.D.M. Lletres 1436-1437, foli 116, *apud* R.V.R. *op. cit.*, pàg. 41.

31. R.V.R. *op. cit.*, pàg. 167 i 170.

32. A.R.M., A.H. 234, foli 257, *apud* R.V.R. *op. cit.*, pàg. 134.

33. A.R.M. V-298, foli 6, *apud* R.V.R. *op. cit.*, pàg. 175.

els regidors, són edificis moderns, ja que antigament no existien, sinó que els jurats es reunien, a toc de campana, a un dels edificis religiosos del poble. Així és que a Inca trobam que es reunien tant a la parròquia com a Sant Bartomeu, Sant Francesc, Sant Domingo i també a l'edifici de l'Hospital. Fixem-nos en aquestes tres reunions tingudes a l'Hospital totes en el s. XVI.

12.04.1507. El batlle Mateu Cardils, àlies *Malferit*, amb els jurats Guillem Gual, Joan Ramis, Mateu Samatella i Pau Casesnoves. Els consellers es reuneixen al dormidor de l'Hospital per parlar de les necessitats que passen els homes de la vila que no troben feina. Miren com podran repartir 200 o 300 quarteres de blat.³⁴

15.07.1511. El batlle Miquel Estelrich i els jurats Jaume Rosselló, Mateu Samatella i Blai Reixac es reuneixen a l'Hospital perquè *a sac e sort*³⁵ s'havia elegit Francesc Marimon per repartir l'almoina de la vila i no es mostra gens diligent a fer la feina, per això n'hauran d'elegir un altre.³⁶

17.03.1516. Batlle i jurats es reuneixen a l'Hospital i parlen de la necessitat de blat que hi ha a la vila i que per afegitó enguany tampoc es podrà conrar la vinya, per això resolen manllevar 300 lliures per comprar blat per repartir entre la gent.³⁷

L'Hospital com a seu de confraries o gremis

Tota activitat productiva, en els anys que estudiam, estava completament regulada pels gremis, ja que aquesta institució tenia una estructura peculiar, com hem explicat en la nota núm. 4.

El gremi tenia també necessitat d'un espai físic on els membres es poguessin reunir i guardar les seves coses, per aquest motiu

34. A.R.M., Suplicacions 45, foli 54, *apud* R.V.R. *op. cit.*, pàg. 51.

35. *Sac e sort* era el sistema normal de fer les eleccions. S'escrivia el nom de tots els qui podien ser electes a un paper que després era convertit en una bolla o "rodolins". Cada rodolí tenia un nom i tots el rodolins eren posats dins una bossa o sac i després es treien tants de rodolins com càrrecs eren necessaris.

36. A.R.M., Suplicacions 46, foli 23, *apud* R.V.R. *op. cit.*, pàg. 53.

37. *Ibidem* foli 226, *apud* R.V.R. *op. cit.*, pàg. 56.

tenien assignada una capella. En alguns casos havien bastit la materialitat de la capella, quan s'aixecava l'església, en altres pagat el retaule, i en tots els casos hi tenien un banc on guardaven certes coses per solemnitzar la festa de son patró. A Inca els gremis estaven repartits sobretot entre els temples parroquials i Sant Francesc. Sant Domingo encara no estava aixecat quan els gremis s'establiren a Inca. Sant Bartomeu quedava molt forà, si bé sabem que algunes vegades hi hagué reunions gremials. Més n'hi hagué a l'Hospital, que era ben avinent per a la nostra gent. Per la relació que ens donen les visites pastorals, fetes pel Sr. Bisbe a l'Hospital, sabem que a l'Hospital hi havia aquests gremis:

Confraria de Sant Cristòfol: gremi dels blanquers i assaonadors.

Confraria de Santa Llúcia: gremi dels sastres.

Confraria de Sant Cosme i Sant Damià: gremi dels cirurgians i barbers.

Confraria de la Santíssima Trinitat: gremi dels gerrers.

Confraria de la Visitació de Nostra Senyora: gremi de porgadors i mesuradors.

Confraria de Sant Antoni: hortolans i altres que no s'especifica tenien sa posada a l'Hospital i dia 10.12.1564 el Sr. Bisbe els dóna 15 dies de temps per presentar els comptes de llur administració.³⁸

Malgrat que no tenguessin la seu a l'Hospital, sabem que els sabaters hi tenien una habitació i que dia 10.12.1564 el Sr. Bisbe els mana que en arribar la propera Pasqua han d'haver comprat un llit, un matalàs, dos llençols i dues coixineres.³⁹

Informacions que ens donen les actes de les visites pastorals

Coneixem amb el nom de *visites pastorals* aquelles anades que feia el Sr. Bisbe, a cada parròquia, teòricament i obligatòria

38. *Visitas Pastorales del Obispo Arnedo, op. cit.* Cànon 4.896.

39. *Ibidem* cànon 4.894.

cada cinc anys. El Sr. Bisbe duia un secretari de visita, qui anava escrivint cada una de les coses que feien i deien. Aquests escrits han resultat uns documents preciosos, ja que parlen de totes les coses que hi havia en aquella parròquia i com estaven. Gràcies a aquests documents podem saber com estava la parròquia d'Inca, quins altars i capelles hi havia, l'estat de conservació de cada una d'elles...

Aquestes visites foren posades pel concili de Trento (1545-1562) i la primera que tenim de Mallorca és la que féu el bisbe Dídac d'Arnedo (1561-1572). A Inca, aquest home, o personalment o per son vicari, hi va venir cinc vegades, i aquests escrits són les primeres descripcions que tenim del nostre Hospital.

La primera visita és de dia 07.10.1563 i ens parla que a l'oratori de l'Hospital hi havia diferents altars i mana que es canviïn totes les ares;⁴⁰ que a un dels altars s'ha de fer de bell nou un cobertor de cuiro, que hi solien posar, i es veu que ja n'hi havia un que era vell i mana sigui canviat.⁴¹ Mana el Sr. Bisbe que es faci un inventari de tot quant té l'Hospital i també de tots els qui en aquell moment l'habitaven⁴² i com a darrera provisió mana que un dels jurats exigisqui tots els censals que té l'Hospital i els gastis en profit de la casa i després en doni compte.⁴³

La segona visita ja fou feta pel vicari del Sr. Bisbe, el rector de Sineu Dr. Foncilles. Les disposicions que dóna ja són més nombroses. Però també les notícies que ens ofereix de l'Hospital són més gratificants per a un historiador. Comença per dir-nos que la Confraria de Sant Cristòfol (blanquers i assaonadors) era la que cuidava de l'altar major

40. Ara és una pedra de dimensions més reduïdes que un altar, per això transportable, que ha estat consagrada pel Sr. Bisbe, s'hi han posat les relíquies dels màrtirs, com també les cinc creus ungides. Es posava a un forat que es feia a la pedra viva o de marès de l'altar i era obligatòria per poder celebrar missa. Així ho disposa el cànon 4.805.

41. Ibídem cànon 4.806.

42. Ibídem cànon 4.807. No sabem si es complí l'ordre del Sr. Bisbe, ara gauríem que s'haguera complit i s'haguera conservat el document fins als nostres dies.

43. Ibídem. Es veu que el Sr. Bisbe trobava que hi havia moltes necessitats a la casa i devia conèixer que les entrades no serien gaire nombroses.

de l'oratori de la casa, i li mana que posi un cobertor de cuiro nou i que canvii l'ara de l'altar, la mateixa cosa mana a la Confraria de Santa Llúcia (sastres). El gremi de sabaters hi té una habitació i li mana que quan arribi la Pasqua de 1565 ha d'haver comprat un llit amb les seves posts, un matalàs, dos llençols i dues coixineres. A tots els gremis que també empraven l'Hospital, sols cita els obrers de la de Sant Antoni, però especifica que tots, d'aquí a quinze dies, han d'haver presentat els comptes de llurs administracions.⁴⁴ Passa després a parlar-nos de coses més generals com és que s'hauria de fer una repassada a totes les teulades per llevar les goteres; que a una sala, dita la llarga, s'hi hauria de fer una mitjanada, i així es guanyaria una habitació més, per això s'ha de comprar un llit amb les seves posts, matalàs, dos llençols i dos coixins, i a l'altra part s'hi ha de fer una xemeneia per encalentir la casa. Es veu que hi havia espai i que les necessitats eren moltes, per aquest motiu diu que s'hauria d'engrandir l'edifici i fer noves habitacions.

La tercera visita, feta dia primer d'octubre de 1568, ens diu que les confraries de Sant Cristòfol i Santa Llúcia no han fet res del que els havia estat manat i ens assabenta que també hi havia, a l'Hospital, el gremi de porgadors i mesuradors. Els mana que facin un inventari de les seves coses.⁴⁵ Es veu que tampoc no havien engrandit l'Hospital i ara ja concreta que s'han de fer dues habitacions noves i que s'han de vestir amb llits, matalassos... Aquesta visita també ens fa saber que el gremi dels sabaters, a Inca, anava ben pol·lent, per això, cada any, davant l'església, donava 10 lliures a cada una de les filles petites dels seus associats. El Sr. Bisbe troba que això és massa, i que d'ara endavant sols es donin les deu lliures a les filles petites dels sabaters pobres.⁴⁶ La quarta visita, també feta pel Dr. Foncilles dia 16.09.1570, no ens ofereix cap secció dedicada a

44. Aquesta segona visita ve descrita en els canons 4.886-4896.

45. Ibídem canón 4.953.

46. Ibídem canón 4.955.

l'Hospital, però sí que ens diu que no s'ha fet el capbreu⁴⁷ de totes les rendes que havia de cobrar l'Hospital,⁴⁸ com també mana al procurador d'aquest que al cap de tres mesos ha d'haver presentat tots els albarans d'haver cobrat tots els censals de la casa.⁴⁹

La cinquena visita, feta també pel Dr. Foncilles dia 15.05.1572, ens dona l'alegria de dir-nos que els altars de Sant Cristòfol i de Santa Llúcia estan bé, si bé en el primer s'haurien de repintar les figures que hi ha, i del segon ens diu que ha trobat 21 ulls i una creu de plata amb la seva cadena, que no figuren a l'inventari i hi haurien de ser, com també que hi ha una habitació que no té finestra i n'hauria de tenir. Cal pensar que era una habitació de les noves, perquè si fos de les que ja hi havia abans ja ho hauria manat en les visites anteriors, com també encoratja els jurats perquè acabin d'aixecar la paret de l'hort.⁵⁰ Sens dubte comencen uns anys en els quals els gremis agafen bé la conservació i les obres que eren necessàries fer a l'Hospital, així sabem que l'any 1580 els gremis de fusters, picapedrers i gerrers acorden afegir tres arcades a l'oratori de l'Hospital de la vila.⁵¹

L'Hospital General

He de dir que ara entram en un temps del nostre Hospital, que segueix estant al servei dels malalts d'Inca, però dels malalts que provenien dels gremis. Hem vist com no pocs gremis, a més de tenir-hi altar, tenien també una habitació de la qual havien de tenir cura, habitació en la qual cabien totes les seves coses i també els seus malalts, perquè a Mallorca havia arrelada la idea de fer un Hospital General, ja que a mesura que passava el temps les rendes que tenien els hospitals de tota l'illa tornaven petites, per això es pensà de reunir-les totes i que servissin per a un hospital gran, que aixoplugàs tots els malalts de Mallorca.

47. Anomenam *capbreu* el llibre on hi ha escrits tots els drets que el titular útil d'una propietat feia al titular directe.

48. Ibídem cànion 5.005, pàg. 610.

49. Ibídem cànion 5.002 pàg. 609.

50. Ibídem cànions 5.029-5.031.

51. Quetglas, Bartolomé - Llabrés, Pedro. *Cofradías Gremiales de Inca. Siglos XV-XVII*. Palma: 1962, pàg. 11.

Dia 29.05.1456 el rei Alfons (1416-1458) donava el decret d'unió de tots els hospitals de Mallorca i dia 03.06.1458 el papa Calixt III (1455-1458) alliberava l'Hospital de qualsevol jurisdicció que no fos la pontificia. Els germans Mateu i Vicenç Roig començaren a comprar cases en el Baluard del Sitjar, perquè s'havia decidit que era un bon lloc per estar prop de la murada i ser lloc alt i ventilat. El picapedrer mestre Mateu Fusimanya passà de Nàpols a Palma, per dur endavant un projecte molt estimat i mimat per la gent de la ciutat.

L'ànima de tot aquest projecte fou el llucmajorer P. Bartomeu Catany O.F.M. +1462. Ho fou, pens, no perquè tengués especial dedicació als pobres i als malalts, sinó perquè els seus sermons i la seva vida atreïen fortament la gent cap a Jesucrist, era un clar referent de vida cristiana, per això era escollit per molta gent per dur endavant obres pietoses, confessar gent penedida, estar vora el llit dels malalts... Aquesta forta personalitat religiosa fou la qui, per encàrrec del papa Pius II, intervingué per posar pau en els cors mallorquins en la revolta forana de 1450-1453; per aquest motiu, davant la necessitat existent de cercar una solució al problema dels diferents hospitals que hi havia a Palma, fou l'home providencial, va poder ajuntar voluntats, fer comprendre el problema i trobar resposta en el cor dels bons ciutadans, que d'aquesta manera van posar en pràctica les obres de misericòrdia que havien après en la Doctrina cristiana. L'any 1456 aconseguí la unió de tots els hospitals. Morí dia 01.10.1562 i fou enterrat al convent de Jesús, però quan arribà la desamortització (1835) i aquest convent fou enderrocat i emprat per a altres necessitats ciutadanes, ses despulls foren traslladades, l'any 1843, a l'Hospital que amb tant d'esforç havia aconseguit dur endavant.⁵²

52. El P. Bartomeu Catany, l'hem de saber veure en el moment històric de la implantació de l'observància franciscana a les Illes. L'any 1444 va sortir del convent de Sant Francesc de Palma per fundar el convent de Jesús, addicte a l'observància, l'any 1458 també duia l'observància a Sòller i l'any següent, a Maó. Ara la seva tomba és a la Sang i els qui baixen de venerar la sagrada imatge es troben amb les seves despulls acompanyades d'aquestes inscripcions: "Beati mortui qui in Domino moriuntur. Restos del V. Religioso Franciscano P. Fr. Bartolomé Catany Fundador de este santo hospital y su templo. Falleció en 1º de Octubre de 1462".

Les obres, començades l'any 1458, anaven fent créixer la casa fins que l'any 1499 Amador Creix acabava l'obra del portal major del temple, dedicat al misteri de l'Anunciació a Maria, per això es veu pertot arreu aquestes tres paraules: A.G.P. (Ave Gratia Plena), les primeres paraules que l'arcàngel Gabriel digué a Maria. Com a nota curiosa i inquera, malgrat que no sigui exhaustiva, diré que el prior de la Sang, nomenament pontifici, en diferents ocasions ha estat un capellà inquer. Potser el més conegut és el del bisbe Morro, qui l'any 1510 fou nomenat bisbe de Bugia i allà partí, i sols ens resta la constància que cada dia 28 de febrer la parròquia d'Inca celebrava el seu martiri en terres sarraïnes. Mn. Bernat Ramis i Ramon (1896-1975) fou prior de la Sang de 1939 a 1975 i oncle de la mare de l'actual prior Mn. Jaume Rovira i Ramis.

Darrers temps de l'Hospital d'Inca

Malgrat els decrets reial i papal d'unificació de tots els hospitals de Mallorca (s. XV), hem vist com en el s. XVI seguien funcionant aquests 13 hospitals de la Part Forana: Alcúdia, Artà. Campos, Felanitx, Inca, Llucmajor, Manacor, Muro, Petra, Pollença, Porreres, Sineu i Sóller. Realment Palma estava molt enfora i el camí, a més de llarg per a un malalt, era dificultós, per això entre els jurats i els gremis de cada vila es mirava d'atendre els malalts que hi havia a la parròquia. Cal dir també que el concepte d'hospital que es tenia llavors no és el mateix d'ara. Abans semblava més un lloc on aparcar un malalt que no un lloc per posar-se bo, encara que moltes vegades amb la netedat, l'alimentació, la medicació i la cura que hi posava una gent de bona voluntat que anava per l'Hospital hi havia bones millores.

El nostre Hospital durà fins ben entrat el segle XIX i, segons el cronista de la ciutat,⁵³ figurà entre els béns de l'Ajuntament fins al 1845 i fou tomat entre les protestes de no pocs inquers.⁵⁴ Quan

53. Pieras Salom, Gabriel. *Breu història d'Inca*. Inca: 1986, pàg. 80.

54. Ens consten les que féu mestre Miquel Duran i Saurina 1866-1953.

l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria visità Inca, en el darrer terç del s. XIX, ja no diu res de l'Hospital perquè ja no hi era.

De totes maneres tenim uns testimonis que ens donen aquesta informació:

1607 Acta de la suor del Sant Crist:

A l'Hospital hi havia una església, on hi havia la sagrada imatge: “al entrant de dita Iglesia â la paret junt al carrer â la part dreta.” Jo diria que l'església de l'Hospital tenia accés directe des del carrer. Afegiria, donades les mesures que té la imatge, que presidia l'oratori, no era un Sant Crist d'un gremi determinat, ja que aquests santcrists gremials eren de talla més petita i manejadissa, com en podem contemplar a moltes esglésies.⁵⁵ Si hagués estat d'un gremi particular, sens dubte ens ho faria a saber, i la tradició ens haguera transmès que era de tal o tal gremi. Per altra banda, a Mallorca i a tot el món, de simples esglésies amb una talla de la Sang, posada a la veneració dels fidels, en trobam escampades arreu.

1789 Viaje a las Villas de Mallorca, de Gerónimo de Berard

Aquesta descripció no ens ofereix gaires detalls, sols ens mostra el camí que segueix l'edifici ara que ja no hi havia la sagrada imatge i en un temps en què els gremis no anaven gaire pol·lents:

“El hospital que tiene al lado izquierdo de la iglesia y que forma esquina a la calle, que toda la illeta antiguamente era hospedaje de enfermos, consta hoy día de cuatro arcos apuntados y techo de maderaje con los números del año de 1716 al arco de la puerta, y al lado derecho un armario en la pared, pintadas las puertas, viejo, con los números de 1581. Tiene todo su largo exterior 26 pasos. Sirve de oficina, quitado el altar y todo inutilizado.”⁵⁶

55. Crec que la venerada imatge del Sant Crist d'Alcúdia és una antiga talla gremial, com també una que surt a les processons de Santa Maria del Camí, i que rep el nom de Sant Joan.

56. Gerónimo de Berard. *Viaje a las Villas de Mallorca 1789*, edició facsímil de l'Ajuntament de Palma de l'any 1983, pàg. 263. Aquestes dades que posa de 1581 i 1716, les hem de saber veure lligades amb les ordres que donava el Sr. Bisbe Arnedo a les visites pastorals, com també la creixent influència que anaren agafant els gremis a la casa. De totes maneres una vegada que la imatge del Sant Crist passà a la parròquia (1608) es veu que el clergat deixà de tenir-hi cert protagonisme, com hem pogut veure amb les informacions que donaren en el s. XVIII perquè s'hi aixecàs una caserna militar.

1807 Josep Barberí, a l'apèndix històric de la Vila d'Inca, que afegí a la *Biografia de la Venerable Sor Clara Andreu*, ens diu aquestes paraules:

“El de Inca (hospital) es de la misma data, y se erigió, como en los primeros siglos del Christianismo, junto á la Parroquial, para que fuese más freqüente la asistencia espiritual à los enfermos. Binimelis dice que por el año 1595 estaba muy bien provisto de camas y demás necesario; pero á causa de la decadencia de esta Villa, se arruinó el edificio, y las rentas se aplicaron al Hospital General de Palma. Hoy solo subsiste el Oratorio, donde se veneraba la efigie de un Crucifico, que en el año 1607 sudó por espacio de tres días (tal vez á causa del terrible contagio con que á mediados del mismo siglo habia de castigar á esta Villa, para escarmiento de los malos, y exercicio de los buenos).”⁵⁷

La parròquia 1607-1624

Començarem per dir que el temple gòtic d'Inca tenia set capelles per banda, que estaven repartides d'aquesta manera:

Entrant pel portal major a la dreta:

- 1.- Sants Abdon i Senén. *Ara és coneguda amb el nom del Sant Crist.*
- 2.- Mare de Déu del Carme. *Ara les Ànimes.*
- 3.- Sant Sebastià. *Ara la Mare de Déu del Carme.*
- 4.- portal segon. *Ara portal segon o de l'Orgue.*
- 5.- Santa Margalida. *Ara Sagrat Cor de Jesús.*
- 6.- Sant Blai. *No ha canviat.*
- 7.- Sant Pere. *No ha canviat.*

Entrant pel portal major a l'esquerra:

- 1.- Mare de Déu del Rosari. *Ara baptisteri.*
- 2.- Sant Josep. *Ara li deim Sagrada Família, però és el mateix.*
- 3.- Santíssim Nom de Jesús. *No ha canviat.*
- 4.- Sant Antoni. *No ha canviat.*

57. *Vida de la venerable madre Sor Clara Andreu natural de Palma capital del Reyno de Mallorca, Religiosa Geronima en el Monasterio de San Bartolomé de la villa de Inca, con un apendice historico de dicha villa. Por D. Josef Barberi Pro. Beneficiado en la Catedral. Mallorca en la Imprenta de Melchor Guasp Año MDCCCVII, pàg. 10 (de l'apèndix).*

- 5.- Sant Jaume. *Ara Sant Sebastià.*
- 6.- Sant Miquel. *Ara la Puríssima.*
- 7.- Sant Joan Baptista. *No ha canviat.*

La parròquia era servida per un rector, dos vicaris i un grapat de capellans que aquí tenien un benefici.⁵⁸ Normalment eren fills del poble, però també n'hi havia d'altres pobles, que havent aconseguit un benefici a la nostra parròquia aquí establien sa residència. He de dir que en el s. XVI abundava molt l'absentisme, això vol dir una persona que tenia un benefici a un lloc i vivia en un altre, de manera que arrendava alguna persona perquè complís les obligacions que ell tenia; el beneficiat pretenia encara viure del que li sobrava de son benefici, després d'haver pagat el prevere arrendat. En el s. XVI tenguérem 7 bisbes dels quals dos, Agustí Grimaldi (1530-1532) i Joan Baptista Capeggio (1532-1558), mai posaren el peu a l'illa. De rectors d'Inca, també hem de dir que n'hi va haver que actuaven d'aquesta manera. Els casos més coneguts són els de la família Borja, ja que tant el pare, el futur papa Alexandre VI (1492-1503), com son fill Cèsar (1475-1507) en foren rectors i mai posaren el peu a Inca.⁵⁹ En el mes d'abril de 1499 no hi hauria rector a Inca, per això, volent fundar un aniversari a la nostra parròquia, el vicari Bernat Trobat, per trobar-se acompanyat i poder acceptar el compromís de la Sra. Caterina, vídua de Gabriel Serra, es fa acompanyar de tots aquests preveres i

58. Normalment el benefici representa un tros de terra, el producte de la qual era destinat a pagar les despeses que donava o el sufragi que s'havia de realitzar: celebració de misses, o l'acte que s'havia de fer: encesa de llànties... Normalment radicava en un altar o capella.

59. Borja i Catanei, Cèsar 1475-1507, fill del cardenal Roderic i de Vannozza Catanei. L'any 1482 era protonotari apostòlic seguint acumulant molts i diversos beneficis. 1491: bisbe de Pamplona. 1491: arquebisbe de València. 1493: cardenal. El 1494 és ordenat diaca. El 1497 mor son germà Joan, segons males llengües per conspiració seva, cosa que li permet deixar la carrera eclesiàstica i dedicar-se de ple a la política. El 1500 és capità general dels exèrcits de l'Església. El 1501, duc de la Romanya, fins que mort son pare començà a passar-ho malament, es refugià a Nàpols on fou fet presoner, escapà i arribà a Navarra per trobar la protecció de son cunyat Albert, rei de Navarra; morirà l'any 1507 en el setge de Viana.

beneficiats: Miquel Morro (el futur bisbe de Bugia), Miquel Mollet, Gabriel Gil, Simó Pasqual, Simó Prats, Joan Macip, Guillem Servera, Blai Moranta, Guillem Malferit, Manuel Jover i Llorenç March.⁶⁰

És aquest el moment històric en què se celebrà el concili de Trento 1545-1563, que entre moltes d'altres coses manava la residència del beneficiat en el lloc on tenia el benefici i prohibia l'acumulació de beneficis en una sola persona. Les normes disciplinàries que donà aquest concili s'anaven aplicant tira tira, tant referent a bisbes com a rectors, per això el llarg rectorat de Mn. Jaume Torrens, que va de 1598 a 1624, representa l'establiment de la serenor i la concòrdia en la nostra vila.⁶¹ Era acompanyat d'aquesta reverenda comunitat de preveres: Francesc, Serra, Guillem Marquès, Guillem Cervera, Miquel Cantallops, Bartomeu Domenech, Gabriel Domenech, Bartomeu Marquès, Llorenç Trobat, Balthasar Oliver, Miquel Coch, Pere Jordi Ferragut.⁶²

Son successor en la rectoria era ben amic seu, atès que el fa marmessor en son testament, Mn. Nadal Guasp, rector de 1624 a 1632. Havia nascut a Palma i estudiat a la Universitat mallorquina, on havia aconseguit el grau de doctor en Teologia. Dia 07.04.1618 prengué possessió d'un benefici a l'altar de les Ànimes de la Seu, que havia quedat buit per la mort de Mn. Miquel Pasqual.⁶³ L'any 1622 predicà la quaresma a la Seu i l'any següent ja el trobam

60. A.R.M., V-106 *apud* Rosselló i Vaquer, Ramon. *Història d'Inca, op. cit.*, pàg. 172. Veim que en aquest llistat surt el prevere Joan Macip, qui l'any 1994 tenia arrendada la rectoria d'Inca al jove César Borja per 250 lliures.

61. No oblidem que tant la suor del Sant Crist (1607) com l'acta notarial (1624) entren en son rectorat, atès que l'acta és de dia 10 de febrer i ell moria dia 23 de juliol. A la rectoria hi ha un quadre d'aquest bon rector, que porta aquesta inscripció: "Verdadero retrato del Rdo. Jayme Torrens Pbro. Dr. En Sagrada Theologia Rector de Ynca Insigne Benefactor de los pobres entró en esta parroquial Yglesia en el año 1598 y murió a 23 Julio de 1624". He mirat l'acta de defunció que hi ha al Llibre de defuncions de la parròquia 1502-1627, es troba al foli 175 r, ara a l'Arxiu Diocesà I/44 D/1. He de dir que és il·legible per son mal estat de conservació. Així mateix, puc dir que féu marmessors Mn. Nadal Guasp i Mn. Miquel Coch, féu testament en mans del notari Cosme Armengual i deixà 200 misses a celebrar en la parròquia, 25 al convent de Sant Domingo i altres tantes al de Sant Francesc.

62. A.R.M. Notari Pere Fiol, volum 5.203, foli 22.

63. Fiol i Tornila, Pere. *Positio històrica sobre sor Clara Andreu* (inèdit).

com a membre de la Col·legiata de la Mare de Déu de Lluc, ja que dia vuit de setembre d'aquell any presideix la col·locació de la primera pedra de l'actual basílica llucana. Potser d'abans o durant les pujades i baixades de Lluc, féu molta amistat amb el rector d'Inca, que l'anomena marmessor de son testament. L'any 1624 participa a les oposicions a rectories i aconsegueix la d'Inca.⁶⁴ A partir de 1625 és el confessor del monestir de Sant Bartomeu i comença a prendre notes de tots els fets –que ell judicava excepcionals– que anaven passant a sor Clara Andreu, notes que li serviran per escriure una biografia de la venerable religiosa, que judicam perduda per complet, però, l'escrit i les notes que va prendre serviren a Mn. Gabriel Benet Mir i Bertran per fer el manuscrit que ens ha arribat i pel qual s'ha preservat la memòria de tan bona religiosa.⁶⁵ Fou rector d'Inca fins a sa mort, que li sobrevingué dia 09.08.1632, i fou enterrat a la Seu.⁶⁶

És en el rectorat del Dr. Jaume Torrens quan passa la suor del Sant Crist 29.09.1607 i l'acte del notari Pere Fiol 10.02.1624. També és en son rectorat que es fa el trasllat de la venerada imatge de l'Hospital a la parròquia, fet que es realitzà entre el 22 de juny i el dia dos de juliol de 1608.⁶⁷

Des del punt de vista documental he de dir que tenim un gran buit entre la suor del Sant Crist de 1607 i l'acte notarial de 1624, però de cap manera podem dir que tenguem un buit referent a la creixent devoció dels inquers a la venerada imatge.⁶⁸

La presència de la sagrada imatge al temple parroquial, en la

64. A.P.S.M.M. Llibre de capítols núm. 47, foli 4.

65. *Ibidem*.

66. Fiol i Tornila, Pere. *Positio històrica sobre sor Clara Andreu*, nomenclàtor (inèdit).

67. A l'acta del Consell de dia 22.06.1608 es determina que un jurat de la vila, amb el rector, vagin a Palma a consultar amb el Sr. Bisbe. L'acta de dia 02.07.1608 ja s'informa al Consell que s'ha fet el trasllat a la capella dels sants Abdon i Senén. A.M.I. Llibre de consells 1601-1612 sense foliar. *Apud* Llabrés i Martorell, Pere Joan. "Culte i devoció al Sant Crist d'Inca", en *Jesucrist a l'art inquer*. Inca: 1996, pàg. 22.

68. Crec que la recerca documental que resseguí Mn. Pere J. Llabrés i que ve publicada a l'obra esmentada anteriorment és molt vàlida i no cal repetir-la.

capella dels sants màrtirs perses, que gaudien també de molta devoció entre els inquers -devoció que ara, que estaran vora la venerada imatge del Sant Crist, no deixarà de créixer i arribaran a ser proclamats patrons de la vila l'any 1644-⁶⁹ farà que fins i tot es modifiqui l'estructura del temple i que aquesta capella sigui engrandida perquè els fidels puguin acostar-s'hi i venerar millor al Sant Crist. Així, dia 17 de desembre de 1623 es diu que s'ha comprat un solar per engrandir la capella, que a poc a poc deixarà de ser la capella dels sants màrtirs Abdon i Senén, passarà a dir-se capella del Sant Crist i a ser la capella de la comunió i on es guardava la reserva del Santíssim.⁷⁰

La devoció va augmentant, l'església té una "capella fonda" on es guarda, a més del Santíssim, la preuada imatge del Sant Crist i dels sants màrtirs perses, que també veuen créixer la devoció entre la gent que constantment arriba al temple per venerar la sagrada imatge. Entre 1635 i 1640 es basteix el nou retaule. Ha arribat a la vila un nou rector, fill del poble, el Dr. Joan Morro 1634-1652, la vida del qual acabarà en la gran pesta de 1652.⁷¹ És en temps de son rectorat que es fa el nou retaule atribuït a Jaume Blanquer i Florit (1578-1636), si bé he de dir que aquest home anava més pels camins renaixentistes que no per l'estil barroc que ens mostra el nostre retaule.⁷² També en son rectorat hem de

69. Fiol i Tornila, Mn. Pere. "Sant Bartomeu, patró d'Inca (1230-1643)", a *VI Jornades d'Estudis Locals*. Inca, 22 i 23 d'octubre 2004, pàg. 129-140.

70. Així ja ho diu l'arquebisbe Pere d'Alagó en la visita pastoral que feia a Inca dia 06.06.1686. La suor miraculosa de 1607, el trasllat a la parròquia de 1608, l'engrandiment de la capella de 1623, l'acta notarial sobre la suor l'any 1624 són petites mostres d'una devoció que va augmentant, malgrat els dubtes que va aixecant el buit documental sobre la suor entre 1607 i 1624.

71. Després del llarg rectorat del Dr. Jaume Torrens (1598-1624), vénen els del Dr. Nadal Guasp (1624-1632) i l'efímer rectorat del Dr. Joan Baptista Suau (1633-1634).

72. Mn. Joan Coli ens ofereix una cronologia prou diferent, atès que ens diu que el projecte de nou retaule per a la capella dels Sants Màrtirs perses arranca de 1597, molt abans de pensar en la incorporació de la imatge del Sant Crist de l'Hospital, a la parròquia, obra que ja estaria acabada dia 18.07.1598; sols hi mancarien les estàtues dels màrtirs que foren fetes a la fi del s. XVI, ja que dia 17.02.1600 l'escultor Joan Antoni Bonet cobrava 15 lliures per l'or i els colors que hi havia posat, mentre que dia 04.12.1599 s'havien pagat 5 lliures per la fusta que havia emprat dit mestre. Coli Llobera, Juan. *San Abdon y San Senen Mártires. Culto y patronato*. Inca: 1982. Col·lecció "Ximbellí"; núm. 1.

posar el que el gremi dels gerrers bastí, a l'actual capella del Sagrat Cor de Jesús, a la Santíssima Trinitat, *circa* l'any 1646. Prova de la força que prenia la devoció al Sant Crist i als màrtirs perses és la declaració de patronatge (1646) que es fa a favor d'ells, com ens ho diu aquest document:

“Avui a 30 janer stant congregats tots los preveres i beneficiats en la iglesia parrochial de Incha dins la Secristia ut moris est et in sono campane so es lo Sr. Doctor Joan Morro Pvre y Rector, lo doctor Guillem Marchus, Jaume Perelló, Bartomeu Morro, Pere Jordi Ferragut, Bartomeu Llompart, Antoni Moyà, Pere Oliver, Bartomeu Perelló tots preveres i beneficiats fonch proposat per los magnífichs Srs. Jurats, so es Mossen Christòfol Pons, Joan Masana i Joan Prats jurats lo present any que s'havia tingut Consell per dits Jurats i Consellers de la present vila i que havien determinat que en la present parrochia tinguessim per patrons los gloriosos St. Abdon i St. Sennen martyrs de aquí al davant lo Rvd. Comú los tingués per patrons fent commemoratió de ells axí com se han [fet] de St. Barthomeu i axí fonch determinat per los sobredits Srs. Rvds. Que es fes conforma demanaven los sobredits magnífichs Srs. Jurats Guillem Marchus Pre. i Bosser”⁷³

Realment el s. XVII, que d'una part escapçà la puixança econòmica i poblacional de la nostra vila, va aportar, per altra banda, tot un caliu espiritual que ajudà a superar la gran crisi que visqueren els avantpassats. Es bastiren els retaules de Sant Sebastià 1659-1673 en el rectorat del Dr. Pere Joan Gili (1653-1676), no debades és el patró contra la pesta, i en el rectorat del Dr. Antoni Jofre 1682-1690, el retaule de la capella de la Mare de Déu del Carme. D'aquest moment també són les primeres notícies que ens arriben de la Confraria del Sant Crist, l'any 1681, en temps del rector Dr. Pere Antoni Mayol, per arribar al rectorat del Dr. Miquel Santandreu, qui farà arribar a Inca, l'any 1704, les preuades relíquies dels nous patrons Abdon i Senén⁷⁴ i encoratjarà els inquers a bastir

73. A.P.S.M.M. Llibre de capítols, núm. 47, foli 53.

74. Sens dubte arribaren a Inca la tardor de l'any 1704 via Arlès, Girona, Barcelona, per mans del P. Francesc Bal·le O.P. i en el mes de març de 1705 l'argenter Josep Fuster ja cobrava les 50 lliures que costà el reliquiari de plata on serien guardades. Coli, obra citada, pàg. 16-17.

un nou temple parroquial; aquesta acció es determinarà en son rectorat, però serà duta a terme per son successor, el Dr. Joan Antoni Mesquida i Reure, rector de 1705 a 1743.

Començant el nou temple dia 24.01.1706 s'anirà aixecant tira tira, començant per l'altar major, per això la capella del Sant Crist seguirà intacta molts anys, farà el servei de guardar la reserva del Santíssim i serà el lloc de la comunió dels fidels. Així ens ho recorda tant la visita pastoral del bisbe Llorenç Puig i Cotoner (1750-1763) l'any 1751 com la del bisbe Francesc Garrido de la Vega (1763-1772) dia 21.10.1754. L'any 1780, és el final del rectorat del Dr. Joan Carles, qui morí dia 16.04.1780; sabem que el bisbe Pedro Rubio Benedicto y Herrero (1778-1794) pujà al cambril que s'havia fet, per venerar més de prop la sagrada imatge del Sant Crist.

Durant el s. XIX no foren poques les obres que hi va haver a aquesta capella. L'any 1805 es va fer la darrera volta del nou temple, així ens ho recorda la data estampada a l'arc; el 27.02.1810 s'obrí la finestra que des del cor dóna a la capella del Sant Crist, ja que eren moltes les celebracions que es feien en ella i que eren solemnitzades des del cor i calia veure-ho; així ho decidiren en temps del rector Damià Llambias.⁷⁵

Després del rectorat de Mn. Antoni Sastre i Vila 1859-1880 trobam dos capellans d'Inca que foren ecònoms de la parròquia: Mn. Guillem Fiol i Pujades,⁷⁶ qui ho fou des de la mort del Sr.

75. Rector d'Inca de 03.02.1808 a 13.03.1815.

76. A la mort del rector Sastre i Vila (03.01.1880) fou nomenat ecònom Mn. Guillem, qui ho serà fins l'any 1887; s'hagué de retirar per malaltia, ja que morí dia 08.02.1889 als 64 anys, havent estat 26 anys vicari de la parròquia i 6 com a vicari ecònom. És de son temps que, guiats per la Societat Arqueològica Lul·liana, fou restaurada, l'any 1884, l'antiga taula gòtica de Joan Daurer i la làpida gòtica de Mn. Sabei que ara està vora el portal major, a la part de la capella del Sant Crist. Ambdues restauracions foren posades en la capella de Sant Sebastià amb aquesta inscripció: "Esta lápida se halló bajo el altar de la capilla de la Concepción, antes del Rosario y antes de San Miguel en el antiguo templo; ha sido repuesta en este sitio por el Rdo. Ecónomo D. Guillermo Fiol, a fin de que se conserve". Cal posar esment i no confondre aquest bon sacerdot amb un altre Guillem Fiol i Pujades, qui fou un home d'una vida molt més moguda i problemàtica, el qual després de passar un temps com a germà dels PP. de Sant Felip Neri, obtingué, l'any 1887, la rectoria d'Escorca, quan desaparegué, per mor del Concordat de 1851, la Col·legiata de Lluç. S'enfrontà al bisbe Cervera perquè duia frares a Lluç, va apel·lar a la Santa Seu, fou rector de Santa Margalida, protonotari apostòlic i canonge (1899) de la Seu d'Urgell.

Rector (03.01.1880) fins a l'any 1887, que ho fou Mn. Pau Mir i Ferrer. Dia 09.02.1887 aquest entregava la rectoria a Mn. Antoni Real i Jaume, qui havia estat 25 anys rector de Campanet i venia a Inca, omplint les esperances d'una nova i jove saba que durà pocs mesos.⁷⁷ També l'any 1887 es va fer el sagrari que ara tenim, en el qual posaren la porta del sagrari antic, atribuït a Jaume Blanquer. L'any 1895 es féu un nou nínxol i l'any següent es posaren noves vidrieres al cimbori.

Del segle XX són les reformes que més són conegudes i viscudes per la generació actual d'inquers. L'any 1912 la família de Can Campaner cedeix un trast per engrandir la capella del Sant Crist. Són aquestes obres les que donaran a la capella la forma que té. Dia 13.05.1915 Mn. Miquel Llinàs i Mateu (1876-1947), qui fou nomenat regent en la malaltia del rector Font (1913) i ecònom de 1914 a 1920, beneïa les noves obres. A partir de 1916 es posaren els grans quadres que pintà Bartomeu Payeras i Tortella (1870-1948): *La Cena*, *El lavatori*, *l'Oració a l'hort de les oliveres*, la *Coronació d'espines*.

L'any 1960, en ocasió del Congrés Eucarístic, es posà un nou combregador, obra de l'arquitecte Gabriel Alomar i Esteve. Eren els dies del rector Gabriel Buades i Riusech (1953-1962), qui també llevà les barreres que separaven la capella de la nau central. Mn. Gabriel Martorell i Reus (1962-1967) pintà de bell nou, adornant-la, tota la capella, i modernament s'ha llevat l'antic altar i se n'ha posat un de pedra, de cara al poble, per a les celebracions matinals dels dies feiners. Cal afegir que l'any 1987 fou restaurada l'antiga

77. "Día 10 del actual (agost, 1887) falleció á la edad de 53 años D. Antonio Real y Jaume Pbro. Cura párroco y Arcipreste de Inca. Sacerdote ejemplar y adornado de todas las virtudes que se requieren para el delicado cargo de la cura de almas, supo captarse las voluntades todas del pueblo de Campanet, cuya parroquia regentó por espacio de 25 años, hasta que en Abril último fue trasladado a Inca, la que, en el poco tiempo que ha permanecido á su cuidado, ha podido conocer el caudal de no comunes prendas, que atesoraba su bondadoso corazón RIP", B.O.B.M. 1887, plana 282. Havia fet l'entrada a Inca dia 13 d'abril i havia estat nomenat arxiprest dia 18 del mateix abril, ho trobam al mateix Butlletí, planes 163 i 164.

imatge del Sant Crist i que l'any 1993 hi hagué una restauració de tota la capella, sense canviar la forma de creu llatina que té; ha cobrat molta fredor amb la pedra blanquinosa que s'hi ha posat.⁷⁸ L'any 1999 fou restaurat el retaule del Sant Crist, per la restauradora Maria del Mar Riera Vallès, amb el cost d'1.401.600 ptes. que foren recaptades en una intervenció dels propietaris del celler de Ca n'Amer.

El notari Pere Fiol

Començaré posant l'acta de defunció d'aquest notari, el nom del qual ha quedat per sempre unit a la figura del Sant Crist d'Inca per haver redactat i firmat l'acta que ens parla de la seva suor:

“A 14 juliol 1633 fench sepultat en la parroquial isglesia lo discret Sr. Pere Fiol notari. Feu testament en poder de P. Francesc Fiol notari son germà. Fa marmessors la Sra. Antònia sa muller, lo prevere Guillem Fiol de la parroquia d'Incha, son germà, lo Dr. Salvador Fiol son germà; lo dit Mn. Francesc Fiol notari son germà. Deixa cent misses baixes so es sinquanta en la isglesia parrochial en lo altar de Sant Pere. Vintisinch en St. Domingo; en St. Francesc altres vint y cinch totus semel. Anima eius.. mes deixa una missa cantada perpetua lo dia de St. Pere de Juny, A cada Beneficiat 6 sous”⁷⁹

Aquesta acta ens mostra un poc la seva família: el notari, germà seu, Francesc Fiol.⁸⁰ Sabem que tenia sa casa i sa notaria

78. En aquestes darreres obres, de manera incomprensible, s'ha perdut l'antiga creu de 1607 que es guardava a la petita sagristia pujant al cambril, a la dreta, com també el quadre on hi havia escrit l'acta del notari Pere Fiol; potser surtin, però per ara no sabem on són.

79. A.P.S.M.M.I. Llibre de defuncions 1628-1676, foli 33g. Ara A.D. I/44 ñD/2.

80. Jo diria que aquest germà era més petit que ell, malgrat que morís primer, atès que morí l'any 1627. Sols deixà 7 volums de protocols que van de 1600 a 1626, ara guardats a l'Arxiu del Regne de Mallorca amb les sigles P 5.271 a 5.277. Sé que era casat amb Coloma Macip, una inquera de rels Il·lucanes, ja que són els pares de sor Caterina Gertrudis Fiol i Macip, qui havia nascut a Inca dia 26.02.1610, entrà en el monestir de Sant Bartomeu de dia de Sant Bartomeu de 1622, tenia 12 anys, juntament amb sa cosina sor Úrsula Fiol i Perelló, filla del notari Pere Fiol. Arxiu del monestir, Llibre d'entrades i defuncions, foli 125. Malgrat tot, he de dir que no he pogut trobar, entre els protocols d'aquest notari, el testament de son germà Pere.

en el carrer de la Mostra, i que era casat amb Antonina Perelló, també d'Inca. Tengueren dues filles al monestir de Sant Bartomeu: sor Úrsula i sor Caterina. La primera entrà al monestir el dia de Sant Bartomeu de 1621, on morí dia 21.05.1685. La segona tot ho féu amb la cosina sor Caterina Gertrudis, si bé sempre serà el notari Pere Fiol qui arreglarà els papers de totes les monges Fiol. Sor Clara Andreu fou la mestra de novícies de les tres monges Fiol.⁸¹

A més del germà notari, en surten dos més: Guillem, capellà adscrit a la parròquia,⁸² i un altre, doctor en Medicina, Salvador, qui també visitarà les monges malaltes del nostre monestir. Sembla un home pietós, atès que es deixa cent misses com a sufragi i la fundació d'una missa cantada perpètua el dia de Sant Pere i en la capella de Sant Pere de la parròquia. També mostra la seva pietat, malgrat que era costum normal entre els notaris d'aquell temps els afegitons pietosos que posava en sos protocols. Així en comença un: "Prothocollus Petri fiol nott. Publici maioricarum. Incipit Deo Patre, filio et Spiritu Santo Juvante. Anni MDCXIII". Per acabar amb aquestes altres paraules: "Domine quinque talenta tradidisti mihi. Ecce alia quinque superlucratus sum". Segueix no la seva firma, però sí una espiral que s'enfila per amunt i va creixent i obrint-se vers l'infinit. Un altre protocol comença així: "In nomine Sanctissime et individue trinitatis Patris, et filii, et Spíritus Sancti. Amen. Incipit Prothocollus meus Petri fiol nottarii pub. Maioricarum Anni a Cristo nato MDCXXIII Cum

81. He de dir que en el monestir, en aquests moments, també hi ha sor Caterina Fiol i Beltran, filla de Joan i Caterina. Hi entrà dia 18.07.1599, professà dia 25.11.1605 i hi morí dia 15.10.1623, però no he pogut esbrinar, per ara, si hi ha cap relació entre ells. Podria ser germana, però no he pogut trobar la filiació dels notaris.

82. He de dir que aquest capellà sens dubte devia estar ordenat a títol de patrimoni, això vol dir que no necessitava cap benefici ni prebenda per viure, ja que s'alimentava dels béns propis. No surt a cap dels llistats de capellans d'Inca que tenc d'aquests anys i que participaven en les reunions del reverend comú d'Inca. Surten un tal Guillem Mercader (vicari l'any 1628), Guillem Marqués, Guillem Cervera i un tal Guillem, sense llinatges, qui era l'encarregat de captar les almoines per a la capella de les Ànimes.

suis Ruibricis in fine. Dominus det nobis suam Pacem, et Vitam Eternam. Amen”.⁸³

Al moment de la suor del Sant Crist, anys 1607, ens diu que era jurat, si bé sabem que també fou batlle d’Inca, com ens ho diu aquest document:

“Nosaltres debaix scrits Cosme Amengual notari, J. Pau Planes Jutges y Contadors Elegits per lo honor Pera Fiol balle lo corrent any de la present vila de Incha feim cessió mitjançant consensuada en la Cort Real de la present vila sots...”⁸⁴

Sabem que deixà onze volums de protocols que van de 1596 a 1633 i també que va fer moltes feines encarregades tant per les monges del monestir de Sant Bartomeu com per la parròquia.

Fixem-nos en les vegades que ha intervingut el notari Pere Fiol, segons aquest document que ens parla d’un caramull de deixes i fundacions del nostre monestir, i que és ben primerenc per la notaria de Fiol i molt abans que les filles i neboda entrassin a la casa:

“Jo debaix scrit Ponsetí Bennasser altre dels commadors de les notes i actes dels scrits del discret Mn. Miquel Trobat notari quondam, de la present vila d’Incha en les quals estan incorporades les notes de Mn. Barthomeu Vives, Llorenç Vives i altres notaris quondam he rebut de la Molt Rda. Sor Magdalena Serra Priora del present Monestir i Convent de St. Barthomeu de l’orde de St. Jeroni de la present vila d’Incha 38 lliures i són per los salaris dels actes debaix scrits los quals se són trobats en dites notes i són ço és 2 sous, 10 diners per salari d’actes de donatio de 8 lliures censals i 4 diners fet per Mn. Gabriel Axertell a sa filla Jerònime monja de dit monestir a 21 de Febrer 1538 en poder de Mn. Llorenç Vives notari autenticat per Mn. Miquel Trobat desus.

83. Protocol de Pere Fiol, notari públic de Mallorca. “Començat l’any 1613 amb l’ajuda de Déu Pare Fill i Esperit Sant. Senyor em donàreu cinc talents, mirau-ne altres cinc que n’he guanyats. (No ho posa, però és la cita evangèlica de sant Mateu 25,20.) En nom de la Santíssima Trinitat Pare, Fill i Esperit Sant. Amen. Comença el meu Protocol de Pere Fiol, notari públic de Mallorca. Any 1623 del naixement de Crist. El Senyor ens doni la seva Pau i la Vida Eterna Amén.” A.R.M. Notari Pere Fiol F 535 5.203.

84. A.R.M. notari Pere Fiol 5.277, foli 512.

De mes una lliura 10 sous per salari de lo honor En Pere Mollet de 4 lliures i 4 diners que es fet a 13 Octubre 1584 composició davant Miquel Trobat notari autenticat **de ma de Mn. Pere Fiol notari**, més 2 lliures 10 diners per acte de jo mateix de 2 sous fet per Mn. Nedal Rosselló a Sor Joana Rossellona a 15 de Febrer 1579 en poder de Mn. Miquel Trobat notari **autenticat per dit Fiol**.- Més 2 sous 10 diners per salari de acte de venda de 10 sous cens fet per Pere Serra Monjo a 13 de Febrer 1580 en poder de dit Miquel Trobat **autenticat pel dit Fiol** – Més 2 sous 10 diners per salari de donatio de 16 sous censals feta per Mn. En Tomàs Trobat a dit Convent a 8 de Març 1594 en poder de Mn. Miquel Trobat **autenticat per dit Fiol** – Més 2 sous 10 diners per salari de venda de 8 diners i 8 sous fet per Antoni Mesquida al dit Convent a 30 de Setembre 1582 en poder de dit Miquel Trobat **autenticat per dit Fiol** – Més 2 sous 10 diners per acte de gravament de 16 sous fet per los Miquel Axertell al dit Convent a 20 de Novembre 1582 en poder de dit Trobat **autenticat per dit Fiol** – Més 2 sous 10 diners per salari d'acte de compra de una quarterada de terra feta per Mn. Barthomeu Vives notari de Joana Campins fet al primer de Maig 1567 en poder de dit Vives autenticat per Mn. Rafel Serra notari – Més un sou per salari de compra de cases feta per Mn. Barthomeu Vives notari dels de Jaume Massanet ciutadà fet a 15 de Març 1514 en poder de Llorenç Vives notari autenticat per Mn. Rafel Serra notari – Mes un sou per salari de donatio de 5 diners fonch feta per Jaume Bergues fet a 31 Octubre 1519 en poder de Mn. Llorenç Vives notari autenticat per Mn. Miquel Trobat notari – Més vint sous per salari de compra de una peça de camp olivar feta per Mn. Llorenç Vives notari fet a 23 Abril 1539 en poder del dit Vives notari autenticat per Mn. Rafel Serra notari – Més 2 sous 10 diners per salari de donatio de 150 sous feta per Pere Serra a Sor Joana Serra sa filla fet a 13 Febrer de 1580 en poder de Mn. Miquel Trobat **autenticat per dit Fiol** – Més un sou 10 diners per salari de venda de 8 sous censals fet per Sor Úrsula Mas i Mesquida sots 13 de Maig 1585 en poder de Mn. Miquel Trobat **autenticat per dit Fiol** – Més un sou per salari de acte firmat per Pere Cardona al dit Convent de St. Barthomeu sots a 13 de Octubre 1584 en poder de Mn. Miquel Trobat **autenticat per dit Fiol**. – Més un sou per acte de donatio de 50 sous feta per En Jaume Burgues a Sor Úrsula sa filla sots a 8 de Març 1520 en poder de Mn. Llorenç Vives notari autenticat per Mn. Miquel Trobat. – Més un sou per salari de donatio feta per Mn. Bibiloni al Convent sots a 2 de Octubre 1519 en poder

de Llorenç Vives notari autenticat per dit Miquel Trobat. – Més 2 sous 10 diners per acte firmat per Francesc de Olesa de 8 sous censals i 6 diners fet sots a 29 d'Abril 1578 en poder de Llorenç Vives autenticat per dit Trobat. – Més un sou per venda de 2 sous 6 diners firmat per Barthomeu Morro sots a 7 d'Agost 1586 en poder de Miquel Trobat **autenticat per dit Fiol**. – Més un sou per salari de compra de 15 sous cens fet per Mn. Barthomeu Vives sots a 22 d'Abril 1573 en poder de dit Barthomeu Vives autenticat per Mn. Miquel Trobat. – Més un sou 10 diners per acte firmat per Sor Magdalena Busquets al dit Convent sots a 21 de Octubre 1537 en poder de Llorenç Vives autenticat per Miquel Trobat. – Més un sou per acte de donatio de 6 sous cens i 25 sous cens fet per Cristòfol Almantra notari sots a 21 de Novembre 1567 en poder de Llorenç Vives autenticat per Mn. Rafel Serra notari.- Més vint sous per salari de acte de obligatió i fiança feta per la Magnífica Barthomeua Llaneres sots a 21 de Octubre 1537 autenticat per Rafel Serra seguint notes de Llorenç Vives. – Més un sou per certa adventio feta per Miquel Vidal sots a 5 de Març 1552 en poder de Llorenç Vives notari autenticat per Miquel Trobat. – Més un sou per salari d'establiment de terra firmat per Mn. Andreu Planes Pvre. sots a 27 de Setembre 1562 en poder de Mn. Barthomeu Vives autenticat per Mn. Rafel Serra notari los quals actes en nombre 21 que sumen dits 38 sous he donat per lliurats al dit Convent en sa pública forma, o, altrament pagats amb albarà, o, liberatio de aquells, o, part de aquells restituiré lo que serà fet avui als 2 de Juliol 1607, dich sis-cent i set. Pere Ponsetí Bennassar”⁸⁵

Que és el notari del reverend comú d'Inca ens ho diuen diferents vegades els capellans reunits capitularment, així ho confirmam l'any 1626.⁸⁶ L'any 1679 s'ha de fer un nou capbreu de la parròquia, feina que s'ha encarregat a Mn. Antoni Bibiloni, el qual una de les primeres coses que fa és anar a veure la vídua del notari Pere Fiol per treure les moltíssimes notes que hi ha allà. La vídua li diu que haurà de pagar, cosa que Mn. Bibiloni

85. Arxiu del monestir de Sant Bartomeu. Llibre d'albarans de les Rdes. Monges de St. Barthomeu del Orde de St. Jerònim de Incha, folis 6 i 7, a més de la presència del notari Pere Fiol; cal notar, per les dades que surten, que són els primers actes econòmics i fundacionals del monestir, fins i tot n'hi ha d'anteriors a l'arribada de les monges a Inca. Arribaren al puig de Santa Magdalena l'any 1530 i passaren al serral l'any 1534.

86. A.P.S.M.M.I. Llibre de capitols, núm. 47, foli 4g.

consulta amb els altres capellans, i tots hi vénen a bé donada la importància del nou capbreu.⁸⁷ Però la presència del notari en la parròquia inquera es perllongarà, perquè dia 10.02.1759 Jordi Fiol i son nebot tenen les notes del notari Pere Fiol i les entreguen al reverend comú a canvi que els capellans d'Inca celebrin, cada any, el dia de Sant Jordi, un ofici en sufragi d'ell i dels seus.⁸⁸

A més d'aquesta presència del notari Fiol, mitjançant els documents i protocols que escriví per a la parròquia o per al monestir, aquest notari ha tengut una altra presència, que podem posar-li el llinatge d'agraïda i litúrgica, ja que en els primers goigs que coneixem i conservam del nostre Sant Crist (1811), "Del Sant Cristo la figura...", cantats cada any almanco el dia de la festa de l'Ascensió, la segona estrofa diu així:

"Determinà lo ordinari
Se quedàs autenticat;
Lo qual fonch executat
Per Pere Fiol Notari;
Cuya autèntica escriptura
Donà en el fet tot valor
Derramant el seu amor
Nos convida ab gran dulzura"⁸⁹

87. Ibídem, folis 170 i 170g.

88. A.P.S.M.M.I. Llibre núm. 31 determinacions del reverend comú 1747-1805, foli 64.

89. *Goigs al Sant Crist*. Parròquia de Santa Maria la Major. N'hi ha diferents edicions. He de dir que el llinatge Fiol, a Inca i a tot Mallorca, és bastant comú, i no parlem del nom de Pere. He d'afegir també que no crec que hi hagi cap relació entre la meua família i la de l'antic notari, malgrat que ambdós siguem Pere Fiol. Una coincidència, sí: ambdós som inquers.

**ACTA DE LA SUOR DEL SANT CRIST
D'INCA**

Pere Fiol i Tornila

El notari Pere Fiol, mort a Inca dia 14.07.1633 i presentat en un altre escrit meu en aquesta mateixa obra, redactà, en el mes de febrer de l'any 1624, l'acta de la suor del Sant Crist que ara presentam.

D'aquesta acta, en conservam tres còpies manuscrites:

- 1^a** Quadre conservat, antigament, en la sagristia de la capella del Sant Crist, vora la creu on, segons la tradició, era enclavada la sagrada imatge en el moment de la suor. Aquest document és el que ha estat publicat per Miquel Duran l'any 1915, en la revista *La Veu d'Inca*, número 19. També la publicà Gabriel Pieras Salom l'any 1986 en la *Breu història d'Inca*, imprès per Gràfiques Garcia. Inca: 1986, pàgines 81 i 82. L'any 1996 Mn. Pere-Joan Llabrés i Martorell a "Culte i devoció al Sant Crist d'Inca", en el llibre *Jesucrist a l'art inquer*, imprès per Gràfiques Mallorca. Inca: 1996, pàg. 21. Amb motiu d'aquesta investigació hem escorcollat les golfes de la rectoria i hem trobat el quadre, que serà restituit a la sagristia de la capella de Sant Crist.
- 2^a** La còpia que en féu el rector d'Inca Dr. Joan Carles (03.10.1747–16.04.1780) i que es conserva a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria la Major, en la carpeta número 108, foli número 3, i que jo sàpiga mai ha estat publicada, i ara la posam en aquest llibre. Du la data de 26.04.1751.
- 3^a** La còpia que tenien els PP. Franciscans del convent d'Inca, i que ara és guardada a l'Arxiu del Regne de Mallorca C-1390, número 278. Aquest document jo diria que és el més antic, ja que el supòs del mateix s. XVII, si bé he

de dir que les diferències amb els altres documents són mínimes. Aquest document fou presentat pel Sr. Jaume Llompart i Salvà en el pregó de festes de 1992 i és el que ha sortit publicat enguany, en el tríptic d'aquests 400 anys.

Diferències entre les distintes còpies

No n'hi ha gaires i les més abundoses són d'estil. Altres vénen de la manera com els historiadors han escrit les abreviatures. Fixem-nos-hi.

La més seriosa és que els dos primers documents porten la data de la notificació de la Cúria Eclesiàstica al notari Pere Fiol de dia **10** de febrer; en canvi, el tercer document porta la data de dia **12**.

Els dos primers documents parlen que suà i que l'església de l'Hospital restà tancada **tres** dies, mentre que el tercer document posa la xifra en caràcter aràbic **3**.

Una altra variació és que els dos primers documents posen “de tanta consideració”, mentre que el tercer diu “de tanta ponderació”. És l'única paraula diferent.

Altres diferències que hi ha pens que han de ser atribuïdes al copista. Els dos primers documents diuen: “per medi de dita figura **de** cada die”, mentre que el tercer diu “per medi de dita figura cada die”. Altres diferències: parroquial/parrochial; Batla/Balle Reyale; persones qui si trobaven/persones *de consideració* que si trobaren... Són petites diferències que més les hem de posar en la mà del copista que no en l'escrit del notari. Ara podem gaudir del document:

Acta de la Suor del Sant Crist d'Inca

Arxiu Parroquial d'Inca, carpeta núm. 108, foli núm. 3

En el marge esquerre hi ha escrit: *Copia. Sudor del Santo*

Foto Jordi Llompart i Mulet

*Verdadero Retrato del Rdo. Jayme Torrens Pro. Dr. En Sagrada Theologia
Rector de Ynca Ynsigne Benefactor Delos Pobres. Entro en esta
Parroquial Yglesia en el año de 1598 y Murio a 23 de Julio 1624.
Restaurado, el año 1883. Á espensas de, Dn. Gillermo (sic) Fiol,
Presbitero y Economo de Yna (sic) Balbino Edo, Restaurador.*

Cristo de la Parroquial Iglesia de Inca (rúbrica del Dr. Juan Carles)

“En nom de la Santa y Indivídua Trinidat Pare, Fill, y Sperit Sant; Amen./

â tots sia cosa manifesta los qui lo present acte veuran, y llegiran, pre-/

cehint primer mandato de la Cort Ecclesiàstica â mi Pere Fiol notari públich/

de Mallorca, habitant en la present Vila d'Inca notificat sots als 10 de Fe-/

brer del corrent any 1624. com als 29 del Mes de Setembre del any/

1607. essent Balla Reial de la present Vila lo honor Mestre Andreu Gali; Ju-/

rats Pera Fiol notari predit, Mestre Francesch Pons, los honors Antoni Llobera;/

dit del Morer, y Simon Prats tots naturals de dita Vila, la figura/

del Sant Christ del gloriós Sant Abdon, y Sant Sennen Patrons de aques-/

ta Vila, Suá per spay de mes de tres dias ab tanta abundància,/

com puga ningun treballador quant treballa; â la qual mare-/

vella acudiren los dits Balla, y Jurats, lo Reverend Senyor Jaume Torrens/

Prevere Theòleg, y Rector de la Parroquial de la present Vila, y tots los Reverends/ Senyors Preveres y Clero de dita Parroquial, la qual figura per â las horas es-/

tava en la Iglesia del Hospital de dita Vila â un armari, que per/

dita figura se era fet al entrant de dita Iglesia â la paret
 junt/
 al carrer â la part dreta, y ab la veu del poble essent ja de/
 nit, circa dos horas acudiren â veure dita marevella lo
 Molt/
 Il·lustre y Reverend Senyor Rafel Albertí Prevere Doctor en
 Theologia y Canonge/
 de la Seu de Mallorca, y juntament molts frares de Sant
 Francesch y de/
 Sant Domingo, y entre los altres lo Reverend frare Mestra
 Llorens Mal-/
 ferit, y lo Pare Fra Bartomeu Riera del Orde de Sant
 Domingo, el Pare Fra Juan/
 Torrella y altres frares del Orde de Sant Francesch y estant
 nosaltres/
 dits Jurats suspensos de lo ques devia fer, consultant el cas
 ab/
 dits Senyors y Pares, y altres personas de consideració, qui
 si troba-/
 ven, se determinà se escrigues al Il·lustre y Reverend
 Senyor Vicari General, qui/
 era (per estar la Sede Episcopal Vacant) lo Il·lustríssim y
 Reverendíssim Senyor Don/
 Juan Stelrich are Bisbe de Jaque en Aragó, qui ordenà se/
 tancas la Iglesia del Hospital per spay de tres dias, la qual
 se/
 tanca, y lo tercer die la obriren, y axí matex lo trobaren
 suant,/
 essent present molta gent, que eran vinguts â veure en que
 restaria dita/
 marevella; y perquè de ditas cosas de tanta consideració
 no se posassen/

en oblit, yo dit Notari na he tirat ab dita (dita) orde lo
 present instrument/
 per eterna Memoria, y juntament vaig tocant acte de las
 Marevellas, y/
 miracles, que Déu Nostre Senyor per medi de dita figura
 de cade die fa en els chris-/
 tians del present Reyne.
*És còpia de que don fee a 26 Abril 1751 Dr. Juan Carles
 Prevere y Rector de Inca
 (rubricat)”*

Per què trigaren tant a redactar l'acta?

És una pregunta que moltes vegades i moltes persones s'han fet. Històricament, a Mallorca, tenim constància de dos casos anteriors al d'Inca:

El Sant Crist d'Alcúdia. Dia 24.02.1507, venint en processó de rogatives, demanant pluja, de la cova de Sant Martí, veuen una suor en la sagrada imatge, i el notari alcudienc Francesc Eixertell n'aixeca acta el mateix dia. Acta que l'endemà és corroborada per l'autoritat civil Pere Descatlar, jurat en cap de Ciutat, acompanyat pel notari, també ciutadà, Antoni Seguí.

Trob que no és normal que l'autoritat eclesiàstica no hi digui la seva paraula, tractant-se d'un fet anomenat “miraculós”. És veritat que en aquell moment el bisbe de Mallorca Antoni de Rojas, 1496-1507, era a la Cort vora el rei Ferran el Catòlic,¹ però curava de la vida sacramental de Mallorca el bisbe inquer monsenyor Miquel Morro,

1. Aquest bisbe sols passà uns mesos a Mallorca. Arriba la tardor de 1497, i en el mes d'abril de 1499 surt cap a la Cort. Semblava que a la mort de la reina Isabel la Catòlica (1504) havia de retornar a Mallorca, però no va ser així, i en el mes de desembre de l'any 1507 és proposat per a arquebisbe de Granada.

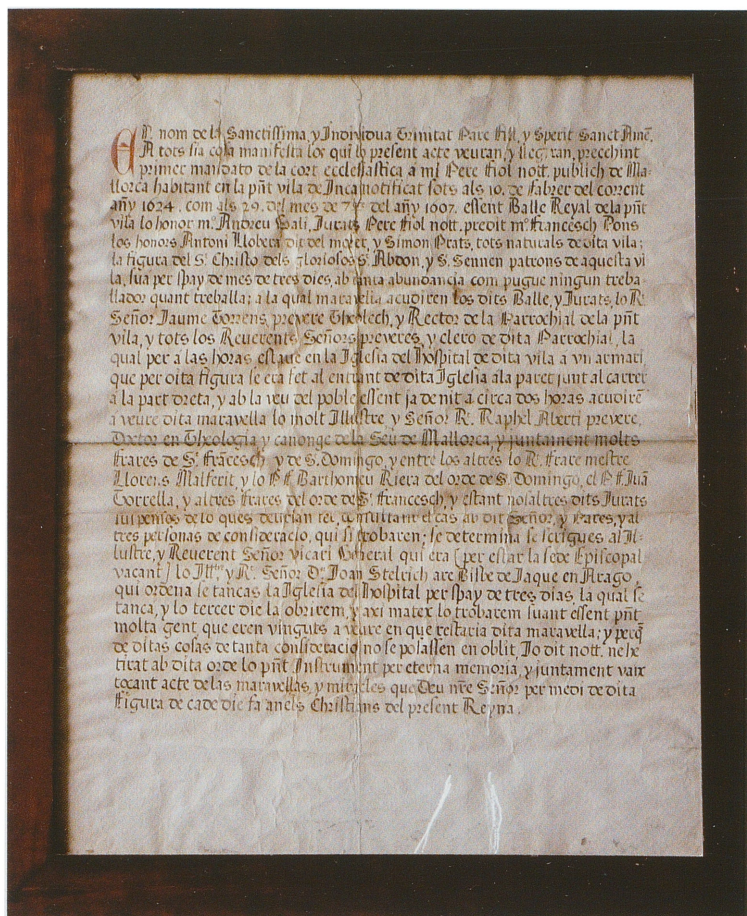

Foto Jordi Llompart i Mulet

que precisament en el mateix mes de febrer, dia 6, tenim documentat que beneïa una de les claus de volta del temple de Sineu i en el mes d'octubre del mateix any beneïa una Mare de Déu del Sagrari del monestir de Santa Elisabet (monges jerònies de Palma). Fins a l'any 1510 restarà a Mallorca, ja que fou l'any 1510 quan sortí cap a Bugia, d'on era nomenat

bisbe titular. És estrany, doncs, que l'estament eclesiàstic, en un assumpte d'aquests, no hi digués una paraula.

L'altre cas que tenim és **la suor del Santcristet a Sóller**, que un bon fill de Sant Francesc presentava al bandoler Benet Esteva, qui vivia al carrer de la Lluna, perquè es confessàs i rebés els sagraments, ja que estava malferit a causa d'una brega, era en els darrers dies del mes de febrer de l'any 1530 i, davant la negativa del bandoler, la imatge començà a suar pels quatre costats, enmig de l'admiració de tots els presents i dels qui ho sentiren contar. Aquí no sé que intervingués l'autoritat civil, però sí l'eclesiàstica, si bé gairebé cinquanta anys després, ja que el bisbe Roderic Sánchez del Mercado, 1511-1530, feia molts anys que no residia a Mallorca i en el mes de gener del mateix 1530 havia estat nomenat bisbe d'Àvila. Passaran els episcopats d'Agustí Grimaldi, 1530-1532; el de Joan Baptista Campegio, 1532-1558; el de Diego de Arnedo 1561-1572, amb multitud de bisbes auxiliars i vicaris generals que res feren per aclarir l'assumpte, fins al llarg pontificat del pietós Joan Vich i Manrique de Lara 1573-1604, qui fa redactar l'acta que es coneix i dóna solidesa al fet transmès per tradició oral fins aleshores.

Enmig de totes aquestes coses podem dir que l'acta de Pere Fiol, malgrat que hagin passat 17 anys entre el fet i la redacció de l'acta, té una unitat històrica. Hi ha els mateixos personatges. **De la part civil** no puc dir gaire coses. Tret del notari Pere Fiol, ja presentat a l'estudi anterior, el batlle reial Andreu Gali i els altres tres jurats: Francesc Pons, Simó Prats, Antoni Llobera dit *del morer*, per ara no puc dir res més, perquè aquest període de la nostra història encara està per estudiar; però de totes maneres cal dir que aquestes persones, que per afegitó vivien a Inca, normalment encara

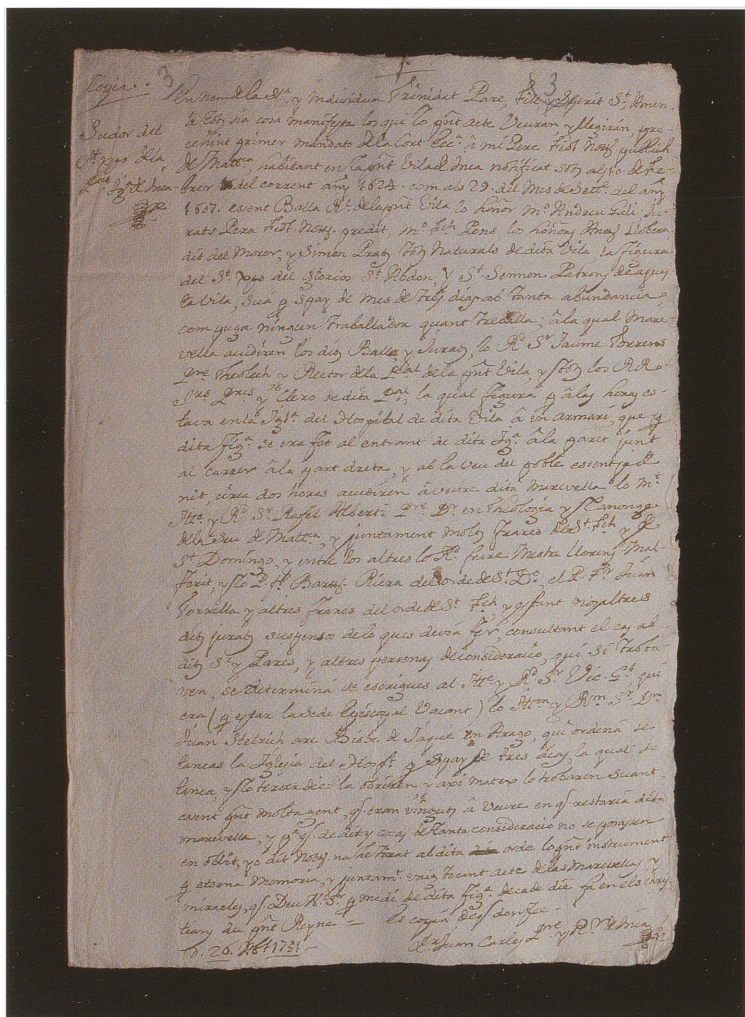

Foto Jordi Llompart i Mulet

viurién l'any 1624 i, si alguna ja fos morta, sens dubte tendria parents ben propers: esposa i fills que d'una manera o una altra haurien volgut defensar la bona i recta memòria de l'avantpassat.

Referent a l'estament eclesiàstic direm que el **Sr. Rector** és el mateix i ja hem parlat d'ell a l'estudi anterior. Pel que fa al Sr. Vicari, ara li diríem capitular seu vacant, l'acta ens parla de vicari general, ara bisbe de Jaca (Aragó), **Mons. Joan Estelrich**, eclesiàstic nascut a Palma l'any 1566, qui com a canonge va tenir forta incidència en la vida de l'Església mallorquina en els pontificats del Dr. Joan Vich i Manrique, 1573-1604; Alonso Laso Sedeño, 1604-1607, i en el del bisbe mallorquí Simó Bauçà i Sales, 1608-1623. Precisament era el vicari, seu vacant en el moment de la suor: 29.09.1607 perquè el Sr. Bisbe havia mort dia 21 d'agost i el capítol de la Seu l'havia elegit a ell per exercir la jurisdicció mentre no arribava el nou Sr. Bisbe. Aconseguí una canongia a l'antiga Seu de Vic i allà estant, l'any 1623, fou nomenat bisbe de Jaca (Aragó) i l'any 1626 fou nomenat arquebisbe de Càller (Sardenya), però li sobrevingué la mort abans d'arribar a la nova seu.

El canonge Rafel Albertí havia nascut a Inca l'any 1550. L'any 1585 aconseguí una canongia a la Seu de Mallorca. Era bon i reconegut teòleg, cosa que demostrà fent el Manuale Sacramentorum, conegut amb el nom de Ritual del Bisbe Vich i Manrique, imprès a Can Guasp l'any 1601. Ho redactà juntament amb el rector de la parròquia ciutadana de Sant Miquel de Palma i ve a ser el primer catecisme de l'Església de Mallorca. Era bon amic d'un altre inquer que excel·lí com a mestre espiritual, el jesuïta P. Bartomeu Coch 1526-1587, per això el nostre canonge bé treballà perquè aquest nou ordre religiós s'establís a Mallorca (1561) i molt ajudà en les obres que es feren a Montision per aixopugar la vida i el ministeri dels fills de Sant Ignasi, entre els quals hi havia el P. Coch. La casa pairal que el canonge tenia a Inca, des de 1611, era ocupada pels jesuïtes, qui en ella tenien la posada

per desplegar llur activitat apostòlica a la Part Forana de Mallorca, i a sa casa hi solia haver una petita congregació clerical. Dia 05.03.1626 féu testament davant el notari Pere Joan Ponç; deixà sa casa als jesuïtes perquè acomplissin aquesta activitat. Moria a Palma dia 29.01.1627 i era enterrat a la Seu dia 31. L'Ajuntament d'Inca li dedicà el carrer que va de la plaça del Blanquer a la via del tren.² Quan el notari Pere Fiol redactà l'acta (1624) era vivent i capaç d'haver fet callar el notari si no haguera dit veritat.

El P. Llorenç Malferit O.P. havia nascut a Inca dia 26.12.1555 i dia 24.10.1570 entrà al convent de Sant Domingo de Ciutat. El convent dominicà d'Inca no es fundarà fins al mes de desembre de l'any 1604, gairebé 34 anys després del seu ingrés a l'orde. L'any 1580 fou nomenat lector en Ars pel capítol general celebrat a Roma, l'any 1582 lector en Teologia pel capítol provincial de Saragossa. Fou durant molts anys director d'estudis del convent ciutadà i elegit prior de la casa quatre vegades. Gaudia de reconeguda fama d'home de Déu pertot Mallorca i ben coneguda era l'amistat que tenia amb els PP. Antoni Creus, Julià Fontiroig i Bartomeu Riera. En el moment que el notari redacta l'acta el P. Llorenç ja era mort, ja que morí a Palma dia 15.08.1615.

El P. Bartomeu Riera O.P. no és inquer, però tenia una forta amistat amb el P. Malferit i gran fama d'home sant, pel mitjà del qual s'havien obrat diferents prodigis a Mallorca, pens que aquesta és la raó per la qual el P. Llorenç el mena a Inca per judicar sobre el fet meravellós de la suor del Sant Crist. Va néixer a Sineu l'any 1532. Dia 14.01.1558, als

2. A.D. 17/27/9 No sé el moment exacte que li van dedicar el carrer, però de totes maneres el carrer és nou. Abans partia del carrer de Biniamar, però quan es féu la plaça del Blanquer en principi li posaren el nom del General Sanjurjo, li prengueren el tros ara ocupat per la plaça. Certament, aquest carrer no surt al nomenclàtor de 1872.

Creu primitiva del Sant Crist

Foto Jordi Llompart i Mulet

26 anys, entrà al convent dominicà de València, on tengué com a mestre de novicis Sant Lluís Beltran. Onze anys més tard passa a Palma, on tindrà el càrrec de mestre de novicis i cobrarà gran fama d'excel·lent mestre espiritual. Era el confessor del bisbe Vich i Manrique, i d'altres persones de l'illa. Duia una vida extremadament austera, mai menjava carn, portava cilicis d'esparg... L'any 1576 fou el fundador del convent de Manacor. Morí dia 24.04.1615 i les exèquies duraren tres dies, ja que foren un acte social de primer ordre per a la nostra Mallorca. També ja havia finat quan el notari Pere Fiol redactà l'acta l'any 1624.

De l'altre eclesiàstic que surt a l'acta, el **P. Joan Torrella O.F.M.**, no n'he pogut trobar res. No sé si habitava al convent d'Inca o si també havia vingut de fora poble. Sols vull remarcar que l'acta del notari Pere Fiol, copiada pels framenors en llur Arxiu Conventual d'Inca, crec que parla de la importància que els franciscans donaren al fet, ja que en cas contrari no dubt que haurien ridiculitzat la cosa, que per altra banda fou un focus de pietat per a la parròquia, la qual atreia multitud de fidels pel temple parroquial.

LA CONFRARIA DEL SANT CRIST D'INCA

Santiago Cortès i Forteza

Encara que no tenim dates fidedignes de la fundació de la Confraria del Sant Crist, no és aventurat el pensar que quan els jurats, el dia 22 de juny de 1608, resolgueren demanar poder traslladar la preuada imatge del Sant Crist a la capella dels benaventurats Sant Abdon i Sant Senén provocà la fundació de dita confraria que, juntament amb la confraria i obreria de Sant Abdon i Sant Senen, tendria cura de la capella dels sants patrons d'Inca, amb l'ajuda dels jurats, que eren els encarregats de mantenir el culte de la capella. Són, per tant, els jurats amb la reverenda comunitat de preveres qui decideixen que la imatge del Sant Crist de Sant Abdon i Sant Senén fóra traslladada a l'església parroquial per estar amb major decència i poder rebre la veneració dels feels.

Els gremis i les confraries tenien el seu Sant Crist i, a vegades, algunes imatges, com també procuraven que a una de les esglésies del poble hi haguera una capella que d'alguna manera tingués referència directa amb el gremi o la confraria; en el cas dels gremis moltes vegades tenien cura de la seva construcció, i uns i altres tenien els obrers o patrons, qui es cuidaven de la part material de la capella. Entre les capelles gremials són notables la de Sant Pere a Santa Maria la Major i les de Sant Marc i la de la Mare de Déu de l'Esperança a Sant Francesc. Coneixem algun Crist gremial d'Inca, entre ells el de Biniamar i un que ara es troba a Llubí.

Pel *Llibre de Audicions de Confrarias i Basiners* sabem que l'any 1681 ja existia la Confraria, ja que aquest any tingué d'entrades per la capta de seda, blat, vi i altres trenta-sis lliures, nou sous i sis diners. També consta que organitzaren les festes en honor del Sant Crist amb lletanies, processons i música, i la capella era ornada, a l'ús de l'època, amb taronges, murta i neules, il·luminada amb cera i oli, i dues llanternes. La figura era coberta amb cortines blanques; tot

això més la gratificació de l'escolà i algunes “menudències” pujà a la quantitat de 34 sous i 2 diners. Aquest costum de cobrir amb cortines les figures, el trobam en altres imatges, tots els santcrists de les confraries que es trobaven a l'Hospital; en els nostres dies va quedar, no per als dies de festa sinó per als dies de la quaresma en què es cobrien amb un vel de color morat i no es destapaven fins al Dissabte Sant després de tocar a glòria.

FUNCIONS QUE TENIA ENCOMANADA LA CONFRARIA

Les confraries eren associacions piadoses que, a més de procurar el bé espiritual dels confreres i del culte i veneració de la o les imatges titulars, realitzaven tota una sèrie de tasques materials encaminades a fomentar la pietat i la veneració de dites imatges.

Entre les tasques que desenvolupava la Confraria es trobava la de la fàbrica de la capella. Així trobam que en els anys 1682 i 1683 la Confraria féu daurar els dos àngels del retaule pagant les despeses. Des de l'any 1692 al 1703 es dugueren a terme algunes reformes a la sagristia i s'enrajolà la capella. Del 1725 al 1745 es féu el daurat del retaule i del nínxol, i es féu una corona d'argent per al Sant Crist que costà 34 lliures i 7 sous. L'any 1737 s'enrajolà la sagristia, es feren unes calaixeres de morer i el lavatori. El 1751 es comprà una estora d'espart per a més comoditat dels feels ja que, com que no hi havia bancs, havien de seure en terra. A final del segle XVIII, concretament entre els anys 1787 i 1795, veim que es pagà 110 lliures, 4 sous i sis diners, per les despeses de les festes, a més de per una percinta o cinturó per aguantar la túnica, per una porta i una mitjanada a la capella.

Foto Payeras

Per anar a venerar el Sant Crist l'any 1809 es gastaren 21 sous, 19 lliures i 2 diners per un portal, unes escales i s'arreglà l'altar. Tot això suposà deu jornals i mig de dos picapedrers i es pagaren 10 lliures i 10 sous; per 14 jornals de manobre, 4 lliures i 4 sous; per una dieta de cavar terra i endur-se-la, 1 lliura; per 5 quarteres de guix sense els ports, 2 lliures i 10 sous; per quaranta barcelles de guix blanc 16 lliures; per 15 quarteres de calç, 15 sous; per padreny de marès, 2 lliures 2 sous i 2 diners.

Una de les despeses més constants que trobam és la de cera i oli per il·luminar la capella.

En el més d'agost de l'any 1809 es pagà 1 lliura i 4 sous per 400 estampes per a la capta.

Per adonar-nos del fervor del poble d'Inca a la venerada imatge i de l'interès i dedicació de la Confraria, basta mirar les actes de la visita pastoral que féu el bisbe fra Antonio de la Portilla.

“Primo, quatre palis ab sos bastiments a saber és un de domàs carmesí ab estarilla fina, altres de domàs blanch, ab randa de plata, altres de setí color de palla ab flocadura de sedade la mateixa color i altres de ximallot morat ab estarilla falsa.

Item una casulla de gorgorant ab estarilla falsa.

Item des bolsas de corporals, una de gorgorant negre y altre brodada de differents colors.

Item tres Cobri Calis ço és un de la mateixa brodadura de seda, altres de tafetà negre y altre blanch.

Item corporals ab rande.

Item XII vestidures del St. Chisto de tela blanca.

Item altre de satí de differents colors ab randa.

Item altre de lama ab rande d'or fals.

Item altre de satí blau ab estarilla fina.

Item altre de pampolina ab rande negra.
Item altre vestidura negra ab estarilla falsa.
Item altre de satí color de sel ab flors grogasy rande negra.
Item altre de tafetà blanc ab rande negra.
Item altre de tafetà amb estarilla falsa.
Item altre de satí de flors.
Item altre de lama ab lama negra per el redor.
Item quatre cortinas de tafetà, ço es una blanca ab un St.
Christo pintat ab randa negra, altre carmasina ab estarilla fina
ab estarilla fina, altra morada ab estarilla fina y altre verda.
Item un vel de garsa negra per cobrir el Sto Christo quan
la porten a la Processó.
Item un llansol de tafetà carmasí.
Item un llit de fust i dos coxins forrat de tafatà carmesí.
Item 6 canelobres deurats y dos de fust.
Item dos banquetes per posar siris grosos.
Item denou vesos de domàs carmasí.
Item un basí de lleutó per demanar Almoyna.
Item un Palis de lamaverda.”

LES FESTES

Com hem vist més amunt, la Confraria tenia encomanada la funció d'organitzar i pagar les festes, així veim que les principals festes que feia eren la del Sant Crist (probablement el dia de l'Ascensió, de fet l'any 1708 ja sabem que se celebra aquest dia) el Divendres Sant i el dia de Sant Miquel.

A la festa del Sant Crist hi havia completes, missa major amb sermó i lletanies; s'ornava la capella amb neules, murta, poll i llums.

El Divendres Sant organitzaven la processó, l'any 1691

les despeses d'aquest dia pujaren a la quantitat d'1 lliura, 8 sous i 4 diners.

Aquest mateix any la processó del dia de Sant Miquel, commemorativa de la suor de Sant Crist, suposà la despesa d'1 lliura, 2 sous i 4 diners.

A final del segle XVIII consta que la Confraria organitza la funció i el sermó de les set paraules, aquesta funció es feia durant set dies i intervenien eclesiàstic, escolà i minyons, que en total rebien de distribucions la quantitat de 2 lliures i 15 sous. Dia 8 d'abril de 1803 es paguen 6 lliures pel predicador de l'endavallament, per compondre les escales, per coca, per dit endavallament i per la processó del Divendres Sant. El mateix any 1803, dia 16 de maig hi ha la despesa d'1 lliura i sis sous per fer netes unes tovalles, per seda i adobar els domassos, per arraconar alguns trastos, per agranar i espolsar la capella i pel lloguer d'una bístia per acompanyar el predicador.

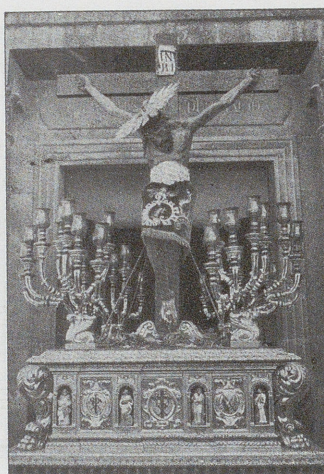
La festa d'aquest any consistí en completes (la nit abans), tèrcia, sexta, ofici i cant del tedèum, missa de Sanctus, hora canònica, vespres i completes, rés del rosari i lletanies del Sant Crist. Es fa constar que el refresc, el menjar del predicador i tornar-la Palma no costà res a la Confraria, ja que ho pagaren dues devotes persones.

L'any 1809 es pagaren 12 lliures per l'extraordinari dels músics el Divendres Sant.

Dia 27 de maig de 1809 es començà la novena del Sant Crist per implorar l'assistència del cel per la guerra del Francès. Abans de començar la novena s'organitzà una processó portant la venerada figura i, a més de la comunitat parroquial de preveres, hi assistiren les comunitats de Sant Domingo i de Sant Francesc. Hi assistí la corporació municipal, qui fou la que pagà les despeses.

EL SANTO CRISTO, DE INCA

EL SANTO CRISTO, DE INCA

Foto Payeras

Dia 12 de maig de 1811 es feren tres dies de rogatives traient el Sant Crist en processó per implorar la pluja. Dia 19 es cantà un tedèum en acció de gràcies per l'abundant pluja concedida.

L'any 1811, dia 24 de juny, es pagà 1 lliura i 12 sous per la lletra dels goigs i al mestre de capella igualment 1 lliura i 12 sous per la música. Es feren imprimir 400 exemplars d'aquests goigs.

Una altra tasca que s'encomanà a la Confraria fou la de compondre el betlem. Per això la Confraria comprà l'any 1809 3 reis, 3 criats, un camell, una pastora i 5 àngels de paper picat. A més, 10 pastors i pastores, 4 àngels de terra, diferents flors de paper, un pare etern i angelets de terra per a la glòria, 8 gresolers de llauna i 6 lliures de cera per posar al betlem del dissabte de Nadal fins al dilluns de l'Epifania. El 15 de desembre de 1813 la Confraria del Sant Crist féu donació, amb el consentiment previ del rector, a la Confraria de la Puríssima dels Ferrers, els misteris de Betlem i de l'Epifania; d'ara endavant s'ocuparia de fer el betlem la Confraria dels Ferrers.

DONACIONS

Moltes són les donacions que al llarg dels anys els devots han fet al Sant Crist. Citem alguns exemples: el propietari de Massanella, Sr. Jordi des Catlar, donà dos pins de dita possessió de Mancor per construir dos bancs sense respatler per a la capella que s'estrenaren per la festa de 1812. Dia 23 de maig, festa de l'Ascensió, de 1811, foren ofertes dues túniques a la imatge, obsequi de la muller de Pere-Joan Bennàssar de Son Frare i de dona Catalina Company de

Can Guineu. El rector Pere-Josep Llull dels anys 1810 a 1819 cedí a la Confraria la quarta que li corresponia pels drets d'enterrament a Sant Francesc i Sant Domingo. El 1812 la Sra. Josepa González va regalar una percinta i una túnica de flors de fil d'or. El 1813 la Sra. Joana M. Bennàssar donà una túnica de tissú d'or, Francina M. Carles hi posà el galó de plata i la Sra. Francinaina Rayó oferí un palis (o frontal d'altar) amb vasa. Una devota persona oferí tres cadenetes de plata per la llàntia.

La Confraria no només tenia cura de la capella del Sant Crist, sinó que també procurava per altres coses necessàries per al culte de l'església parroquial. Així veim que dia 15 de maig s'estrenà el flautat de l'orgue, que havia aportat la Confraria del Sant Crist al dit instrument, que construïa Gabriel Tomàs, per valor de 8 lliures.

CRISI I RESSORGIMENT

En el segle XIX es produeix una davallada en l'esplendor del culte al Sant Crist a causa d'un conflicte que hi hagué amb l'Ajuntament. Dia 25 de març de 1809 el bisbe Nadal nomenà obrer del Sant Crist Mn. Gabriel Ramis per 8 anys, el dia 7 de febrer de 1817 Mn. Ramis fou confirmat en el càrrec. Però a l'Ajuntament d'Inca, ens trobam en el bienni progressista que portà tantes discòrdies entre les autoritats civils i eclesiàstiques, tal vegada recordant-se de l'antic patronatge dels jurats de la vila sobre la capella dels sants Abdon i Senén, i pretengueren nomenar els obrers de la capella que havia passat a dir-se del Sant Crist. L'any 1821 el mes de juny s'apoderaren de les claus de la sagristia de la capella i nomenaren obrer eclesiàstic Mn. Pere Francesc Sales

i quatre obrers més. Però una vegada que hagué passat la tempesta política, el 8 de febrer de 1824 Mn. Gabriel Ramis suplicà al bisbe que li retornassin el càrrec que l'Ajuntament li havia usurpat. El bisbe resolgué en favor de Mn. Ramis i dia 1 d'abril del mateix any Mn. Pere Francesc Sales lliurà al rector Mn. Joan Amengual les claus de la sagristia del Sant Crist, les estampes i 23 sous que el rector va posar en mans de Mn. Ramis. Sembla que les aigües s'apaivagaren i que el conflicte se solucionà amb bon criteri, ja que l'any 1843 figuren com a obrers del Sant Crist Mn. Francesc Brunet i Antoni Salas, i dels sants Abdon i Senén eren obrers el batle amb l'Ajuntament i el rector de la parròquia.

Durant aquest segle es continuà celebrant les processons i la festa anyal, a més es realitzaren distints actes: el tres de setembre de 1809 s'acabava la novena que la vila dedicà al sant Crist "Para que lo Altíssim assistesca a nostra Espanya en la guerra ocurrent", la guerra del Francès. Es féu processó portant la imatge del Sant Crist amb assistència de les comunitats de Sant Francesc i de Sant Domingo. L'Ajuntament donà 2 lliures i 17 sous per a l'ofici. També aquest mateix any el davallament del Divendres Santa, que era organitzat per la Confraria del Sant Crist, se celebrà amb més solemnitat; hi compareixen Josep d'Arimatea, Nicodemus i sant Joan.

L'any següent s'introduí l'exercici de les tres hores d'agonia també el Divendres Sant. Pel carnaval, durant tres dies, es feia la devoció de les "Tres hores d'agonia" amb sermó, mitja hora d'oració mental i lletanies amb "encierro de Nostro Amo", expressió que designa la processó final amb el Santíssim per dins l'església, locució que a Inca ha perdurat fins als nostres dies; la música de les cobles per a aquests tres dies la compongué l'acòlit Rafel Ramis. Durant la quaresma es feien també distints actes de pietat. La Confraria

també organitzava els cultes de Betlem, Nadal, Circumcisió i Epifania o festa dels Reis. Així mateix, s'encarregava de muntar el betlem, per al qual compraren figures de fang i de paper picat. Dit betlem s'exposava des del dissabte de Nadal fins al dilluns de l'Epifania, i constava de les següents peces: tres reis, tres criats, tres cavalls, un camell, una pastora i 5 àngels de paper picat; 10 pastors i pastores de fang, 4 àngels i diverses flors de paper; 8 gresolts de llauna, per al naixement, un pare etern, i 8 angelets de terra per a la glòria.

L'any 1811, dia 12 de maig, es féu processó general per a rogatives de pluja que acabà amb la veneració del Sant Crist, que havia estat portat per la vila. El dia següent es cantà *Te Deum* d'acció de gràcies “per haver-nos concedit lo Altíssim ja en los tres dies primers de la rogativa un aigua abundant y suficient per la conservació dels fruits de la terra”.

Dins aquest segle també continuaven les acaptes de blat fora i dins vila i d'oli per fora vila.

A principi de segle la capella estava més aviat abandonada, ja que servia com a magatzem de les obres de la nova església. L'obrer Mn. Gabriel Ramis s'afanyà a tornar l'esplendor d'abans: es féu una mesa d'altar, portal i nova escala per anar a venerar la imatge per dins la sagristia que hagué de ser reformada, es pintaren els quatre àngels del nínxol que sostenien un calze i canelobres. Fou estucada la cornisa de davall el cimbori.

Les aportacions dels feels es varen incrementar, com hem vist abans

La Confraria va poder comprar el misteri o betlem ja esmentat; el 23 de febrer de 1810 es pagaren les obres d'obrir una finestra que mirava del cor dins la capella, ornada de tres gelosies.

S'imprimiren 900 estampes, 400 per l'agost de 1809 i 500 pel juliol de 1810.

Es feren cortines noves per al nínxol.

S'adquirí un matalasset per a l'enterrament del Sant Crist i una corona per al santcrist del davallament.

Es completà, l'any 1811, el betlem que la Confraria muntava per les festes de Nadal: una cara i unes mans de la Mare de Déu de Betlem, un pessebre i un Bon Jesús; la senyora Joana Bennàsser regalà la roba del vestit de la Mare de Déu i de l'infant.

Aquest mateix any s'enrajolà la capella i s'esmolaren i compongueren els escalons de pedra viva de l'entrada.

S'adobà la teulada de la sagristia i es va compondre i adobà el trespol.

L'any 1815 enrajolaren davant la sagristia i es va refer l'escala per davallar de venerar el santcrist.

El 15 de desembre de 1813, amb consentiment del rector, la Confraria del Sant Crist donà a la de la Puríssima dels ferrers els misteris del Betlem i de l'Epifania, d'ara endavant s'ocuparà de muntar dits misteris.

Dia 15 de maig de 1817, festa de l'Ascensió, s'exposaren les túniques a la funció de l'hora baixa. En aquesta festa començà a sonar el registre del flautat de l'orgue, que era l'aportació de la Confraria del Sant Crist al dit instrument, que construïa Gabriel Tomàs, per valor de 8 lliures.

A la segona meitat del segle XIX la devoció continuà i es feien les funcions que ja eren tradicionals: la festa de l'Ascensió, el sermó de les set paraules, la processó del sant enterrament i el trídium de sant Miquel amb la processó. Totes aquestes funcions anaven a càrrec, tant la part material com l'organització, de la Confraria del Sant Crist.

El 1896 el trídium de Sant Miquel tingué caràcter de

rogatives per les guerres de Cuba i Filipines. El Sant Crist fou exposat a l'altar major i el 29 de setembre fou tret en processó, en la qual autoritats i poble demostraren “la gran estima i devoció” que Inca sentia envers aquest.

Per la festa de l'Ascensió de 1893, dia 11 de maig, vingué a predicar el sermó de l'ofici solemne Mn. Miquel Costa i Llobera; dinà a Can Amer, puix que el senyor era obrer del Sant Crist.

Ja en el segle XX es commemoraren els tres-cents anys de la suor miraculosa del Sant Crist. Dia 26 de setembre començà el trídium predicat per l'afamat missioner dels Sagrats Cors, el P. Jaume Rosselló. La façana de la parròquia fou il·luminada i s'escampà murtra a voler. Es féu ofrena d'una corona de plata a la imatge. Els obrers aquell any eren els Srs. Pere Amer i Rafel Ramis.

D'aquesta festa, en dóna complida informació el *Ca Nostra*, la publicació del qual començà mestre Miquel Duran dia 5 d'octubre d'aquell any.

El Sant Crist fou col·locat a l'altar major, davall un dosser sumptuós i magnífic, un poble immens –diu la crònica del *Ca Nostra*– està a sos peus tres dies contemplant-lo; li fan vetles d'honor seguides totes les classes de la societat. El P. Jaume Rosselló predica sobre Crist, Rei de les virtuts, de la ciència i del progrés. La gent s'hi bolcà en multitud tant a la comunió general com a la processó del vespre del diumenge dia 29, segons diuen les cròniques “tothom hi era”. De les festes, en fou l'ànima Mn. Antoni Ferragut. El periòdic la *Gaceta de Mallorca* demanava que es fes un monument al Sant Crist i a la seva suor en el lloc que ocupava l'antiga església de l'Hospital. Al cap d'un any el *Ca Nostra* insistia en el projecte del monument. Vull pensar que el monument es féu gràcies a la tenacitat de Mn. Gabriel Buades, en construir el centre

parroquial, que Déu faci que desperti el zel pastoral dels responsables de la parròquia de Santa Maria la Major, capellans i seglars, i torni a tenir l'activitat i esplendor d'antany.

Inca no deixà d'estimar la figura del Crist crucificat, el mateix *Ca Nostra* l'any 1913 afirmava que Inca al seu Sant Crist “cada dia l'estima més i més”.

Fruit d'aquesta estimació fou la idea de construir una nova capella que fou inaugurada el dia de la festa de l'Ascensió, 13 de maig de 1915. L'obra fou impulsada per l'ecònom Mn. Miquel Llinàs amb l'ajuda de la Confraria i de tot el poble; el projecte fou encarregat a l'arquitecte D. Guillem Reinés i la decoració corregué a càrrec de D. Pere Llorenç.

La Veu d'Inca de dia 15 de maig de 1915 publica un llarg article signat per Mn. Josep Aguiló, una poesia de mestre Duran, la transcripció de l'acta notarial i una crònica feta per mestre Miquel Duran. Crec que val la pena reproduir aquesta crònica perquè ens donarà prou compte del que fou la benedicció de la capella:

BENDICIÓ D'UNA CAPELLA

En el dia de l'Ascensió del Senyor ès celebrà la festa anyal del Sant Cristo i se fé la benedicció de la Capella nova.

Tot el matí s'acostà a rebre el Pa Eucarístic moltíssima de gent, particularment a la comunió general. Se tenia l'encàrregdel Sr. Ecònomd'oferir les comunions a Jesús Sacramentat en desegravi de les brasfemies que se digueren als mitins de la Vaga de fusters.

A les 10, se fe la benedicció de la Capella que verificà el M.I. Mn. Francesc Mir. Cura-pàrroco de la Seu, assistit dels preveres Mossèn Palou, Mossèn Jaume i Mossèn Marquès.

Apadrinaren la Capella el distingit propietari D. Pere Amer, quina família d'antic ès capillera del Sant Cristó, i la virtuosa senyora Dª Maria Bennassar. La corporació municipal, presidida per D. Pere Balle, assistia a l'acte. Se cantà el Te-Deum d'En Tortell.

Quan sortiren de la Capella fonda trobàren la Iglesia plena de gent fins demunt l'anti-presbiteri, i la nau tota magníficament il·luminada. Comensa l'ofici que celebrà i fonc servit pel mateixos preveres de la bendició

Estingué encarregat del sermó el M.I. Mossèn Nadal Garau, canonge Doctoral, que, ple d'entusiasme per la reforma, digué que dins aquella Capella la ciutat d'Inca e-hi tenia sintetisada la seva personalitat per quant era feta amb la suor de tots i guarda en son sí el Santíssim Sagrament, la prodigiosa figura del Sant Cristó i dels Sants Patrons Abdón i Sènen. Feu història de la Venerada Imatge de Jesús i del miracle de les suors; inculcant al poble a estimà més i més aquesta joia de la pietat cristiana.

Se estrenà a Inca la missa Davídica d'En Perossi i el chor de l'himne de Mossèn Sales. Després de l'ofici seguí l'Hora canònica amb Nostr'Amo patent.

Al capvespre, cantades Vespres, se fé l'exercissi de la Bona Mort i la comunitat de preveres cantà els antics i populars goigs davant l'estimada Figura.

Tot el dia la capella fonc visitadíssima per totes les classes socials d'Inca. El Sr. Ecònom havia encarregat desde la trona que al passar per davant el Sant Cristó tot-hom res`s un credo en protesta de fè contra les negacions de la existència de Deu i dels seus soberans atributs que li han volgut negar redaladissos descreguts que no son d'Inca.

Totes les persones que l'han visitada convenen que ès hermosíssima, alabant ferm l'arquitecte D. Guillem Reinés

pel seu projecte i D. Pere Llorens per la gentilesa i art en que l'han sabuda deixar.

Hi ha una hermosa pintura de grosses dimensions que representa la Cena, feta per D. Bartomeu Payeras que també ha merescut generals elogis. Aquest quadre no se benei esperant per això sa festa dels Sants Patrons que n'hi haurà un altre de llest literalment en els fondos dels braços de la Capella.

La cúpula està il·luminada amb electricitat. An el cronista que està en contra de les clarors atrevides an els temples del Senyor li ha causat molt bon afecte la llum suau d'aquesta instal·lació, que no fà empegair els ciris. Les llums electricues de les quatre aranyes que penjen dels ànguls son de poca potencia i dona una claror igual i armoniosa.

Un amic nostro mos fà recordar que a la ressenya fassem menció del Senyor de ca'n Campaner que no sols consentí arrambar el trast necessari de la seva casa sinó cedir-lo gratuïtament, sens els qual no era possible tan hermosa reforma.

De tot en donam l'enhoirabona al Sr. Ecònom Mossen Miquel Llinàs que sens planyer sacrificis ni gastos ha dotat a nostra Parroquia de tan preuda joia”.

En el número d'abans *La Veu d'Inca* ja havia publicat l'anunci de la benedicció i l'himne del Sant Crist d'Inca, lletra del seminarista Andreu Caimari i de Mn. Bernat Salas, organista de la Seu.

Molt més breu fou la ressenya que publicà el *Boletín Oficial del Obispado de Mallorca* de dia 15 de novembre d'aquell any, ho fa dins la secció “Crónica de la Diócesis”: “Mayo Día 13 En la parroquia de Inca el Rdo. Sr. D. Francisco Mir, Cura Párroco de la Catedral, bendice solemnemente la capella restaurada del

Santo Cristo, actuando de padrinos los distinguidos señores D. Pedro Amer Sastre y Dª Maria Bennassar.”

Aquí crec que es podia donar per acabada la primera etapa de la Confraria del Sant Crist d'Inca, ja que l'any 1945 un grup d'entusiastes feels i devots del Sant Crist varen promoure una “nova” confraria. He posat nova entre cometes perquè crec que se l'hauria de considerar la successió de l'antiga confraria, si més no es podria dir que fou una revitalització de l'antiga com sol passar al llarg de la història. Per tant, amb tots els respectes he d'afirmar que no crec que es pugui dir que la Confraria fou fundada l'any 1945 i molt manco que sortí per primera vegada a la processó, ja que com hem vist era l'encarregada, ja en el segle XVII, d'organitzar la processó del Divendres Sant. D'aquesta “nova etapa”, ens en parla el següent capítol.

LES COMPOSICIONS POÈTIQUES

Ja hem parlat de diverses composicions poètiques dedicades al Sant Crist, i en un altre capítol d'aquest llibre se'n presenta un recull. Mn. Andreu Caimari, mestre Miquel Duran, el P. Miquel Colom, Anselm Ferretjans, Miquel Llompart, Gabriel Pieras i altres han dedicat alguna poesia al Sant Crist d'Inca, alguna d'elles musicada com és el cas de l'escrita pel seminarista Andreu Caimari amb motiu de la nova capella, que esdevingué l'himne del Sant Crist musicada per Mn. Bernat Salas.

Hem parlat abans d'unes cobles que foren musicades. Ja hem dit que pel març de 1810 l'acòlit Rafel Ramis compongué la música de les cobles per a aquests tres dies. Eren aquestes cobles el que ara anomenam goigs? De fet encara ara a alguns

llocs, per exemple a Ferreries de Menorca parlen de cobles per referir-se als goigs. Els llibres de goigs del segle XVIII i XIX que es troben a la biblioteca pública de Palma duen el títol *coblas* i *loores*. El fet és que l'any 1811 consta que Mn. Gabriel Ramis pagà una lliura i dos sous per la lletra dels goigs que “se han fet per el Sant Christo”; igual es va pagar al mestre de capella per la solfa i deu sous per 400 estampes d'aquests goigs. Sabem el que es va pagar, però no consta qui foren els autors de la lletra i de la música, encara que no seria gens descabellat pensar que fos l'acòlit Rafel Ramis.

Però, i què són els goigs? Són una composició poètica, popular, del gènere líric escrita en alabança de Déu, de Jesús, de Maria, dels àngels o dels sants i fins i tot n'hi ha de profans i destinada a ser cantada, sobretot, a les diades.

A Inca en el segle XVIII ja hi havia goigs impresos a Santa Maria la Major, a la Mare de Déu del Carme i a la Mare de Déu dels Àngels.

Dels goigs del Sant Crist, se n'han fet diverses edicions: les dues primeres sembla que foren els impreses a la impremta Villalonga de Ciutat de Mallorca. Després Miquel Duran publicà la col·lecció “Obradors de Ca-nostre”, el número 1 és els goigs del Sant Crist. Més endavant el mateix Duran en féu una o dues edicions més sense especificar res més que el peu d'impremta, una d'aquestes edicions fou reproduïda a l'*Aplec de goigs de la ciutat d'Inca* publicat per “XIMBELLÍ” i una altra edició que fou repartida en una de les festes dels anys 1984 ò 85, realitzada també per “XIMBELLÍ”. L'any 1995 foren novament editats en la festa de l'Ascensió, dins la col·lecció “XIMBELLÍ” el n. 7, amb algunes correccions de llengua i d'estil, i foren l'ofrena que, amb motiu de les noces d'or, feren el matrimoni D. Joaquim Cortès i Fuster i Dª Joana Ma. Forteza i Cortès.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

Llibre d'audicions de comptes de Confrarías i Basiners.
APSMI núm. 6.

LLABRÉS I MARTORELL, Pere-Joan. “Culte i devoció al Sant Crist d’Inca”, in *Jesucrist a l’art inquer*. Inca: 1996.

CORTÈS I FORTEZA, Santiago. “Santcrist devoció, art i història”, ponència de les VIII Jornades d’Estudis Locals d’Inca, in *8es Jornades d’Estudis Locals*. Inca: Ajuntament d’Inca, 2008.

LA VEU D’INCA, Setmanari popular, Duran. Inca: 1915.

**HISTÒRIA DE LA CONFRARIA DEL
SANT CRIST D'INCA
(DES DEL 1944 FINS ALS NOSTRES DIES)**

Antelm Ferretjans i Llompart

1. EL COMENÇAMENT: ELS ANYS QUARANTA

“En la ciudad de Inca, siendo las 22.30 horas del día cuatro de Julio de mil novecientos cuarenta y cuatro se reunieron bajo la presidencia del Sr. Cura-Ecónomo, Reverendo Dn. Francisco Garau Pascual, un considerable número de señores, convocados por la Junta Organizadora de la Cofradía del Santo Cristo de Inca, para tratar de la organización de la mentada cofradía, aprobación de estatutos y nombramiento de cargos (sic).”¹

Amb aquestes paraules es donà començament al primer Llibre d'Actes en el qual es manifestava la decisió de la fundació de la Confraria del Sant Crist d'Inca. Era l'any 1944, any de postguerra i reorganització de moltes coses. Aquest any s'organitzà una Setmana d'Oració i Penitència que va produir fruits de caire religiós de gran importància per a la ciutat d'Inca. Es varen celebrar molts d'actes, els quals, segons les cròniques parroquials d'aquell temps, gaudiren de gran solemnitat.

El desig de fundar la Confraria del Sant Crist va néixer d'aquests temps portadors d'una important càrrega espiritual. Així, doncs, aprofitant el moment, Mn. Sebastià Garau Fiol, prevere inquer, reuní un grup de persones, capdavanteres d'aquestes foren el metge José Erencia Alvarado i l'apotecari Joan Cabrer Mas, que consideraren “la fundació d'una confraria de penitents (sic),² a fi de dar mayor espelendor a las fiestas religiosas de Semana Santa, y aumentar al mismo tiempo la devoción al Santo Cristo (sic).”³

Es féu la proposta al Mn. Francisco Garau, rector de la parròquia de Santa Maria la Major, el qual traslladà aquest

1. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 1,1v.

2. Arxiu Confraria: programa 50è aniversari de la Confraria, 1994.

3. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 1v.

desig al bisbe de Mallorca José Miralles Sbert, que acollí la idea amb gran entusiasme.

Es va rebre la confirmació oficial de l'aprovació canònica dels primers estatuts el dia devuit de novembre de 1944. Aquest estatuts es troben redactats en el Llibre d'actes de la Confraria, llibre primer, pàgines de la 1^a a la 4^a.

Els primers estatuts de la Confraria constaren d'un sol capítol i devuit articles. Entre aquests cal destacar: l'objectiu de la fundació de la Confraria;

“(...) tendrá por objeto dar culto y sacar procesionalmente la imagen del Santo Cristo (...) (art.1) Anualmente se organizará la procesión del Titular de la cofradía, la noche del Jueves Santo (art.4)(sic). La vestimenta dels confreres: los penitentes vestiran precisamente en el acto de la procesión, túnica negra y capirote y cingulo blancos (...) siendo obligatorio para todos el llevar calzado negro y guantes blancos (art. 5) (sic).”

La composició de la primera Junta de Govern:

“Hechas las designaciones y aprobadas unánimemente queda constituida la Junta de gobierno del siguiente modo:

Director Espiritual: Rvdo. D. Sebastián Garau Fiol.

Mayordomo 1º: D. José Erenia Alvarado.

Mayordomo 2º: D. Bartolomé Payeras Mulet.

Tesorero: D. Bartolomé Garau Fiol.

Secretario 1º: D. Antonio Cabanellas Coll.

Secretario 2º: D. José Canet Mulet.

Vocal 1º: D. Juan Cabrer Mas.

Vocal 2º: D. José Juan Grau.

Vocal 3ª: D. Guillermo Rayó Ferragut.

Vocal 4º: D. Pedro Siquier Martí.

Vocal 5º: D. Sebastián Jaime Echave.

Albacea de cutos: D. Miguel Daviu Cabrer (sic)⁴

4. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 3.

MAJORDOMS PRIMERS

JOSE ERENCIA ALVARADO
1944 - 1946

SEBASTIAN JAUME ECHAVE
1946 - 1964

CONCILIARI

Mn. SEBASTIÀ GARAU FIOL
1944 - 1974

JUAN CABRER MAS
1969 - 1984

JOSE COLL TERRASA
1984

Dijous Sant 1994

Foto Jordi Llompart i Mulet

Aquesta Junta de Govern, fundadora, va tenir un caire de provisionalitat fins que els estatuts fossin aprovats. Efectivament, després de ser aprovats els estatuts, es va procedir el dia 11 d'abril de 1995 a l'elecció d'una nova Junta. Malgrat això, la Junta fundadora es va posar a fer molta de feina durant aquests mesos de 1994 i 1995. Tres

Dijous Sant 1994

Foto Jordi Llopart i Mulet

dies després de la constitució de la Confraria, és a dir, el dia 7 de juliol de 1944, ja hi havia 34 persones apuntades. El mes de setembre ja eren 72. A l'abril de 1945 eren ja 184 les persones integrades a la Confraria.

D'aquests començaments sorgeix la idea de fer un trono per dur el Sant Crist en processó. D'aquesta feina s'encarregarien Mn. Sebastià Garau, D. José Erencia i D. Joan Cabrer.⁵ El projecte i la realització, s'acordà encomanar-lo a l'escultor D. Miquel Sacanell de Palma. En un principi es va fer una col·lecta popular per poder pagar aquesta obra. La col·lecta fou un èxit perquè es recolliren 20.000 pessetes.

També s'organitzà un concert a càrrec de la Capella Clàssica al cine Gran Via (després Novedades, i ara ja desgraciadament desaparegut) el dia 9 de gener de 1945. S'encarregaren estampes del Sant Crist per a les meses petitòries... El preu final del trono fou de 30.000 pessetes.

El trono fou beneït el dia 25 de març de 1945, dia del Ram, i foren els seus padrins els nins Bernat Reus Sales i Maria Pilar

5. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 3v i 4a.

Beltrán Riera. El membre de la Junta, el senyor José Juan, oferí un local de la seva propietat per guardar el trono.

El Dijous Sant, dia 30 de març d'aquest any sortí per primera vegada, sobre el trono i portada per les colles, la imatge del Sant Crist acompanyat per la Confraria.

El dia 11 d'abril de 1945, com hem esmentat anteriorment, es va constituir una nova Junta de Govern, la qual no va estar exempta de polèmica. Efectivament, l'elecció de la nova Junta va suposar la sortida del senyor José Erencia Alvarado, per al qual les eleccions no tenien validesa per no ajustar-se als estatuts, pel fet de no fer-se la votació en secret sinó a mà alçada:

“(...) el Mayordomo saliente Sr. Erencia, quien con un nerviosismo manifiesto dice que podía pedir la anulación de la elección celebrada el día once del actual, por cuanto los Estatutos preven debe ser secreta y sin coacciones, diciendo que no fue así (...) (sic)”⁶

Després de les votacions la nova Junta quedà així:

“Mayordomo 1º: D. Sebastián Jaume Echave.

Mayordomo 2º: D. Juan Cabrer Mas.

Tesorero: D. Bartolomé Garau Fiol.

Secretario 1º: D. Antonio Cabanellas Coll.

Secretario 2º: D. José Coll Terrasa.

Vocal 1º: D. José Juan Grau.

Vocal 2º: D. Pedro Siquier Martí.

Vocal 3º: D. Juan Gelabert Bissellach.

Vocal 4º: D. Guillermo Rayó Ferragut.

Vocal 5º: D. Abdón Beltrán Alcina.

Albacea de cultos: D. Bartolomé Payeras Mulet (sic).”⁷

El treball de la nova Junta fou continu. S'organitzaren tres colles per dur el trono del Sant Crist. Una de confreres, una

6. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 13v i 14.

7. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 12v i 13.

Dijous Sant 1994

Foto Jordi Llopart i Mulet

Dijous Sant 1994

Foto Jordi Llompart i Mulet

Processó del Dijous Sant 1955

Foto Payeras, arxiu Confraria

altra de soldats aquarterats a Inca i una tercera de feels en general.

Correspon a aquest període la decisió de no sortir a la processó del Divendres Sant.

El dia 3 de maig de 1946, fou reelegida la mateixa Junta de Govern.

L'any 1947 la Confraria adquirí la creu guia i els farols processionals, ambdós obra de l'escultor Sacanell.

Fou en la Setmana Santa d'aquest any en què la Confraria adquirí el compromís d'editar els programes d'aquesta.

El dia 15 d'abril de 1947, tornà a ser reelegida la mateixa Junta de Govern, per al període 1947-1948.

El dia 4 de maig de 1948, amb votació secreta es tornà a reelegir, una altra vegada, la mateixa Junta, i així en anys successius fins a l'any 1966.

El dia 3 de gener de 1969, el majordom primer, el senyor Sebastià Jaume Echave, per motius personals s'ha de traslladar a viure a Ciutat i per això presenta la seva renúncia al càrrec. El substituí en el seu lloc el majordom segon, el senyor Juan Cabrer Mas. Durant aquest anys es va estrenar la corona de plata feta a la imatge del Sant Crist, obra de Simón Muñoz Lemaur.

El trono, després dels primers anys, va ser custodiat en un local cedit per la senyora Magdalena Balaguer, al carrer de les Coves a on actualment hi ha ubicat el col·legi d'educació infantil de La Salle. Aquest mateix dia, es va acordar la compra d'un local per guardar-hi trono. El local comprat estava situat a la plaça de l'Orgue, núm. 9, aferrat a l'església de Santa Maria la Major. El preu de compra fou de 150.000 pessetes. L'escriptura pública es va signar el dia 13 de febrer d'aquest any, davant el notari, senyor Fe, a Binissalem.

De totes maneres, ateses les absències continuades del

Processó del Dijous Sant 1960

Foto Payeras, arxiu Confraria

director espiritual Mn. Sebastià Garau, el qual per motius docents estava destinat a Cartagena, la Confraria els anys seixanta limità la seva tasca a la processó del Dijous Sant, la festa de l'Ascensió i el culte al Sant Crist.

El dia 26 de febrer de 1970 es produïren les baixes dels vocals Antoni Cabanelles Coll, Pedro Siquier Martí i José Juan Grau. Els seus substituïts, de conformitat amb tots els assistents al Cabildo General, foren els senyors Anacleto Dupuy Pérez, Bartolomé Buades Rebassa i Lorenzo Ramis Roselló.

La Junta de Govern quedà doncs constituïda de la següent manera:

“Mayordomo 1º: Juan Cabrer Mas.

Mayordomo 2º: Sebastián Jaime Echave.

Secretario 1º: José Coll Terrasa.

Secretario 2º: Lorenzo Ramis Roselló.

Tesorero: Bartolomé Garau Fiol.

Vocales: Guillermo Rayó, Juan Gelabert Bissellach, Abdón Beltrán Alcina, Anacleto Dupuy Pérez, Bartolomé Buades Rebasa (sic).”⁸

La mort, el dia 21 de març de 1974, de Mn. Sebastià Garau Fiol abocà la Confraria a anys de molt poca activitat.

2. LA DÈCADA 1975-1985

La dècada que va de 1975 al 1985 és un període en el qual la Confraria es limita, com s'ha esmentat abans, a les processons del Dijous Sant, a la festa de l'Ascensió i al culte a la imatge del Sant Crist. Són molt poques les reunions i empreses dutes a terme. El nou conciliari fou Mn. D. Joan Lliteres Miralles.

8. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 39 i 39v.

Donació al col·legi Joan XXIII

Foto arxiu Confraria

En acta del dia 17 de març de 1975, les germanes de Mn. Sebastià Garau Fiol, les senyoretes Catalina, Andrea i Antònia foren nomenades cambres d'honor de la Confraria, la qual cosa suposava el compromís de custodiar i conservar el trono.

Aquest any, la Confraria manté el compromís de la confecció i edició dels programes de Setmana Santa.

Són temps, generalment per a totes les confraries, de crisi. Cada vegada menys confreres acudeixen a la processó.

No serà fins a l'any 1985 que amb la creació de l'Associació de Confraries de Setmana Santa d'Inca es donarà vida a allò que estava morint-se. Seran els anys d'eufòria.

3. ELS ANYS D'EMPENTA 1986-2006

El dia 7 de maig de 1985 se celebra un nou Cabildo

General, en el qual es modificaren els articles 7è, 15è i 18è dels estatuts, els quals feien menció al límit d'edat per ingressar a la Confraria, la quota dels confreres i la limitació femenina a només ser confreres i no penitents i als òrgans de govern respectivament. A partir de llavors es va deixar de posar límit a l'edat per entrar a la Confraria, es va obrir la porta a les dones com a penitents i membres de ple dret en els òrgans de govern, així com s'establí una quota mínima en 500 pessetes.

En aquest Cabildo s'elegirà una nova Junta de Govern, la qual quedà constituïda de la següent manera:

“Mayordomo 1º: D. José Coll Terrasa.

Mayordomo 2º: D. Anselmo (Antelmo) Ferretjans Llompart.

Secretaria 1ª: Dña. Catalina Isabel Coll Beltrán.

Secretaria 2ª: Dña. Catalina Vallori.

Tesorero : D. Bartolomé Garau Fiol.

Vocales: D. Antonio Colomer y Altamira.

D. José Caldentey.

D. Antonio Ramis Gelabert.

D. Ramón Valls Aguiló.

D. Miguel Llompart Seguí.

D. Anacleto Dupuy Pérez.

D. Lorenzo Ramis Rosselló.

Dña. Catalina Ferrer Ferrer

Dña. Catalina Font Perelló.

Albacea de Cultos: D. Bartolomé Buades Rebassa (sic)”⁹

Serà a la Setmana Santa de 1986 que l'Associació de Confraries de Setmana Santa d'Inca confeccionarà un nou itinerari, que perllongarà la processó, per primera vegada, fins a la parròquia de Crist Rei. Això va suposar un gran entusiasme per als portadors del Sant Crist:

9. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 42v,43 i 43v.

Donatiu a la missió franciscana del Perú

Foto arxiu Confraria

“por otra parte queremos destacar la animación habida entre los portadores de nuestro trono, por lo que supone haber alargado el itinerario de la procesión hasta la Parroquia de Cristo Rey. (sic)”¹⁰

Aquest entusiasme va tenir també el seu reflex en el nombre de confreres que sortiren en processó. La il·lusió es viurà en totes les confraries inquieres i, com si fos un fibló, mourà a tota una gran quantitat de gent, moguda per la religiositat popular, a participar i treballar per una Setmana Santa esplendorosa.

És durant aquells anys quan s'adquireixen el passos de “La Pietat” i de “Jesús portant la creu” per part de la Confraria de la Joventut Seràfica, i la de la Confraria la Immaculada” respectivament. Així també el pas de “Jesús assotat” per la Confraria de Crist Rei, i es crea la Confraria de la Puresa.

10. Arxiu Confraria: Llibre d'actes 1, pàg. 45v i 46.

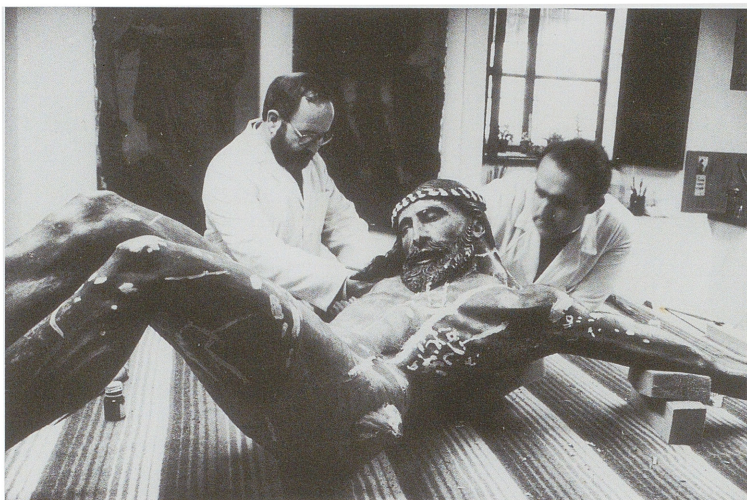
Donació d'un vehicle al menjador social d'Inca

Foto arxiu Confraria

L'Associació de Confraries de la Setmana Santa d'Inca serà un gran i molt important revulsiu. Pensem que aquesta eufòria es dona arreu de Mallorca. Serà el temps de les Trobades de Confraries a Palma, a Sineu, a sa Pobla, a Campos, Pollença, Manacor, Alaró, etc. En cada una d'aquestes trobades les confraries inquieres participaren molt activament. També l'Associació de Confraries de Setmana Santa d'Inca adquireix el compríms de confeccionar i editar el programa de Setmana Santa que fins ara havia estat fet per la nostra confraria.

El diumenge dia 9 de març de l'any 1995 tingué lloc la X Trobada de Confraries de Mallorca a Inca.

Totes les juntes directives de les confraries d'Inca oferiren a l'Associació de Confraries de Setmana Santa d'Inca, presidida en aquells temps pel senyor D. Miquel

Restauració de la imatge del Sant Crist als tallers del bisbat, 1987

Foto arxiu Confraria

Amer Llompart, el seu suport i es posaren a treballar de forma molt entusiasta.

S'inicià la Trobada en el Teatre Principal de la nostra ciutat. Amb la presència del senyor bisbe Teodor Úbeda i Gramage, on tingué lloc la ponència que fou desenvolupada per la senyora Paula Garí Perelló. Després de ser rebudes les autoritats autonòmiques a la plaça de l'Ajuntament, es va celebrar una solemne eucaristia a l'església de Santa Maria la Major. Després es va visitar l'exposició de vestimentes i passos representatius de la Setmana Santa mallorquina i inquera.

La Trobada finalitzaria amb un dinar a les instal·lacions de pavelló cobert de sa Creu. Cal recordar que la Confraria del Sant Crist va aportar el seu granet en els actes de la ponència i la celebració eucarística.

El dia 9 de febrer de l'any 1987 la imatge del Sant Crist, a

causa del seu mal estat, fou traslladada als tallers del bisbat per ser restaurada.

“(…) El problema que surge para dicha restauración es el del traslado de la imagen hasta el taller. Problema que se soluciona con la col.laboración desinteresada de nuestros cofrades: por una parte, D. Bartolomé Buades, cede una de sus furgonetas para el traslado; D. Lorenzo Ramis facilita las colchonetas (...) para amortiguar los movimientos durante el trayecto y el chófer (...) D. Rafael Bestard Ferragut (sic)”¹¹

Per sufragar les despeses d'aquest treball, la Junta de Govern de la Confraria va acordar obrir una subscripció popular anònima entre els dies 16 de març i l'11 d'abril d'aquest any. La quantitat recaptada fou de 303.593 pessetes d'un total de 114 donatius. Dies abans de la Setmana Santa la imatge del Sant Crist retornà a Inca bellament restaurada. Perquè és pogués contemplar més bé la imatge, pels fidels i devots, es va col·locar a l'altar major. També es va restaurar part del trono pel senyor Gelabert, mestre artesà de Sineu.

El 21 de febrer de 1989 fou presentat el nou conciliari de la Confraria, el senyor D. Jaume Puigserver Capella T.O.R., que va substituir Mn. Sebastià Salom, el qual era el conciliari des de l'any 1984.

El 14 de març de 1989 es renovà part de la Junta de Govern. Sortiren els senyors D. Antoni Colomer i Altamira, D. Anacleto Dupuy Pérez i D. Llorenç Ramis Rosselló, i entraren a formar part de la Junta els senyors: D. Bartolomé Alorca, Dª Francisca Garí i Dª Pilar Gil.

Durant aquest any es produeixen millores en la capella del Sant Crist, sobretot pel que fa a la il·luminació i a la pintura. D'aquesta darrera activitat s'encarregà de forma

11. Arxiu Confraria: Programa cinquantenari de la Confraria, 1994.

Donació a la Residència Miquel Mir

Foto arxiu Confraria

desinteressada el senyor D. José Mercader, el qual va deixar la capella del nostre Crist hermosament restaurada. Així mateix, la Junta de Govern, decideix despullar la imatge del Sant Crist d'ormejos i mostrar-la tal com el seu autor la va cisellar.

La Junta de Govern, a partir de 1989, comença a dinamitzar la Confraria amb l'organització de moltes activitats que perduraran al llarg dels anys noranta i principi del dos mil. Entre aquestes cal destacar la trobada feta el diumenge de Passió a Santa Magdalena, la festa de l'Ascensió, l'aportació de donatius de caire social i conservació del patrimoni artístic: donatiu de 5.000 ptes. al Col·legi Joan XXIII, donació d'una furgoneta al menjador socials de Càritas parroquial; un rentadora, una assecadora i 15 radiocassets al col·legi abans esmentat, 300.000 pessetes per a la missió franciscana al Perú, restauració del retaule de la capella del Sant Crist, 4.553 dòlars a la parròquia de Cojitambo al Perú, 850 euros per a la restauració d'una campana de la parròquia de Santa

Maria la Major, sis butaques per a la residència Miquel Mir..., la qual cosa demostra el compromís socials que la Confraria, dins els seus límits, ha adquirit per dur a terme una labor social dins la nostra ciutat.

Al 1992 es va restaurar per segona vegada el trono. Per tal de treure diners per al finançament d'aquesta restauració es va organitzar una exposició subhasta d'obres de pintors inquers al Centre d'Exposicions.

El 25 de març 1993 s'amplià el número de membres de la Junta de Govern. Entraren a formar-hi part els senyors D. Bartomeu Llompart Bissellach, D. Joan Jofre Oliver i Dª Catalina Rosselló Gelabert.

Ateses les reformes urbanístiques de l'entorn de l'església parroquial de Santa Maria la Major, el local on es guarda el trono ha de ser esbucat. La Junta de Govern es veu en l'obligació de cercar un nou local. Després de moltes tramitacions es va adquirir un local situat al carrer dels Paraires, cantonada amb el carrer del Misteri. Les gestions per a la compra del nou local les realitzaren, amb molta efectivitat, els senyors D. Josep Coll Terrassa, majordom primer, i el senyor D. Miquel Llompart Seguí, tresorer de la Confraria.

A partir de llavor la Confraria pot gaudir d'un local gran i espaiós per guardar tots els seus ormejos i el trono. La inauguració del local es faria en el context de la celebració del 50è aniversari de la fundació de la Confraria.

1994: L'ANY DEL CINQUANTENARI DE LA FUNDACIÓ DE LA CONFRARIA

“Estimats amics: Celebrau enguany el cinquantenari de la vostra Confraria del Sant Crist. Amb aquest motiu vos salut

Construcció d'una parròquia a Cojitambo (Perú)

Foto arxiu Confraria

ben corralment i voldria animar-vos a viure amb molt de fruit espiritual aquesta commemoració. (sic)¹²

Amb aquestes paraules el bisbe de Mallorca D. Teodor Úbeda encapçalava la seva salutació a tots els confreres i confrasses de la Confraria del Sant Crist en el seu cinquantenari. Des del mes octubre de 1994 fins al mes de maig de 1995 se celebraren diversos actes per commemorar aquesta efemèride. Destacaren entre aquests: el concert de l'Harpa d'Inca, el diumenge 15 d'octubre; la inauguració i benedicció del nou local adquirit per guardar el trono, el dia 17 de desembre; l'exposició d'art religiós *Iconografia de Jesucrist* en el mes de març, impulsada pel canonge inquer Mn. Pere Joan Llabrés, i la solemne eucaristia presidida pel senyor bisbe el dijous dia 25 de maig, cloenda del cinquantenari.

12. Arxiu Confraria: Llibre d'actes IV, pàg. 6v.

Entre els anys 1995-1996 causaren baixa a la Junta de Govern les senyores Dª Catalina Vallori, Dª Catalina Ferrer, Dª Catalina Font, Dª Pilar Gil i els senyors Bartomeu Llompart i Joan Jofre. Els seus llocs foren ocupats pels senyors D. Rafel Gaya Torrens i les senyores Dª Catalina Ferrer Ferrer, Dª Catalina Font Perelló i Dª Pilar Gil Sánchez, que foren reelegides.

El dia 7 de novembre de 1995 foren presentats per la Junta de Govern a l'Assemblea General els nous estatuts redactats pels membres de la Junta, els quals foren aprovats pels assistents a l'Assemblea. En data 18 de desembre de 1995, els estatuts foren aprovats pel bisbat de Mallorca. Els nous estatuts neixen de la necessitat d'adequar les activitats i organització de la Confraria als nous temps.

Els estatuts consten de:

Un capítol preliminar.

Capítol primer (5 articles): del culte.

Capítol segon (3 articles): dels membres de la confraria.

Capítol tercer (21 articles): de l'organització.

Capítol quart (4 articles): dels confreres portadors.

Capítol cinquè (2 articles): de les distincions honorífiques.

Capítol addicional.(3 articles)

Una disposició final.

L'any 1999, la Junta de Govern decidí publicar un fullet informatiu semestral, titulat **1607**, en referència a l'any en el qual es va donar testimoni de la miraculosa suor del Sant Crist d'Inca.

L'any 2000 en una Assemblea General es decideix augmentar en més un el nombre de vocals i es modifica l'article desset dels estatuts.

Campana dels dies feiners restaurada

Foto arxiu Confraria

A l'any 2004, el dia 21 d'abril, es reuneix l'Assemblea General amb un dels objectius de renovar la Junta de Govern. Després de les votacions adients la nova Junta quedà constituïda pels següents confreres:

“Mayordomo 1º: D. José Coll

Mayordomo 2º: D. Antelm Ferretjans

Tesorero 1º: D. Miguel Llompart.

Tesorero 2º: D. Francisco Ferrer.

Secretaria 1ª: Dª. Catalina Coll.

Secretaria 2ª: Dª. Margarita Ferrer.

Marmessor del culto: Dª Francisca Carmona y Dª Antonia Janer.

Marmessor del trono: Dª Catita Ferrer, Dª Tinons Rosselló y

D. Juanjo Carretero.

Marmessor de los cofrades portadores: D Llorenç Martorell, D. Pep Caldentey y D. Rafael Gayá.

(...) (sic)”

A partir d'aquest any, la Confraria ha seguit treballant per la Setmana Santa inquera i per augmentar la devoció al Sant Crist d'Inca. Cal fer memòria de la mort, durant l'any 2005, de les germanes Andrea i Antònia Garau Fiol (membres d'honor de la Confraria). La seva mort va suposar deixar un gran buit dins ella. El treball i la dedicació fets amb amor cap tot allò que significava la nostra germandat varen quedar ben exposats els anys que varen viure.

Però encara ens quedava un nou repte, als actuals membres de la Junta de Govern: la celebració del 400è aniversari de la suor del Sant Crist d'Inca. Però això, encara, no està dins la història.

**LA IMATGE PROCESSIONAL DE JESÚS
CRUCIFICAT
SANT CRIST D'INCA ENTRONITZAT**

Bartomeu Martínez i Oliver

El 1944 va ser fundada la Confraria del Sant Crist, que preparà al seu titular un artístic tabernacle, obra de Miquel Sacanell, per portar-lo a la processó del Dijous Sant, que presideix des de llavors, enmig de l'emoció dels inquers que el veneren com la imatge més emblemàtica de la religiositat tradicional de la ciutat.

LLABRÉS MARTORELL, Pere-Joan. *Goig de la devota figura del Sant Crist Crucificat que es venera a la parròquia de Santa Maria la Major de la ciutat d'Inca*, col·lecció "Ximbellí", 7, 1995.

Els passos constitueixen una de les obres d'art més destacades i originals de l'art sacre de Setmana Santa. Les processons de Setmana Santa tenen lloc a quasi tots els municipis de les Illes Balears on la tradició per la passió, la mort i la resurrecció de Crist segueix viva, encara que cada poble celebra aquests dies d'una manera particular i local on es mesclen els costums religiosos i fervor popular. Amb aquest objectiu devocional, el Sant Crist¹ d'Inca ha tingut una estimació privilegiada en el culte litúrgic i en la devoció del poble feel. Segons cita Mn. Pere-Joan Llabrés Martorell en referència als inventaris de les visites pastorals del segle XVIII a Inca cal assenyalar que el 21 d'octubre de 1764 el bisbe Garrido de la Vega apunta a les capelles de la nova església el mateix lloc que ocupen fins avui. Per primera vegada esmenta el sagrari a la capella del Sant Crist

1. Crist ve del grec *Cristos*, que vol dir "ungit, consagrat per una missió" (traducció de l'hebreu *masbiab*, d'on prové el mot *messies*) i aquest terme designa Jesús com a Messies d'Israel. Des del punt de vista iconogràfic, la imatge de la cara del Sant Crist d'Inca (restaurada l'any 1987) que avui tenim present fou forjada durant l'antiguitat tardana i l'edat mitjana. Imatge de Jesús clavat a la creu, la tradició cristiana l'ha feta la representació més privilegiada.

d'Inca i el citat inventari diu textualment: “una cama para la procesión del Sto. Christo en el viernes santo”.²

Va ser en el segle XX concretament l'any 1944, etapa de postguerra, de crisi, estancament demogràfic i emigració, any d'inauguració de la reforma del Teatre Principal de la ciutat per part del batle Bernat Coll Barrios i dintre d'un clima d'espiritualitat popular, quan s'organitzà una Setmana d'Oració i Penitència de gran transcendència per a la nostra ciutat.

És en aquest context on es convocà una reunió general per fer pública la constitució de la Confraria del Sant Crist acceptació del bisbe de Mallorca, monsenyor Josep Miralles Sbert.³ S'autoritzen els estatuts amb breus rectificacions i acte seguit es nomena la primera Junta Directiva sota la direcció espiritual de Mn. Sebastià Garau Fiol, consiliari de la dita confraria. Es va rebre la conformació oficial de l'aprovació canònica dels estatuts el 18 de novembre de 1944, a la vegada que la Junta Directiva, segons Josep Coll Terrassa, “feia les gestions adients per a la construcció del trono que hauria de portar la imatge del Sant Crist per a les places i carrers d'Inca.”⁴

El projecte, del qual no es conserven els esbossos i la construcció, després de l'aprovació general de la ciutat i sobretot de la Junta Directiva de la Confraria, va ser obra de l'escultor mallorquí Miquel Sacanell,⁵ que treballava darrere la Seu de Mallorca, i fou sufragat per una subscripció popular al llarg d'uns quants anys. El plantejament iconogràfic i de

2. LLABRÉS MARTORELL Pere-Joan. “Culte i devoció al Sant Crist d'Inca” dins *Catàleg Jesucrist a l'art inquer*. Inca: 1996, p. 25.

3. Anys d'episcopat 1930-1947.

4. COLL TERRASSA, Josep. “La història de la Confraria del Sant Crist d'Inca” dins *Jesucrist a l'art inquer (Catàleg)*. Inca: 1996, p. 33.

5. Aquest artesà també va construir l'any 1950 la creu guia i els fanals de la dita confraria.

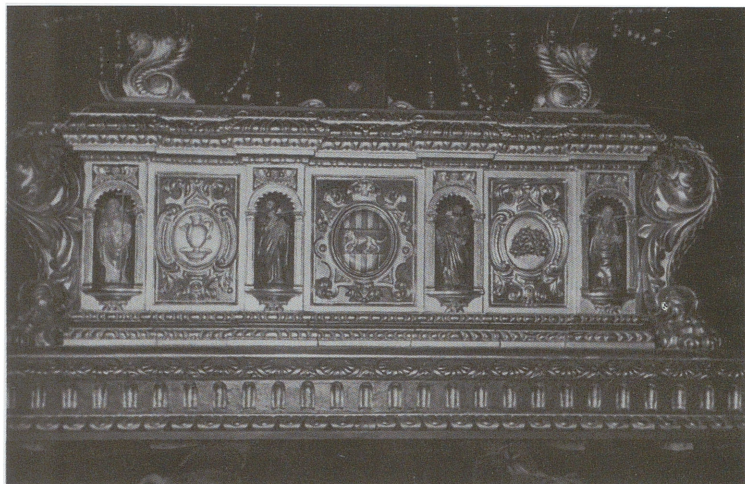

Foto arxiu Confraria

contingut litúrgic, del qual tampoc es conserven els projectes inicials, fou realitzat pels mateixos membres de la Confraria dirigits per Mn. Sebastià Garau. La instal·lació elèctrica fou muntada pel tècnic electricista del municipi Jaume Nicolau. El cost fou de trenta mil pessetes i fou beneït el dia 25 de març de l'any 1945, diada dels Rams,⁶ i foren els seus pradins els nins Bernat Reus Salas i Maria Pilar Beltran Riera. Per a la seva conservació i preservació es va dur a terme una restauració l'any 1993 sufragada per l'Ajuntament d'Inca i el Govern balear i la compra d'un local al carrer Paraires cantonada amb el carrer del Misteri per poder-ho guardar.

A partir de la seva benedicció pública, són constants les referències literàries al tron del Sant Crist d'Inca en els

6. Segons consta al programa de Setmana Santa de l'any 1945 es va fer una campanya popular que deia el següent: "(...) Para acompañar la imagen del Santo Cristo saldrán unos setenta hermanos penitentes de la Cofradía. Católico: inscribete en la Cofradía, contribuye a la suscripción abierta para pagar el Trono. Dirigirse al director espiritual de la Cofradía, Reverendo Don Sebastián Garau Fiol."

programes de Setmana Santa inquera. N'és un exemple un curiós passatge de l'any 1950 titulat "Diálogo de un curioso y un penitente":

"No falta mucho tiempo para salir la procesión del Jueves Santo. (...) No deje usted de ver la salida del Santo Cristo. La plaza de la iglesia está llena de gente. El tiempo que el trono está dentro del cancel de la iglesia de santa Maria la Mayor, todos contienen el aliento. (...) Entonces los portadores hacen un leve movimiento hacia abajo y sale, solemne, la figura del Santo Cristo. La luz del trono ilumina de un color dorado la fachada de la iglesia y el corazón de sus devotos se ensancha otra vez al tiempo que los portadores levantan el trono en alto y lo colocan a sus hombros. Entonces el trono, rutilante de oro y de luz, comienza su marcha triunfal por las calles de Inca."

Aquest fervor popular pel tron del Sant Crist segueix dos anys després en el programa de Setmana Santa de l'any 1952 en el passatge titulat *Un penitente y un portador*:

"(...) Con éste serán ocho los años que he llevado el Trono y les pido al Santo Cristo, que me conserve la vida y la salud, para llevarlo mucho más. (...) Como trabajo cada día no me molesta el peso del Trono. (...) Y cada año aumenta el número. Ahora estamos organizando una Asociación de Portadores del Santo Cristo, pues hay muchos que ya levan ocho años en el mismo turno."

Un fet històric, que succeeix onze anys després de la presentació pública del tron que estam estudiant i que seguim a través del buidatge dels programes de Setmana Santa, el trobam l'any 1956 quan es du a terme la solemne benedicció del Sant Crist de l'*enterro*, amb el seu tron⁷ i el seu sepulcre per part de la Confraria del Sant Enterro d'Inca.

7. En aquest cas, ho regalen a la parròquia de Santa Maria la Major d'Inca els senyors Antoni Mascaró Casellas i Sra. Catalina Ensenyat Alonso actuant de pradins els senyors Jaume Ensenyat Seguí i Mariana Ensenyat de Vidal.

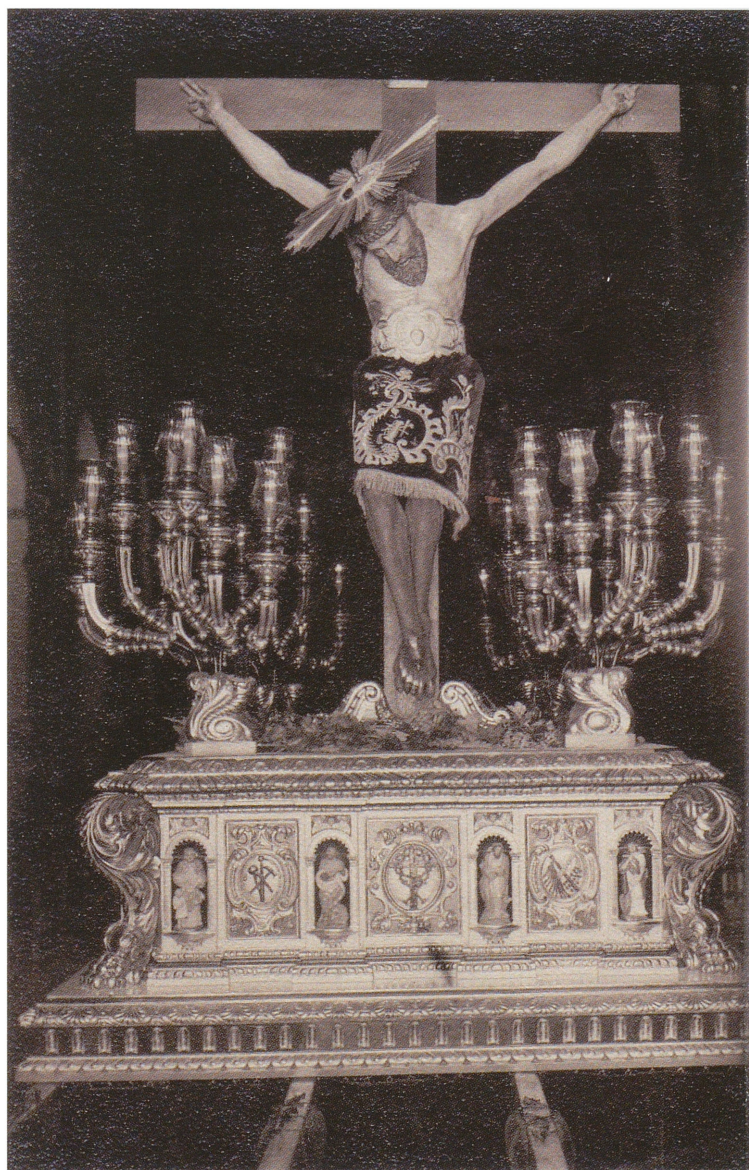

Foto arxiu Confraria

Foto arxiu Confraria

L'escultor mallorquí Miquel Sacanell realitzà com hem dit anteriorment la talla de fusta del tron que porta la figura del Sant Crist d'Inca. Un fet important del segle XX i que romp amb l'antiga tradició del mecenatge de l'art religiós per part de les corts papals del Renaixement, és que les confraries religioses de Setmana Santa es converteixen en mecenes i comitents de la imaginaria religiosa.

La planta del tron és rectangular, formada per tres cossos, i en la part central superior l'artista deixa unes volutes daurades per tal d'inserir la part baixa de la creu que porta el cos del Sant Crist d'Inca. El cos inferior que fa una funció totalment de base està decorat amb motius decoratius de copinyes i fornícules petites. La copinya és el símbol distintiu de les peregrinacions a Compostel·la, dels viatges, i és per això que Sacanell l'ha incorporada a tron que peregrina el Sant Crist per la ciutat d'Inca. Encara que els seus orígens segueixen essent obscurs, una tradició assegura que un

Foto arxiu Confraria

genet caigut a la mar fou salvat per l'apòstol cobrint el seu cos amb copinyes.

El cos intermedi conté la representació iconogràfica dels apòstols, els instruments de la passió i els escuts de la Confraria i d'Inca. El cos superior decorat a les seves cornises amb motius vegetals té la funció de servir de base a la creu que conté la imatge escultòrica del Sant Crist. Els tres cossos estan ajuntats als seus costats mitjançant unes volutes vegetals perfectament esculpides per l'artista. Les mides són de dos mestres i mig de llarg, dos metres d'ample i una alçada de noranta centímetres. En color daurat i vermell està culminat amb quatre braços de formes vegetals de vuit tulipes cada un que donen llum a la imatge sacra. Als seus costats du tallades les figures dels dotze apòstols inserides en estretes fornícules treballades amb peanes, pilastres amb capitells corintis i rematades amb una volta de conxa i figures d'angelets. Etimològicament la paraula *apòstol* significa *enviat*, designa pròpiament un ambaixador que

Foto arxiu Confraria

Foto arxiu Confraria

representa amb plena autoritat i poder aquell que l'envia. Els representants del Sant Crist volgueren que les figuretes treballades per Sacanell tinguessin una gran representativitat en l'obra escultòrica ja que hi ha dues condicions essencials per ser apòstol: haver vist Jesús ressuscitat i haver rebut d'Ell el manament de ser testimoni d'aquesta resurrecció. Una simbologia clara és la que contempla que Jesús escull els dotze apòstols perquè siguin les seves columnes per fundar la seva Església. Sacanell, amb una gran mestria, les representa entre dues columnes.

Tradicionalment hi va haver dotze apòstols, deixebles de Crist qui ordenà: “Anau per tot el món, proclamau l’Evangeli a totes les criatures.”⁸ En el tron, hi apareixen tots amb la seva acurada representació iconogràfica: Pere (amb clau), Andreu (creu asprada), Jaume el Major (capell d’ales amples), Joan Evangelista (àguila sobre el llibre de l’Evangeli), Felip (creu de pal llarg), Bartomeu (ganivet del suplici), Mateu

8. Mc. 16, 15.

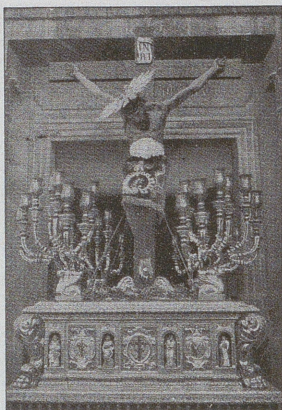
Foto arxiu Confraria

(destral), Tomàs (esquadra d'arquitecte), Jaume el Menor (maça), Judes (borsa), Simó (serra), Maties (aixa).

Vegem a continuació una petita ressenya històrica, iconogràfica i artística dels apòstols que configuren, juntament amb l'escultura del Sant Crist, la part visual més important del trono.

Sant Pere: des del punt de vista històric, sant Pere és el príncep dels apòstols i fou l'encarregat d'una triple missió: ser el relleu de Crist en la vigilància del ramat, mantenir viva la Fe i edificar sobre Ell els murs de la futura Església de Crist. Els atributs de la seva representació són les dues claus, una d'or i una de plata ja que la primera representa la potestat de l'absolució i la segona de l'excomunió. Se'l representa amb edat madura i amb el pèl i la barba canosa.

Sant Andreu: germà de sant Pere, fou captat per Jesús a la vorera del llac Tiberíades i fou l'artífex de l'evangelització

EL SANTO CRISTO, DE INCA

COFRADÍA DEL SANTO CRISTO
DE INCA

La imagen del Santo Cristo es una talla en madera, de principios del s. XVI. A fines de este siglo se veneraba dicha imagen en la Capilla del Santo Hospital, de Inca, que estaba situado en la plaza de la Iglesia de esta misma ciudad.

En septiembre de 1607, por espacio de tres días, sudó copiosamente, según consta en Acta Notarial firmada por el Notario Pedro Fiol. Poco tiempo después fué trasladada a la Iglesia Parroquial y colocada en la capilla de los Santos Abdón y Senén.

La Cofradía tiene por fin aumentar la devoción al Santo Cristo y dar mayor esplendor a las funciones de Semana Santa.

Cada primer viernes de mes, en la Capilla del Santo Cristo, se celebra una Misa rezada en sufragio de los Cofrades difuntos.

Foto Payeras

d'Escítia, Capadòcia, Galàcia a la península del Peloponès. Entre els atributs de la seva representació destaquen els peixos i la creu d'aspa.

Sant Jaume el Major: és el germà de sant Joan Evangelista i foren captats per Jesús a la vorera de la mar de Galilea quan estaven pescant. Present als capítols més importants de la vida de Jesús, i després de la seva ascensió, sant Jaume va anunciar la nova Fe per Samaria i Judea i va ser a Jerusalem, on va ser víctima de la persecució contra l'Església per part d'Herodes, qui el va martiritzar, essent el primer sacrificat dels apòstols. Els seus atributs són l'espasa del martiri i el llibre, símbol de la doctrina evangèlica, la vestimenta de peregrí amb capell d'ala ampla.

Sant Joan Evangelista: fill de Zebedeu i de Maria Salomé, juntament amb el seu germà Jaume el Major i Pere, forma part dels tres deixebles escollits per Jesús. Entre els seus atributs més coneguts estan el llibre i l'àguila.

Detall del tron

Foto Jordi Llompart i Mulet

Sant Felip: el seu desenvolupament hagiogràfic es limita a dues escenes ocorregudes en les províncies que li va tocar evangelitzar, una a Escítia i l'altra a Frígia. Entre els atributs més importants destaquen el llibre i la creu.

Sant Bartomeu: apareix citat a la *Leyenda Dorada* de Santiago de la Vorágine on es narren els fets relatius al seu apostolat a l'Índia, especialment en els dominis que el sant exercia sobre els dimonis que habitaven en les estàtues dels pagans, que quedaven paralizats i aterroritzats tan sols amb la seva presència. Va morir escorxat per ordre del rei Polimi. El seu atribut per excel·lència és el ganivet.

Sant Mateu: segons la tradició més difosa hauria escrit l'evangelí entre els anys seixanta i setanta, en hebreu i arameu, destinat als jueus convertits al Cristianisme amb la finalitat d'oferir-los un text que substituís l'antiga llei, ja que el tema central és Jesús, al qui presenta com a culminació de les profecies formulades a l'Antic Testament. Els seus atributs

Detall del tron

Foto Jordi Llompart i Mulet

són la filactèria o llibre o a vegades una borsa de diners en record a la seva professió de recaptador d'imposts.

Sant Tomàs: és l'apòstol més denotat dels dotze per la seva falta de fe i la seva incredulitat davant la resurrecció de Jesús. Sant Tomàs fou martiritzat a Meliapor, colònia portuguesa de llavors. Va construir una església on col·locà una creu per resar tots els dies davant d'ella. Fou assassinat quan resava. La llança és l'atribut més significatiu.

Sant Jaume el Menor: anomenat el Menor perquè fou cridat a l'apostolat amb posterioritat al seu homònim, el fill Zebedeu. Dirigí i governà l'església de Jerusalem i com a tal presidí l'important concili que eximia els gentils de l'observància de la llei de Moisès. Condemnat a morir lapidat, finalment un soldat acabà amb la seva vida amb un tros de fusta al cap. Els seus atributs són el llibre i el bastó llarg.

Sant Judes Tadeu: encarregat de l'evangelització de Mesopotàmia i Líbia. Representat amb un llibre.

Sant Simó: encarregat de l'evangelització d'Egipte. Representat amb una serra.

Sant Maties: el seu nom deriva de *manu* (bo) i *thesis* (col·locació) i la seva significació és evident, el bo, o sigui, col·locat en el lloc que abans ocupà el dolent (Judes). Representat amb una serra.

La configuració reatulística a forma de predel·la té altres elements que completen el repertori iconogràfic del tron del Sant Crist: a la part davantera, entre les figures dels apòstols podem contemplar a la part central l'escut o emblema eclesialístic de la dita Confraria del Sant Crist compost de creu, corona d'espines i el crismó emmarcats amb uns detalls vegetals de color daurat que ressalten la seva magnificència.

Detall del tron

Foto Jordi Llompart i Mulet

A partir del segle V, la creu esdevé el símbol religiós i oficial de l'Església i de la religió cristiana. Reemplaça el crismó o monograma de Crist, que era el símbol més representat i freqüent en el conegut art paleocristià ja que fou concebut com una invocació del nom de Crist, que protegeix.

L'escut citat a la part davantera està flanquejat per les imatges dels instruments de la passió de Crist emmarcats també en diferents motius vegetals però en menor tamany per no restar importància a l'element central que porta l'escut de la confraria. Durant el segle XV abundà la representació de Crist baró dels dolors amb un sentit totalment eucarístic acompanyat dels instruments de la passió com es pot veure el trono del Sant Crist d'Inca. Per exemple trobam la columna de la flagelació de Crist: l'artista ha adoptat el model d'una columna baixa ja que fins el segle XVI els artistes utilitzaven una columna alta i prima que responia al model de columna del sant Sepulcre de Jerusalem. Sacanell adopta el model posterior que es va aprovar al concili de Trento de columna de menor alçada d'acord amb la coneguda en forma de balustrada conservada fins al segle XIII en la basílica de santa Pràxedes a Roma.

Pel que fa a la part posterior o del darrere del trono tenim la mateixa configuració que la davantera però hi trobam l'escut de la ciutat d'Inca, municipi de la dita confraria. Aquest escut deriva precisament de la insígnia de les barres que Jaume I va concedir a Benahabet, a la qual afegiria el seu propi signe de fidelitat: el ca.

En la confecció del trono Sacanell tingué molt clara la sensibilitat escultòrica tàctil que volia transmetre enfront de la pictòrica que és purament visual i mental. Sacanell treballa a la perfecció tres aspectes que a simple vista

podem apreciar en la lectura formal del trono: en primer lloc, la qualitat tàctil de les superfícies que talla; en segon lloc, la sensació de volum o de tridimensionalitat integral de l'espai, és a dir, quan es mira una part saber com és l'altra; i finalment, la sensació de massa íntimament relacionada amb el pes del trono.

Finalment, podem apuntar que la llum daurada i color vermell donat per l'artista a la totalitat del trono realça la policromia utilitzada damunt la fusta i alhora significa l'estètica sagrada i la funció religiosa de la peça. L'experiència visual és alguna cosa més que mirar. Percebre aquest magnífic trono del Sant Crist d'Inca realitzat per Miquel Sacanell és veure, advertir, observar, descobrir i comprendre l'art sacre que varen volem impulsar les persones de la Confraria quan l'encarregaren l'any 1945. Aquesta joia del patrimoni artístic religiós de la ciutat demostra el domini en la tècnica de l'artista, l'estil personal i la capacitat creadora de Sacanell. Sempre hi ha un component en les obres d'art que ens atreu: en aquest cas, és un cop de plaer estètic per a l'espectador inquer.

BIBLIOGRAFIA

AAVV. *Stabat Mater. La imagen procesional. Arte y devoción*, Múrcia: UCAM, 2007.

AAVV. *Artes plásticas: experiencia y transmisión de lo sagrado. II Curso de Arte Sacro Fundación Félix Granda*. Madrid: octubre de 2000.

AAVV. *Jesucrist a l'art inquer*, Catàleg d'exposició. Inca: 1996.

AAVV. *Programa de Setmana Santa*, Impremta Vich. Inca: 1945.

AAVV. *Programa de Setmana Santa*, Impremta Vich. Inca: 1950.

AAVV. *Programa de Setmana Santa*, Impremta Vich. Inca: 1952.

AAVV. *Les confraries de Mallorca*. Inca: 2002.

CARMONA MUELA, Juan: *Iconografía de los santos*. Madrid: Ediciones Istmo, 2003.

DUCHET-SUCHAUX, Gaston: *La Biblia y los santos*. Madrid: Alianza Editorial, 2003.

ESTEBAN LORENTE, Juan F. *Tratado de iconografía*. Madrid: Ediciones Istmo, 2003.

ELS POETES I EL NOSTRE SANT CRIST

Autors diversos

CONSUMMATUM EST

Estau Jesús en creu. Carn esqueixada;
a mans i a peus, una vermella flor;
i moribund, encara amb veu de tro,
clameu: La meva tasca és acabada!

Jo no podré. La llengua ja travada
no sabrà dir tals mots. Mes tant de bo
ho balbucegi suaument el cor,
fixa en la vostra imatge la mirada!

I que llavors, contrit i penedit,
vessin mos ulls de llàgrimes menudes,
bateig a darrera hora conferit;

i netejada l'ànima, amb aquest
lavatge urgent, de totes ses caigudes,
diguei amb l'alè son "consummatum est"!

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Febrer de 1984

PROCESSÓ DEL SILENCI (Penitents)

Silencis fosforescents;
cel plujós o blanc de lluna...
Confraries penitents;
vesta estranya cadascuna.

Passareu per dins la nit
amb serietat austera;
carrers muts, sens veu ni crit,
de vostra ciutat inquera.

Serà un Camí de la Creu...
La passió dolorosa
de Jesús meditareu,
ull baix i ànima plorosa.

Vostres cors seran ferits
per les divines caigudes,
demanant-vos, penedits:
Som jo estat tal volta un Judes?

Anireu pujant, pujant,
costa amunt, fins al Calvari;
encara que ens brolli el plant,
és el patir necessari!

I perquè érem vils esclaus
del pecat i sa lletjura,
de la creu penja amb teus claus
l'Amor per la criatura!

Si aquests són els pensaments
que fort vostre cor sacsegen,
sereu uns vers penitents,
no uns disfressats qui es passegen!

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Març de 1991

RESSUSCITAT!

Mort en la creu! Mes és vida
vostre cos crucificat!
De la quintuple ferida
redempció n'ha brotat!

Roman closa i ben guarida
la cicatriu del pecat;
i l'ànima penedida
la salut ha recobrat.

Sepulcre, primer sagrari
on tres dies va amagar-hi
sa deïtat, Jesucrist.

Vés, Maria Magdalena,
a cantar-ho, de goig plena,
que ressuscitat l'has vist!

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Març de 1992

TOT S'HA COMPLIT

Consummatum est, Joan 19,30

No ho és, Jesús, irreverència insana
posar en mos llavis vostres mots sagrats.
escriure'ls i llegir-los impremtats
en els papers de la Santa Setmana.

Encara enguany a aquest vell es demana
insistentment l'ajut acostumat!
He d'engegar un bon no, mal educat?
Sent son flaqueig, ma voluntat humana!

Obraré, doncs, amb santa cortesia.
Vostra bondat, Jesús, així ho faria
i jo vull imitar vostre bell gest.

Qui sap si serà aquesta la darrera
vegada del meu sí? Potser ja espera
ran de ma boca el "consummatum est".

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Març de 1993

TOT S'HA COMPLERT

(Joan, cap. 19, v. 30)

Se m'exigeix, una altra volta encara,
que del meu front n'extregui un pensament!
He de complaure? M'és un ver turment
que les migrades forces aclapara!

Sí? Doncs recorreré, afligida Mare,
a vostre Fill Jesús, en creu morent.
Vós, compartint amb Ell el greu turment;
de plors i sang regada vostra cara!

I així es complirà, Mare, amb vostra ajuda,
la greu comanda, a contracor rebuda
per aquest trist versaire que ja prest,

Ferit per la inguarible malaltia
dels anys, ha de trobar-se en l'agonia
dient, si pot, son consummatum est!

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Inca, 8 de febrer de 1994

LA LLANÇADA

Un del soldats li donà una llançada al costat... Jo. 19, 34
I llavors Jesús el cap inclina
i roman el cos most, sens l'esperit.
El sol s'entenebreix, empegueït;
protesta el vel del temple i s'esbocina...
I la llançada al pit, que el cor endevina.
I sang i aigua en brollen tot seguit...
Feis-ne caure, Jesús, sols un esquit
damunt vostre servent que peregrina
encara per la terra, entre els afanys
d'anar portant la càrrega dels anys
que vostre amor no em fa sentir pesada...
La mort esdevindrà quan vós voldreu;
mes que em trobi clavat a vostra creu,
d'amor a vós ferit per la llançada!

Fra. Miquel Colom. T.O.R.
Inca, febrer de 1995

EN VOSTRES MANS

Pare, confii el meu alè
a vostres mans, Llc., 23, 45

M'hi veig, Senyor, pujant al meu calvari,
portant només un bocinet de creu.
És lluny el cim? No ho sé. Vós ho sabeu!
Feis-me de Cirineu si és necessari!

No, no ho volgueu, Senyor, que l'adversari,
qui en sap de posar insídia a tot arreu,
em faci travelar! No ho permeteu!
Al meu calvari jo vull arribar-hi!

el meu calvari! Un mont o una planura?
Mon cos desnú o sota la blancura
d'un net llençol que cobrirà el meu llit?

Senyor Jesús! Com Vós fer-ho voldria!
Mes, no en sabent, "oh Pare! -sols diria-
en vostres mans hi pos mon esperit!!

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Inca, febrer de 1996

LA NOSTRA FE

Un nou retorn de la Santa Setmana!
El Ram, amb el seguit de processons!
Mancat ja tot de fe i d'emocions!
Un temps el pa sagrat de vida cristiana!

Jesús mort en la creu encara ho demana:
que denegem del cor tots els racons;
que brollin d'uns als altres els perdons;
que tota ànima resti neta i sana!

Senyor Jesús! Que cada processó
no sols demostrï vanitat, buidor
d'una fe viva, mes greument malalta!

Demanem el perdó a nostre Santcrist
i a la Verge Maria, amb rostre trist!
Mostrem la nostre fe, alta, ben alta!

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Inca, 1997

AL SANT CRIST D'INCA. ENCARA ENGUANY...

Encara enguany, dins un sonet novell,
em plau cantar-hi vostra gran vellura,
sagrada imatge que, amb vostra figura,
infoneu tremolors a nostra pell!

Dalt la creu vós, Jesús, mai sereu vell!
Des de la creu us vessarà frescura
d'aigua divina, que tota lletjura
de pecat llevi i resti tot net, bell!

Sereu portat, Jesús, a lentes passes
d'Inca, nostra Inca, pels carrers i places
que anys i més anys fa ja que recorreu.

Mes potser aquella fe, pura i sincera,
l'amor que als ulls feia pujar plorera...
Això, Jesús, potser ja no ho trobeu.

Fra Miquel Colom, T.O.R.
Inca, febrer de 1998

POEMA A LA MORT DE CRIST

Meditació d'un Dijous Sant a vespre

La teva creu portes fins al Calvari,
jo duc la teva mort arreu del món,
i el teu patir és el meu escàndol.

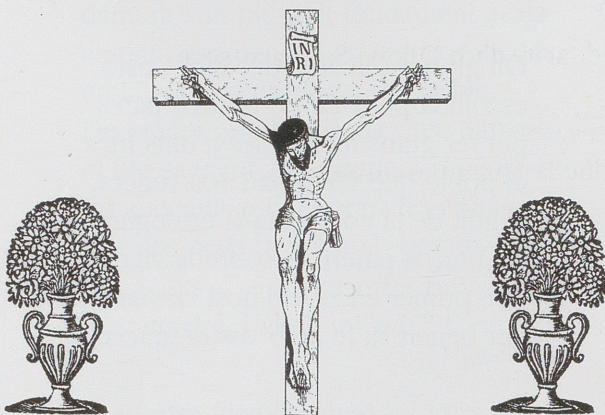
Per què una mort infructuosa?
Per què si ets el Salvador de la humanitat,
aquesta no t'aclama?

Oh dolça generositat que no espera recompensa!
Oh dolça mort que me desfà de les cadenes
per esclavitzar-me de l'amor!

Per què te tenc por si tu m'ajudes?
Per què he d'esperar amb tu si som contradictori?
No seria més fàcil, tal vegada, destruir-me?

Oh amarg escàndol de la teva mort!
Oh incompresa mort de la que han fet befa els homes!
Oh Messies fracassat...
I tu segueixes pujant al Calvari;
puges en silenci;
però donant una gran lliçó:
Tu puges ESTIMANT!

Santiago Cortès i Forteza
Abril de 1972

GOIGS DE LA DEVOTA FIGURA DEL SANT CRIST CRUCIFICAT QUE ES VENERA A LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA LA MAJOR DE LA CIUTAT D'INCA

Del Sant Cristo la figura
d'Inca en el temple major,
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Setembre a nou sobre vint
de l'any set en mil sis-cents,
trobant-se allí molts presents
s'admiraven, advertint,
que suava i assegurava
tal prodigi sens error:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Determinà l'Ordinari
que quedàs autènticat,
lo qual fou executat
per Pere Fiol, notari,
que, en autèntica escriptura,
va donar al fet tot valor.
Vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

En el temple congregats,
molts veren aquest portent,
amb goig viu i cor fervent,
el rector, batle i jurats,
reputant per gran ventura
admirar aquest favor.
Vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Amb gran abundor tres dies,
i los tres passats després,
altra volta suà més
causant a tots alegries,
al veure aquella hermosura
fer patent son gran amor:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

De los dos convents los frares
tan gran prodigi observares
i, corpesos, alabaren
a Déu per obres tan rares.
Sortada la criatura,
que fruí de tal honor!
Vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Del temple de l'hospital,
a on era venerat,
fonc llavors traslladat
en aquest parroquial;
perquè en major postura
els cultes rebés millor.
Vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Bé et pots tenir, vila bella
d'Inca, per molt venturosa;
mostra't però generosa
envers la seva capella:
aquesta adomar procura,
honrant el teu Redemptor:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Escoltem la seva veu
que ens crida per a salvar-nos
i, si tant es digna amar-nos,
amar-lo nostre cor deu
amb caritat viva i pura
com a tal benefactor:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Quant se puga desitjar
aquí se troba promptat
en qui està representat
sobre aquest sagrat altar;
seria cosa molt dura
negar-se a son resplendor:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Ell és el qui tot ho dóna:
vida, salut i tot bé,
i d'ell a tot mortu'l ve
la celestial corona;
amb ell se té ben segura,
sens ell, però, etern dolor:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Les llagues mostra patents
perquè allí es puga encontrar
lo que pot aconsolar
en els mals, per més que urgents;
per qualsevol amargura
raja precíus licor:
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

D'aquest món en la clausura
perquè habitem sens temor,
vessant la seva suor,
ens convida amb gran dolçura.

Lletra: Text de 1811 revisat per
Mn. Pere-Joan Llabrés
Música: Antiga
Dibuix: Dom. Oriol M. Diví i Coll,
Monjo de Montserrat.

V/. Crist va portar els nostres pecats en el seu cos damunt la creu.
R/. La seva suor i les seves ferides ens han curat.

PREGUEM

Oh Déu dels nostres pares, que tant ens heu estimat que heu volgut que Jesús compartís els treballs i les suors, els sofriments i fins i tot l'angúnia de la mort dels seus germans, els homes, mirau els cristians d'Inca que veneren la imatge del Sant Crist crucificat: feis que la seva suor ens renti les culpes, que les seves llagues ens amorosquin les penes i que la seva mort ens obri les portes de la Vida, per entrar al Regne que ell inaugura, per viure amb vós i el sant Esperit, pels segles dels segles. R/. Amén.

AL SANT CRISTO D'INCA

Oh gloriosa imatge del Sant Cristo
escollida pel Déu de nostros pares
per fer grans meravelles a dins Inca,
el poble que vos ama i vos venera.
Seguit de la conquesta ja estenguéreu
els braços paternals sobre la vila
que primer encobeí l'host cristiana,
per beneir sa fe amb vostra gràcia.

I encara los teniu talment estesos
fent arracer de regalades ombres,
on venen els inquers a arredossar-se
amb llarga processó de set centúries.
Aquí el sant fruit de l'arbre de la vida
té deix diví amb foro regust de pàtria.
i el senten degotar sobre ses testes
ja blanques d'antigor i bonesa.

Qui modelà sa gran musculatura
no sé si l'inspirava la bellesa
més pro degué sentir la mort suprema
d'un Déu qui mor i l'univers rescata.
Fa traslluir omnipotència morta
s'aspecte expiatori, majestàtic...
l'ànima qui l'adora està sorpresa
de confiança i por, d'angúnia i ditxa.

Son cap diví, tot coronat d'espines,
damunt son pit molt fonament acala,
essent mort pensa i en son cor medita
en la sort i ventura de son poble.
De braços amollat, de la Creu Santa,
el cor sagnant augustament repenja,
tot abocant-se per cobrir les ànimes
que sos peus besen amb besada llarga...

Miquel Duran

AL SANT CRIST D'INCA

Passareu, Senyor,
de nou, altra vegada, sobre el tron daurat,
cap a Vós, la suplicant mirada.
Embolcada, amb clavells i lliris
la vostra carn apallissada.

Passareu, Senyor,
el Dijous Sant, la nit estrellada.
Carrer del Vent, carrer de la Campana...
Papallones grogues voltegen la Imatge,
per aquell creient artesà, cisellada.

Passareu, Senyor,
abaixat el cap, bocabadada,
entre la barba, el darrer alè escapa.
Corona d'espines el cabell amaga.
Els ulls clucs i un ble sobre la galta.

Passareu, Senyor,
penjat el cos, creu alçada.
Peu sobre peu el clau traspassa.
Els genolls en angle
i els braços, allargassats, enlaire.

Al costat dret una llaga,
viva de font d'on brollen sang i aigua.
A l'arbre la fulla guaita.
La tarongina pertot arreu escampa.
I la mort, com sempre, pareix que guanya.

Antelm Ferretjans Llompart
Abril de 2000

ÀNIMA MEVA

Crepita la foguera i reverbera,
dansaires flames, gràcil bellugor
m'encega, i prompte l'ànima s'enreda
en una descarada vermellor.

Mudant tota la faç, bocabadada,
impúdic cremalló bé la retgira,
quan a prop vanidosa bavarada
es remunta voluble i fins la mira.

Llavors a la deriva, fustigada,
pesarosa pujant cada escaló,
s'arrecerà a la cambra daurejada
dels sants Senén i Abdon, gran bastió.

I en actitud de fe, diví misteri,
lligada al vostre cos en creu clavat,
rebrà de Vós consol en el silenci,
dolçor, oh Sant Crist d'Inca que heu suat

Antelm Ferretjans Llompart
Gener de 2004

AL SANT CRIST D'INCA...

AL MEU ESPERIT QUE ESTÀ ENSOTAT
 MIRANT AQUEST CRIST TAN ABATUT
 PER TOTS ABANDONAT I ENCLAVAT
 EN AQUELL CALVARI TAN EIXUT.
SANT ÉS EL FILL IMMACULAT
 PER NOSTRES PECATS ARRELATS
 ATRAVESSAT HA ESTAT EL SEU COSTAT
 AMB FERROS, ESPINES I ENVINAGRATS.
CRIST ÉS LA PENYORA INQUERA ESPERADA
 CADA DIJOURS SANT PER PLACES I CARRERS
 CERCAM SEMPRE LA VOSTA MIRADA
 PER RETROBAR EL BONS PENSAMENTS.
D'INCA SOU JA FA MOLTS ANYS
 I MOS ESCOLTAU QUAN PREGAM
 PERÒ ARA EN AQUESTS CINQUANTA ANYS
 CONFRARES I DEVOTS ANIREM ENVANT.

M. Llompart – 1994
Cinquantenari de la Confraria del Sant Crist d'Inca

SANT CRIST D'INCA

(Acròstic)

S om un trist pecador que viu enfora,
A partat de la teva ombra sagrada;
N o sent, sins mi, la dolia flamarada
T an sentida en la meva primera hora.
C aigut dins el barranc, mentre el cor plora,
R ecord ma joventut tan allunyada...
I no puc aixecar-me! Tot cansada,
S eca i afligida, l'ànima es desflora.
T u m'has fuit, oh Déu meu, sense escoltar-me;
D eixant-me dins el fang del món, retut...
I, clamant, jo te dic: -Vols ajudar-me?
N o me deixis, Senyor, tan abatir!
C rec que, si vols, encara pots salvar-me;
A bandonat per tu, estaré perdut!

Antoni Pons Sastre

MIRAU, SENYOR, COM SOM!

Gràcies, Senyor, que no us cansau
d'estar penjat a la Creu!
Gràcies, Senyor, que aguantau
ma faquesa, ma fablesa
i ma inconstància malmesa.
Gràcies, senyor i perdonau!
Mirau, Senyor, com som
d'aturat davant Vós.
Que tan sols de veure-vos
hauria de ser millor.
Més bo, més calmós,
més prudent, més seriós.
Perdonau, Senyor, la por
de dar testimoni de Vós.
De ser, qualche pic xerec,
de dir sí quan tot és no
de dir no, quan tot és sí!
Però, Senyor, perdó!

Gabriel Pieras i Salom

**CRÒNICA DE LES FESTES
COMMEMORATIVES DEL IV CENTENARI
DE LA SUOR DEL SANT CRIST D'INCA**

Rafel Gayà i Torrens i Santiago Cortès i Forteza

Quan s'acostava la data del 29 de setembre del 2007 la Confrària del Sant Crist es reuní per confeccionar un programa d'actes per tal de celebrar el 400è aniversari de la suor de la venerada imatge del nostre Sant Crist, es tractava de preparar uns actes senzills, però que servissin per celebrar tals efemèrides, però alhora fer reviuire l'amor filial dels inquers a Jesucrist Messies i Salvador.

Es confeccionà el programa, es demanà la col·laboració de les següents entitats:

Ajuntament d'Inca, Consell de Mallorca, Govern de les Illes Balears, "la Caixa", "Sa Nostra", Associació de Confraries d'Inca i, lògicament, a la parròquia de Santa Maria la Major. La resposta no es va fer esperar i fou afirmativa, per tant, era l'hora de posar-se a treballar de valent.

Per començar es va demanar al Sr. Bisbe, Mons. Jesús Murgui, que volgués presidir una concelebració el dia 29 de setembre del 2007, dia de l'aniversari, amb ell concelebraren: Mn. Bartomeu Fons, Mn. Bartomeu Genestra, Mn. Pere Fiol, Mn. Joan Martorell, Mn. Santiago Cortès. P. Joan Martorell T.O.R., Mn. Felip Díez, P. Antoni Cañellas, Mn. Baltasar Soler i el diaca Joan Andreu Alzina. L'església de l'antiga parròquia d'Inca estava plena de gom a gom. Durant la celebració la imatge del Sant Crist d'Inca en el seu trono, bellament adornat, estava situada al presbiteri. Després de la celebració es va reviuire la processó que antany es feia per commemorar el fet prodigiós de la suor. Per organitzar aquesta processó i per donar-li tot l'esplendor que calia, uns mesos abans, ja hi havia hagut tota una sèrie de reunions amb les distintes confraries d'Inca en les quals es va determinar convidar a totes les confraries amb els seus confreres i portadors dels distints passos; que tots els confreres anirien a la processó amb el propi hàbit sense la caperutxa; que el trono del

Sant Crist seria portat, per torns, per totes les colles de portadors de totes les confraries d'Inca; que l'itinerari de la processó seria l'habitual del Divendres Sant. A la processó, hi assistirien les confraries, el clor, presidit pel Sr. Bisbe, les autoritats, la banda de música i tots els fells que ho desitgessin. La resposta fou unànime excepte per part de la Confraria del Sant Crist del Perdó i de la Bona Mort de Crist Rei, que declinà la invitació.

La processó sortí de la parròquia amb l'acostumat fervor i entusiasme de la gent i emoció de tots els portadors, especialment de la colla de dones de la Confraria de Santo Tomás de Aquino. És de destacar que era la primera vegada que la venerada imatge era portada per dones. A tots els assistents se'ls repartí un recordatori.

Tant la missa com la processó foren seguides amb la intensa devoció i pietat que caracteritza la gent inquera.

La nota musical de les festes la posà l'Orquestra Simfònica de les Balears, que dins la parròquia de Santa Maria la Major donà, una vegada més, mostra del seu bon fer en la interpretació musical. El concert, al qual assistí un nombrós públic que sortí molt satisfet, fou organitzat per l'Obra Social de "la Caixa" i se celebrà dia 1 de març de 2008. El programa fou el següent:

I LUDWIG VAN BEETHOVEN (1779 – 1827)

Egmont: Obertura

Romança núm. 2 en fa menor, op. 50 per a violí i orquestra

CAMILE SAINT-SAËNS (1835 – 1921)

Introducció i rondó capriciós, op. 28 per a violí i orquestra

II WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756 – 1791)

Simfonia núm. 41 en do major, KV 551 "Júpiter"

Per donar a conèixer més a la nostra gent tot allò relacionat amb el Sant Crist i la seva devoció, s'organitzaren dues exposicions: la primera, celebrada del 22 al 30 de setembre del 2007, *D'ornaments i història del Sant Crist d'Inca*, preparada pels membres de la Junta Directiva de la Confraria del Sant Crist, amb fotografies de la mateixa confraria i de Jordi Llompart i Mulet.

L'altra exposició fou *Exposició de goigs mallorquins dedicats al Sant Crist*, del 23 al 29 de febrer del 2008; fou organitzada per la Confraria del Sant Crist d'Inca i muntada per membres d'aquesta, sota la direcció de Mn. Santiago Cortès i Forteza. El fons de l'exposició fou aportat per D. Pep Coll, majordom primer de dita confraria, i la col·lecció "Ximbellí" de Mn. Santiago Cortès. S'edità el catàleg.

Ambdues exposicions es dugueren a terme al Centre Exposicions d'Inca del Centre Parroquial de Santa Maria la Major.

LES IMATGES DEL 400è ANIVERSARI

Fotos: Jordi Llompart i Mulet
Textos: Santiago Cortès i Forteza

El tron va a cercar el Sant Crist

Poques vegades és instal·lat al presbiteri, però aquesta vegada bé s'ho pagava

El Sant Crist es retroba amb el seu tron

La creu és el tron que li donà el Pare, nosaltres agraïts el col·locam en un bell tron

Ve l'hora d'adornar-lo

Les dones hi posen qualche cosa més que flors: tot el sentiment

Tot és a punt...

Les noves tovalles de l'altar llueixen l'escut de la Confraria

Els feels omplen l'església...

...presidits pel Sant Crist

El Sr. Bisbe, envoltat de capellans, inquers i dels rectors d'Inca, presideix la concelebració

Pugi fins a Vós l'encens de la nostra veneració

La Paraula de Déu és proclamada i sentida

Cap a ell, enlairat, atreu la mirada

Hem de començar la processó, els portadors s'afanyen

Anem a beneir els carrers de la ciutat

Amb esforç i alegria els portadors treuen el Crist de la parròquia

La banda Joventut d'Inca marca el ritme de la processó

El pes no compta, el Crist ja passa pel carrer

La vella torre és mut testimoni de la devoció secular al nostre Sant Crist

La Confraria del Sant Crist, feel custòdia de la venerable imatge

El Crist va passant pels carrers d'Inca

*Són les portadores de la Dolorosa.
Per primera vegada les dones porten el Sant Crist*

El Sr. Bisbe i els capellans escorten el Sant Crist

Quantes súplices! El poble feel és ben present a la processó

La novella Confraria de la Puresa hi assisteix amb gran devoció

La representació del Sant Enterro acompanya també el Crist

Els portadors de la Dolorosa no volen ésser manco que les portadores

Toca el torn als confreres de la Seràfica

Ja ha passat pels carrers, ha rebut la veneració del poble, es prepara per entrar una altra vegada a la parròquia

Les harmonioses notes d'Unió Musical Inquera tanquen la processó

Un darrer esforç, entrant dins el temple parroquial

El Sant Crist ja és dins la seva capella, aquí seguirà aixoplugant tot aquell que s'acosta per eixugar-li les llàgrimes, per escoltar la seva pregària, per ajudar-lo a donar gràcies...

FÈ D'ERRADES

Pàg 86:

- On diu "1995", ha de dir "1945"
- On diu "1994 i 1995", ha de dir "1944 i 1945"

Aquest llibre,
que commemora
el quart centenari
de la miraculosa suor
de la venerable imatge del Sant Crist d'Inca,
s'ha acabat d'imprimir als tallers d'Ingrama.sa
de la ciutat d'Inca,
dia 2 de febrer,
la Presentació del Senyor

Consell de Mallorca

1201165575

